

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ ԱՐԿԻ ԴԱՏԵՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԲԵԼԻՍԻԻ

(ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃ)

491-99-8
Թ-52

ՄԱՍՆ Բ.

ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՏՐԱՄՆԻՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՐԱՅ ԵՒ ԷԱԿԱՅ ՎՐԱՅ

3652

ԵՒԹՔ ԲԵՐԱՆԱՑԻ ԵՒ ԳՐԱԿՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳԱՅ
Ն 10 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ :

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ

« Իմաստասիրութիւնը դե-
ռաբոյս մանկան և զաւամ-
ծերունւոյն ալ կը խօսի :

Երախայն՝ ստնտուին ծո-
ցէն սկսեալ աւելի խելաճառ
է անոր բանից քան թէ կար-
դալ և և գրել սովորու :

Զարթուցէք իւր մտաց մէջ օրինա-
ւոր հետաքրքրութիւն մը ամէն բանի
հետամուտ ըլլալու, թող շուրջն և
զածը տեսնէ՝ շէնք մը՝ աղբիւր մը՝
մարդ մը :
(ՄՍՆՅԵՍ)

ԿՈՍՏԱՆԿՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԿՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ԳԻՐԻՇՅԵԱՆ

ԲԵՐԱ, ՇԻՆԼԻ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 5

1879

2010

LB 2002

491.99-8
10-59

ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ ԱՐԴԻ ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԲԵԼԻՍԻԵԻ

(ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃ)

ՄՄԱՆ Բ.

ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՏՐԱՄԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՐԱՅ ԵՒ ԷՍԿՈՅ ՎՐԱՅ

ՕՐԻՆԱԿՔ ԵՒ ՆԻՒԹՔ ԲԵՐԱՆԱՑԻ ԵՒ ԳՐԱԻՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳԱՑ
7 ԷՆ 10 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ

1010
40438

(5)

« Իմաստասիրութիւնը դե-
պարտյա մանկան և զառամ
եւերունայն ալ կը խօսի »

Կրտսայն՝ սանաուին ճո-
ցէն սկսեալ աւելի խեղճա
է անոր բանից քան թէ կար-
գալ եւ գրել սովբելու :

Ձարթուցէր իւր մտաց մէջ օրինա-
ւոր հետաքրքրութիւն մը ամէն բանի
հետամուտ ըլլալու, թող շուրջն ե-
ղածը տեսնէ՝ շէնք մը՝ աղբիւր մը՝
մարդ մը : (ՄՐՆԻՑՆ)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԹԻՒ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ
ԲԵՐԱ, ՇԻՇԼԻ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 5

1879

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱԶՆՈՒԱՏՈՂՄ ԲԱՄԲՇԱՆՆ

ՄԱՐԻԱՄՈՒ ԿԷՕԶԷՅԵԱՆ

Նման լուսանիւթ մէտէորայի մը որ հորիզոնէն բարձրա-
նալով երկնից բոլոր կապոյտին մէջէն կը սրամայ՝ չորս դին
ափռելով նշուլից փունջեր՝ մինչեւ անյայտ յաչաց մարդկան
գահաւիժի ընդ մէջ անհուն Ովկէանու եւ անհուն Երկնից՝
այցելու մեղի անծանօթ այլ տիեզերաց, Գու ալ՝ մաքուր
հոգի՝ անցար կենաց ասպարիզին մէջէն :

Թող այլք տարփողեն քո միւս տենչալի ձիրքերդ . ես 'ի
յուչ քո սեռն ազգասիրական զգացուածոցդ՝ այս փոքրիկ
վաստակս՝ դնջն նուէր արգաղիր՝ յարգանօք կը գետեղեմ
դեռ նոր գոցուած գերեզմանիդ վրայ :

Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ

Մտամարդութեան այս Բ. Մասին սկիզբը՝ առաջիկայ դրութեան
Հեղինակը քանի մը խօսք կ'ըսէ զոր արժան կը համարիմք գէթ մա-
սամբ մեր ազգայնոց ալ հաղորդել :

« Մտամարդութիւնը քննադատութեան մը եւ գովեստի մը նիւթ
եղաւ . երկուքէն ալ կրնանք օգտուիլ :

Ոմանք կը գրեն ինձ . « Այս դիրքս ամեն մայրերուն եւ մանկավար-
ժից ձեռքէն անպակաս ըլլալու է : Բայց գլխաւորաբար մարց նուի-
րական մէկ պարտականութիւնն է՝ աւելի խոհուն եւ հայրենասէր
սերունդ մը պատրաստել՝ անոր սկզբանց վրայ հիմնելով իրենց դաս-
տիարակութիւնը : Մայրենի գրկաց մէջ պիտի կատարուի Գաղղիոյ
(կարգն Հայոց) վերականգնութեան այս մեծ գործը » :

Իմ բաղձանքս ասկէ բարձր չձկտիր :

Անդիէն մատաղ մայր մը՝ որոյ կարծիքը կը լնդրէի ,
« Տէր , ըսաւ գեղեցիկ միամտութեամբ մը՝ ձեր մեթոտը նոր բան
մը չէ . ամեն օր արդէն նոյնալիսի հարցումներ կ'ընեմ փոքր աղջկանս » :

Այս քննադատութիւնս ինձ համար գեղեցկագոյն ներբողէն ա-
խորժելի է : Նպատակս նորութիւն մը հնարել չէ՝ այլ մոլար ճամ-
բաներէն ելլելով՝ բնութեան ուղիղ ճամբուն վերադարձնել դաս-
տիարակութիւնը » :

Հեղինակին այս խորհրդածութեանց վրայ մեր կողմէն ոչ այլ ինչ
կրնամք յաւելուլ , բայց սա միայն թէ՛ ազգային դաստիարակութեան
մեծ կարեւորութիւնը պարտ անձին կը դնէ անոնց որ զայն յանձնա-
ձեղու պաշտօնն ունին , մեր դուզնաքեայ վաստակն ալ անաչառ
կերպով քննելով ընդունիլ զայն կամ մերժել :

1. Այս հրահանգաց նպատակը դատողութեան և իմաստասիրութեան էութիւնը ճանչցնել չէ. այլ միտքն այս գործողութեանց վարժեցնել զայն ճիշտութիւն և աստիճանաւոր աշխատութեամբ մ'անոր սյգը զարգացնելով: Տղայն ինքնին կը դատի և կ'իմաստասիրէ, վասն զի մտաց կեանքը դատել և իմաստասիրել է. այս տետրակին նպատակն է աւելի կանոնաւոր և ճշգրիտ դատողութիւններ և իմաստասիրութիւններ ընելու աւելի մեծ ընձեռել անոր:

Նախընթաց տետրակին մէջ տղայն առարկայից և էական ծանօթութիւնն անունը և որպիսութիւնը գիտցաւ. կարգը կուգայ զանոնք դատելու և բաղդ դատելու: Գիտողութեամբ ստացուած դադափարները մեր դատողութեան տարեքն ըլլալով՝ նախորդ տետրակն ատաղձ ընձեռած կ'ըլլայ մեզ՝ զոր այս երկրորդը բանեցնել կը սովորեցնէ:

Բնական ընթացք կը պահանջեն նախ իրի մը ընութիւնը ճանչել՝ ապա անոր ծագումն և վերջապէս անոր նպատակը կամ օգուտները: Այս դասակարգութիւնն այնչափ բանաւոր և բնական է որ տղայն կրնայ ուղեցոյց հանդիսանալ մեզ: Տղան խաղալիկի մը հետ քիչ մը զբօսնելով զայն ճանչելէն վերջը՝ կը կոտրտէ մէջը նայելու համար թէ ինչո՞վ և ի՞նչպէս շինուած է, և ասով հասկնայ իւրաքանչիւր մասին գործածութիւնը: Ուստի ընութեան և մայրենի ոճին հետեւած կ'ըլլանք տղան վարժեցնելով ամէն բանի ընութիւնը՝ ծագումն և օգուտը խուզարկելով:

Մենք այս տետրակին մէջ սակաւաթիւ օրինակներ կուտանք, բայց տղուն դադափարները որչափ կ'աճին՝ այնչափ հրահանգներն ալ բազմացնելու է:

Բարոյականի սկզբունքներ կրնային քաղուիլ յետագայ օրինակներէն, բայց ասոնք առ այժմ՝ ինքնին բղխելու են նիւթէն, տրամաբանութիւնը չներելուն տակաւին այն բարձր մտկայցութեանց ձեռնարկելու:

Գասերէն ոմանք թերեւս շատ բարձր կամ խրթին երեւան. մտադիր ընթերցողը պիտի տեսնէ որ տղէն խնդրուածը միայն սչքի զարնող կէտեր են զոր նա ինքնին իսկ կը քննէ:

Այս տետրակն ընթերցող տղայք կ'ենթադրուի որ փոքր 'ի շատ թուաբանութեան տեղեակ են, և ամէնապարզ խնդիրներ կրնան բերանացի լուծել. աս ենթադրութեամբ անոնց միտքը սրելու համար թուաբանական խնդիրներ ալ առաջարկուած են:

Տղոց մտադրութեանն ենթարկուած նիւթոց հետ ուրեք ուրեք հեղինակներէ ընթերցմունք ալ շատ օգտակար են: Մեծ հեղինակք տղայոց անբմբհնելի չեն, անոնց գլխաւոր յատկութիւնն է որ և է իմաստ մ'աւելի ճշգրիտ բացատրած ըլլալ: Իմաստակաց ճոռոմարանութենէն խորելու է:

Փափաղելի է որ տղան կարող ըլլայ ամէնապարզ գծերով առարկայ մ'ուրուագրել. տեսած կամ յիշած կամ երեւակայած իրերը գծազրելը, գծագրութիւնը գրին չափ մտածութեան օժանդակ ընելը՝ բազմադիրն վարժութիւն մ'է:

Այս ընդհանուր տեսութեանց վրայ աւելցնելու է նաև իւրաքանչիւր դասուն յարած դիտողութիւննին, և այլ ևս ինչ որ ուշիմ դասատուն կրնայ խորհիլ տղայոց սրամտութիւնն արթուն պահելու և արծարծելու համար:

ԳԻՐՔ ԱՌԱՋԻՆ

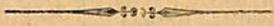
ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԵՒ ԷՍԿԱՑ ՎՐԱՑ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԳՂՈՒԻ Ա. — ԴԱՂՔԻՆ ՄԷՋ		Էջ	4		
1. Տունը	Էջ	4	4. Դասարանը	Էջ	5
2. Շունը	—	5	5. Եկեղեցին	—	6
3. Սարդը	—	4	6. Քաղ	—	7
ԳՂՈՒԻ Բ. — ԴԱՇՏԻՆ ՄԷՋ		Էջ	8		
7. Պարտեզը	Էջ	8	10. Գետնախնձորը	Էջ	11
8. Վարդը	—	9	11. Ճնճղուկը	—	12
9. Տանձենին	—	10			
ԳՂՈՒԻ Գ. — ԱՐՏԵՐՈՒՆ ՄԷՋ		Էջ	15		
12. Արտերը	Էջ	15	14. Կովը	Էջ	14
15. Գարին	—	15	15. Հաւկիթը	—	15
ԳՂՈՒԻ Դ. — ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ		Էջ	15		
16. Անտառը	Էջ	15	19. Գետակը	Էջ	18
17. Եղեւինը	—	17	20. Թօնը	—	19
18. Սկիւռը	—	17			

ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՐԳՈՒՍ ՎՐԱՑ

ԳՂՈՒԻ Ե. — ՄԱՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՋՐՈՂ		Էջ	20		
21. Մարդ	Էջ	20			
ԳՂՈՒԻ Զ. — ՀԱՍԱԿԻ ԿԵՍՑ		Էջ	21		
22. Տղայն	Էջ	21	24. Այլ կատարեալ	Էջ	25
25. Երկրասարդը	—	22	25. Երեւոնին	—	24
ԳՂՈՒԻ Է. — ԸՆՏԱՆԵԱՑ ՄԷՋ		Էջ	25		
26. Հայրը	Էջ	25	28. Տղայք	Էջ	26
27. Մայրը	—	25	29. Դասույք	—	27

ԳԼՈՒԽ Ը. — ԲԱՂՔԻՆ ՄԷՋ		Էջ	28		
50. Արուեստք	Էջ	28	52. Բժեշկը	Էջ	29
51. Վարժապետը	—	29	55. Որմնադիրը	—	50
ԳԼՈՒԽ Թ. — ԴԱՆՏԸ		Էջ	51		
54. Մշակը	Էջ	51	56. Զկնորսը	Էջ	55
55. Փայտահատը	—	52	57. Նաւորդը	—	55
ԳԼՈՒԽ Ժ. — ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ		Էջ	54		
58. Պայմանք և վիճակ	Էջ	54	42. Գործաւորը	Էջ	57
59. Քաղաքացին	—	55	45. Վաճառականը	—	58
40. Զօրականը	—	56	44. Ճարտարը	—	59
41. Պաշտօնեայն	—	57	45. Գիտունը	—	40

ԳԻՐՔ ԵՐՐՈՐԴ

ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷԱԿԱՅ ՎՐԱՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ. — ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՅՈՒԹԻՒՆ		Էջ	41		
46. Երկերը	Էջ	41	49. Կրակը	Էջ	44
47. Զուրը	—	42	50. Արեւը	—	45
48. Օղը	—	45			
ԳԼՈՒԽ ԺԲ. — ԳՈՐԾԱՅՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷԱԿԱՅ		Էջ	46		
51. Երկաթը	Էջ	46	54. Շուշը	Էջ	49
52. Յորենը	—	47	55. Մարդը	—	50
55. Գինին	—	49			
ԳԼՈՒԽ ԺԳ. — ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԿԱՆՔ		Էջ	51		
56. Օղը	Էջ	51	59. Կեանքը	Էջ	54
57. Տարին	—	52	60. Կեանք մարդոյ	—	55
58. Գարունը	—	55			

ԳԻՐՔ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԲԱՂՎԱՏՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷԱԿԱՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԴ. — ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆՔ		Էջ	57		
61. Ներհականք	Էջ	57	65. Բարին և չարը	Էջ	59
62. Սեւ և տեսակ	—	58	64. Նմանութիւնք և ներհականք	—	60

ԳԼՈՒԽ ԺԵ. — ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ		Էջ	62		
65. Արեւն ու լուսինը	Էջ	62	68. Դիւրն և հոյվեալը	Էջ	64
66. Գեշերն և ջերեկը	—	62	69. Վատկն և դետը	—	64
67. Գարունն և աշունը	—	65	70. Երկաթն և արծաթը	—	65
ԳԼՈՒԽ ԺԶ. — ՏՈՒՆԿԵՐԸ		Էջ	65		
71. Շուշանն և շահաբրամը	Էջ	65	74. Վարսակն և դարին	Էջ	67
72. Խնձորն և տանձը	—	66	75. Տանձենին և բալը	—	67
75. Բողկն ու հաղարը	—	66			
ԳԼՈՒԽ ԺԷ. — ԿՆՆԱՅԻՔ		Էջ	68		
76. Ճանճն և մըջիւնը	Էջ	68	79. Սաղանն ու դայլձուկը	Էջ	70
77. Գեղձանիկն ու սարեակը	—	69	80. Թաչունն ու ձուկը	—	74
78. Գորտն ու դօդօշը	—	70			
ԳԼՈՒԽ ԺԸ. — ՄԱՐԴ		Էջ	71		
81. Զեռն և ոտն	Էջ	71	84. Մարդն և անասունը	Էջ	75
82. Աչքն և ականջը	—	72	85. Գործաւորն և դրադեալը	—	74
85. Մարդիկ և երեբը	—	75			
ԳԼՈՒԽ ԺԹ. — ՄԱՐԴՈՒՄ ԳՈՐԾԵՐԸ		Էջ	75		
86. Եկեղեցին և դպրոցը	Էջ	75	91. Խոհարանն և նկուղը	Էջ	78
87. Կաւիճն և դրեչը	—	76	92. Գերանդին և կորիչը	—	79
88. Սեղանն և նստարանը	—	76	95. Դանակն և պատառաքաղը	—	80
89. Դուռն և պատուհանը	—	77	94. Պատկերն և հայելին	—	80
90. Տուռն և շտեմարանը	—	78	95. Կաթն ու գինին	—	81

ԳԻՐՔ ՀԻՆԳԵՐՐՈՐԴ

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ Ի. — ԱԻՄՐԿԱՅԻՅ ՎՐԱՅ		Էջ	85		
96. Դպրոցը	Էջ	85	97. Դաշարը	Էջ	85
ԳԼՈՒԽ ԻԱ. — ԷԱԿԱՅ ՎՐԱՅ		Էջ	86		
98. Բոյք	Էջ	86	99. Կենդանիք	Էջ	88

ԳԼՈՒԽ ԻԲ. — ՄԱՐԳՈՒՍ ՎՐԱՅ	Էջ	89		
100. Ընտանիքը.....	Էջ	89 101. Զանազան արուեստք ..	Էջ	90
ԳԼՈՒԽ ԻԳ. — ՄԱՐԳԿԱՅՈՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ՎՐԱՅ	Էջ	91		
102. Եկեղեցին.....	Էջ	91 104. Կարասիք.....	Էջ	95
105. Տուշը.....	—	92 105. Անթիք և մեքենայք.....	—	94
ԳԼՈՒԽ ԻԴ. — ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ	Էջ	95		
106. Երկերը.....	Էջ	95 109. Կրակը.....	Էջ	97
107. Զուրը	—	96 110. Ժամանակն և կեսնքը ..	—	98
108. Օղբ.....	—	97		

ԳԻՐՔ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳՈՐԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ. — ԸՆԻՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂ	Էջ	100			
111. Ապակին.....	Էջ	100 114. Գպրոցականը	Էջ	107	
112. Կաղնին.....	—	105 115. Արեւը.....	—	110	
115. Եղն.....	—	105			
ԳԼՈՒԽ ԻԶ. — ԱՌԱՅՔ	Էջ	112			
116. Լուծեալ խնդիրք	Էջ	112 117 Լուծելի խնդիրք.....	Էջ	114	
ԳԼՈՒԽ ԻԷ. — ԱՌՈՂ ԶԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ	Էջ	115			
118. Պահպանութիւն մտքմտոյ	Էջ	115 119. Զարդացուցն մտքմտոյ ..	Էջ	117	
ԳԼՈՒԽ ԻԸ. — ԹՈՒԵՐԸ	Էջ	118			
120. Թուարկութիւն	Էջ	118 122. Բազմապատկութիւն և			
121. Յաւելում և բարձում ..	—	121 բաժանում	Էջ	124	
			125. Զանազան խնդիրք.....	—	128
ԳԼՈՒԽ ԻԹ. — ԸՆԹԵՐՑՈՒԱՅՔ	Էջ	152			
124. Երգ մը. — Արաքսի ար-			125. Վէպ. — Պղտի կարմիր		
տասուքը.....	Էջ	155 գլխարկը.....	Էջ	156	
			126. Գառն և գայլը	—	159
ԳԼՈՒԽ Լ. — ԻՆՁՈՒ ԵՒ ԻՆՁՊԵՄԵՐԸ	Էջ	144			
127. Էականքը	Էջ	145 150. Բնութիւնն և իւր աղ-			
128. Իրերը	—	144 գականքը.....	—	149	
129. Մարդ և իւր գործերը.	Էջ	145			

ԳԻՐՔ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԵՒ ԷԱԿԱՅ ՎՐԱՅ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ք Ա Ղ Ք Ի Ն Մ Է Զ

1. ՏՈՒՆ

ԳՍԱՍՏՈՒՆ	ԱՇԿԵՐՏԸ
Ի՞նչ է տունը:	Տունը շէնք մ'է :
Տան մը իսկական նը- շանակը ո՞րն է:	Պատասպարուելու և բնակելու տեղ մ'է :
Անոր սեփական յատ- կութիւնն ի՞նչ է:	Գոյուելու համար դուռ մ'ունի և լուսա- ւորուելու համար պատուհաններ :
Ի՞նչպէս կրնայ ըլ- լալ:	Կրնայ մեծ կամ փոքր ըլլալ :
Ի՞նչ մասերէ կը բաղ- կանայ:	Անիկայ սովորաբար նկուղ մ'ունի, գետ- նայարկ մը, մէկ կամ շատ յարկեր կամ դըս- տիկոններ և վերնայարկ մը :
Ի՞նչ կը պարունակէ:	Տան մը մէջ մէկ կամ աւելի ընտանիք կը բնակին :
Ո՞ւր կրնայ ըլլալ:	Կրնայ գեղին կամ քաղքին մէջ՝ և կամ ա- ռանձին ըլլալ :
Ինչո՞վ շինուած է:	Աղիւտէ՛ք բարէ կամ փայտէ :
Ո՞վ կը շինէ դայն:	Ճարտարապետը յատակագիծը կը շինէ, հիւսը՝ ատաղձագործը՝ յարկիչը՝ ներկարա- ըր և ըն, զայն կը կառուցանեն :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

Տունը ինչո՞ւ կը շէր նեն:

Ի՞նչ պայմանով տուն մը աղէկ կը սեպուի:

Տան առաւելութիւնները որո՞նք են:

ԱՇԿԵՐՏՔ

Օգի՛ն անբարեխառնութենէն և կենդանիներէն չմաստուելու համար:

Տուն մը աղէկ կը սեպուի՝ եթէ խախուտ չըլլայ, աղէկ փակուի՝ լուսաւոր ըլլայ՝ դիւրաւ տաքնայ և աղէկ հով առնէ:

Տան առաւելութիւնն այն է որ մարդ հոն կը գտնէ հանգիստը, առողջութիւնը և իր խնայութիւնները պահպանելու միջոցը: Վերջապէս տանը պատճառաւ կը սիրէ այն երկիրը յորում տունը շինուած է և որուն օրէնքը իր կեանքն ու ինչքը կը պաշտպանեն:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՏՏՈՒՄ. Միանգամ ընդ ամենը բաւ ըլլայ հոս յեշտակէլ որ աշկերտը այս դասերը բարձրածայն ընթեռնելէն ետքը սերտելու է:

ՁԱՆԱԶԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳՔ. Գասատուն կը գծէ դուռ մը, պատուհան մը և շինէ: — Աշկերտը զայն աղիւսակին վրայ կ'ընդօրինակէ, և գրով կամ բերանացի կը յայտնէ անոր անունը, յատկութիւնները, ձեւը, մասունքը, տեղը, նիւթը, շինողը, գործածութիւնը, օգուտը և շին:

Գասատուն առարկայի մը ձեւը՝ յատկութիւնները՝ գործածութիւնը և շին կը գրուցէ: — Աշկերտը զայն կը գծէ և կ'անուանէ: Օրինակ. Ո՞րն է այն երկաթէ գործիքը զոր դուռ մը բանալու և փակելու կը գործածենք: Աշկերտը բանալի մը կը գծէ և կ'անուանէ:

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲԵՐԱՆԱՅԻ ԿԱՄ ԳՐԱԽՈՐ. Գասատուն կ'ըսէ. Յարկը տանն այն մասն է որ... — Անոր ձեւն ընդհանրապէս... — Ինչո՞ւ այս ձեւով է. Որպէս զի... Անիկայ շինուած է... կը ծառայէ... Աղէկ կը համարուի եթէ...: Աշկերտը նախընթաց և անոր նման նախադասութիւնները կը լրացնէ:

ԲԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳՔ. Բնակարանները տեսակ տեսակ անուններ կ'ունենան երբոր մարդոց կամ կենդանեաց համար բուռին. գիւղացւոց բնակարանը իջնի կամ հիւսիս կը կոչուի. — Աղբատաց պղտիկ տունը՝ րնի: — Հարուստներուն մեծ տները՝ ապրան: — Թագաւորաց բնակարանը պալատ կամ արքունի:

Գաղանաց բնակարանը կը կոչուի՝ րլ. Թուչուններունը՝ քոյն: ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ. — Տուն մը արտաքին տեսքին նկատմամբ կրնայ գեղեցիկ ըլլալ կամ տգեղ, բարձր կամ ցած, հինցած կամ նոր և շին:

Ներքին տեսքին նկատմամբ մարդը կամ արտոտ, հանգիստ կամ անհանգիստ, լուսաւոր կամ մութ և շին:

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆՔ: — Աս քարերը՝ որովք տունը շինուած է՝ շատ մը մարդիկ տեղէն հաներ են. այլք մինչեւ տանը տեղը բերեր են, այլք տաշեր են, այլք զետեղեր են. այսպէս ալ փայտը, երկաթը և շին: Մարդ մը առանձին կարող չէր այսչափ բան ընելու. բայց իրարու օգնելով՝ իւրաքանչիւրը մէկ ճիւղին վրայ յարատեւ աշխատութեամբ գիւրութիւն ստանալով՝ կարող եղած են ամենք շինելու: Ուրեմն իրարու կարօտ են մարդիկ, անոր համար իրարու օգնելու են և զիրար սիրելու են:

ԲՍՐԴՈՒԹԻՒՆՔ: — Տան մը տիրոջը կ'ըսեն՝ րնիք, տիրոջը՝ րնիք, տանը մէջը սնած անձին՝ րնուսն, տուն շինողին՝ րնուչն, աւրողին՝ րնուր, սիրողին՝ րնուր, և շին. և շին:

2. ՇՈՒՆԸ

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏՔ

Ի՞նչ է շունը:

Ո՞րն է անոր իսկա կան յատկութիւնները:

Ի՞նչպիսի կրնայ ըլլալ:

Ի՞նչով կը պաշտպանէ ինքզինքը: Ի՞նչով կը սնանի:

Ո՞ւր կ'ապրի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Ընտանի կենդանի մ'ի է:

Իր տիրոջը կը յարի, կը ճանչնայ զայն, կը սիրէ և կը պաշտպանէ:

Կրնայ մեծ կամ փոքր ըլլալ. գոյներն ալ շատ տեսակ են:

Իր զէնքն ախոսներն են:

Մտակեր է, բայց հաց և եփած բանջարեղէններ ալ կ'ուտէ:

Մարդուս քով և առանձին շնարկին մէջ:

Անիկայ տան պահապանն է՝ վասն զի օտարականի մը գալուստը իր հաջելովը կը ծանուցանէ, կոյրին կ'առաջնորդէ, և ոչխարաց հօտը դայլերուն գէմ՝ կը պաշտպանէ:

Որսը կը ճանչնայ և որսորդին կը ցուցնէ, իրենց ետեւէն կ'երթայ հոտոտելով, և վերաւորուածը կամ մեռածը տիրոջը կը բերէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ինչո՞վ նշանաւոր է:

Բարոյապէս՝ իր հաւատարմութեամբը և երախտիք ճանչնալովը, նիւթապէս՝ իր հոռուութեամբը:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նախընթաց դասուն նման հրահանգք:

Նոյնօրինակ հրահանգք քիւն, կոնա, ուրիշն զըայ և լին:

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Շուն ընդհանուր անուն է, բայց շատ մը բառեր ալ կան զանազան տեսակները յայտնելու համար: Էջ շանը՝ Կոն կըսենք: Հովիւներուն շանը՝ Գոն: տեսակ տեսակ որսի շանց՝ Բորո՛ւ՛ ապրիլն է և Կոն: տան պղտիկ շանց՝ Կոն: կամ Կոն: շան ձագին՝ Լոն կամ Կոն:

Շան սովորական ձայնը հանելուն կըսեն՝ հոն, քիկիկալով լայուն՝ կոն և նէ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ. — Շունը մեղի շատ ծառայութիւններ կը մատուցանէ, ուստի անիրաւած կ'ըլլանք եթէ անոր հետ անպիտարար վարուինք:

3. ՍԱՐԴԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է սարդը:

Սարդը պղտի միջատ մ'է:

Ո՞րն է անոր սեփական յատկութիւնը:

Որտորդ կենդանի մ'է:

Անոր ուրիշ յատկութիւնները որո՞նք են:

Իր մանած թելերուն նրբութիւնը զարմանալի է, թէպէտ բնութեամբ վայրենի է՝ բայց կրնայ ընտանենալ:

Ո՞ւր կ'ապրի:

Խորշերուն մէջ ոստայն մը կը հիւսէ և կ'երթայ մէկ կողմը կը կծկի՝ շտեմնուելու համար:

Ի՞նչ կ'ընէ:

Ճանճ մը իր ոստայնին մէջ ինկածին պէս՝ կ'երթայ անոր արիւնը կը ծծէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Շատ մը մանր ճճիներ իր ոստայնին մէջ սատկեցնելով՝ գտնուած տեղը անոնցմէ կ'ազատէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյնօրինակ հրահանգք կրնան ըլլալ հան, հոն, և լին. զըայ:

ՀՐԱՆԱՆԳՐ. — Միջատ՝ մէջքէն կտրուած ըսել է. կրնա՞ն ինծի զրուցել թէ ինչո՞ւ սարդին միջատ կ'ըսեն: — Ուրիշ միջատներ ալ կը ճանչնան:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ. — Ո՞րչափ բարակ են սարդին հիւսած թելերը. իր ոստայնը ի՞նչ ճարտարութեամբ շինուած է: Ո՞վ սովորեց անոր ատ ոստայնը այնպէս հիւսել. ի՞նչպէս գիտէ երթալ կծկել թշնամին որոգայթին մէջ ձգելու համար. ի՞նչպէս կ'զգայ անոր գալը: Ըսել է որ սարդն ալ իրեն ապրուստը հայթայթելու համար պէտք եղած խելքն ունի. — անոր ունեցած խելքին քննազգում կ'ըսեն:

4. ԴԱՍԱՐՄԱՆԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է դասարանը:

Դասարանը դպրոցին ներքին մէկ մասն է: Աշխատութեան և սերտողութեան տեղ մ'է: Պարզ սրահ մ'է:

Ո՞րն է սեփականը՝ շանակը:

Կրնայ մեծ կամ պղտիկ ըլլալ:

Որո՞նք են իր մասնաւոր յատկութիւնները:

Գրասեղաններ, տախտակներ, աթոռ մը, և լին կը պարունակէ: Դասատուն և աշակերտք հոն կը գտնուին:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Գիւղի մը կամ քաղքի մը մէջ՝ դպրոցի ամենէն յարմար տեղը եկեղեցւոյ մօտ է:

Ո՞ւր կրնայ ըլլալ:

Ի՞նչ պայմաններով դասարան մ'աղէկ կ'ըլլայ:

Դասարան մ'աղէկ է՝ եթէ բաւական ընդարձակ է, լուսաւոր՝ հովհարուած և աղմուկէ հեռու:

Ի՞նչ օգուտներ կ'ընծայէ:

Անիկայ տեղ մ'է ուր տղայք կրնան կրթութիւնը սոսիսն ավելի ճարտար ու աղնիւ ըլլալ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյն հրահանգք զանազան առարկայեց զըայ՝ ուրիշ, քիւն, Կոն, և լին:

5. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ն

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է եկեղեցին:

Ո՞րն է անոր սեփական նշանակը:

Ո՞րն է իր մասնաւոր յատկութիւնը:

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Ո՞ւր կընայ ըլլալ:

Ինչո՞ւ կը շինուի:

Ի՞նչ պայմաններով եկեղեցին բարեշէն կը համարուի:

Ի՞նչ առաւելութիւններ կ'ընձեռուէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Աս նիւթս աղայոց բարեկամք կըրնան ինքնին բացատրել և մեկնել ընդարձակօրէն:

Եկեղեցին Աստուծոյ տունն է :
 Ամենէն սրբազան շէնքն է :
 Մեծ է՝ և ամենքուն բաց :
 Եկեղեցին դաս մը և սրահ մ'ունի :
 Կրօնից վերաբերեալ շատ մը առարկաներ կը պարունակէ, և առանձին խաչ մը, խորան մը, աւաղան մը : Հոն կը ժողվին քահանայք և հաւատացեալք :
 Անոր ամենէն յարմար տեղը հրապարակի մը վրայ է, և շինութեանց մօտ :
 Անիկայ շինուած է որպէս զի հոն մարդիկ հաւաքուին միաբան զԱստուած պաշտելու համար՝ և մէկ մէկու օրինակաւ յորդորուելու համար՝ ի բարեպաշտութիւն :
 Պէտք է եկեղեցին մեծ ըլլայ՝ հոյակապ՝ աղմկէ հեռու և գիւրամատոյց :
 Անոր առաւելութիւնն այն է որ թշուառները հոն աղօթելով սիփանաց անսպառ աղբիւր մը կը գտնեն. և մարդիկ հոն կը գիւմեն Աստուծոյ՝ ոյժ խնդրելու համար որ իրենց չար յօժարութեանց յալթեն և բարին գործեն :

6. ԳԱՂ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ, ԴՊՐՈՑԻ ԵՒ ՏԱՆ ՎՐԱՅ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Նստելու համար ի՞նչ կը գործածեն:

Եկեղեցւոյ մը գլխաւոր զարդը ո՞րն է:

Գրակալը ինչո՞ւ շինուած է:

Ժամացոյցի օգուան ի՞նչ է:

Եկեղեցւոյ ձեւն ի՞նչ է:

Գրելու համար ի՞նչ կը գործածեն:

Գրքի մը մասունքը որո՞նք են:

Խոհանոցն ի՞նչ յատկութիւններ ունենալու է:

Ի՞նչ պայմանաւ պըղնձի օսն մը գործածական կ'ըլլայ:

Ի՞նչ կ'ընեն եկեղեցին:

Ո՞ւր կ'աշխատի մարդ:

Ի՞նչ կը պարունակէ կուժը:

Սանդիւին յատկութիւնն ի՞նչ է:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Աս օրինակները բաւական են ցու-

նստարանները, աթոռները և թիկնաթոռները նստելու համար շինուած կահեր են :
 Եկեղեցւոյ մը գլխաւոր զարդը խաչն է :
 Գրակալը Ս. Գրքերը վրան դնելու համար շինուած է :
 Ժամացոյցը ամեն կարգալ և հաշուել գիտցողներուն ցորեկուան և գիշերուան ժամերը կը ցուցնէ :
 Եկեղեցին խաչաձեւ շինուած է :
 Գրելու համար կը գործածեն կաւիճ՝ մատիտ՝ աղիւսակ՝ տախտակ՝ գրիչ՝ թուղթ և մեջան :
 Գիրք մը բաղկացած է զանազան թերթերէ որ կողքի մը մէջ ամփոփուած են :
 Խոհանոցը լուսաւոր՝ հովահրուած և մաքուր ըլլալու է :
 Պղնձի օսն մը գործածական կ'ըլլայ երբոր կլայեկած է :
 Եկեղեցին կ'աղօթեն :
 Դպրատան և գործատան մէջ կ'աշխատի մարդ :
 Կուժը ջուր կը պարունակէ :
 Սանդիւին յատկութիւնն է տան զանազան յարկերը իրարու հաղորդակցել :

ցընելու թէ ի՞նչ տրամադրութեամբ ըլլալու են քաղուածները և թէ ի՞նչպէս այս առթիւ հազար ու մէկ տեսակ առարկաներ տղուն աչաց կը ներկայացուին: Այսօրինակ քաղուածը շատ օգտակար է:

Ամենակարեւոր հրահանգ մ'ալ տղոց մէջ նախանձայուզութիւնը վառ պահելու համար՝ զանոնք ստիպելն է որ իրենք ինքնին խնդիրներ յարուցանեն, և մրցանակ տալու է ամենէն աղէկ պատասխանողներուն:

Ասոնցմէ զատ՝ առաջ յիշատակուած հրահանգներն ալ շարունակելու է:

Գ.Լ.ՈՒԽ Բ.

Դ.ԱՇՏԻՆ ՄԷՁ

7. ՊԱՐՏԵՂԸ

Դ.ԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է պարտեղը:

Պարտեղը ցանկով կամ որմով փակուած գետին մ'է:

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը:

Անոր մէջ զբօսանաց կամ օգտակար բոյսեր կան:

Որո՞նք են անոր սեփական յատկութիւնները:

Պարտեղը փակուած, դալարեօք ծածկուած է և մէջը ծառուղիներ կ'ըլլան:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ ծաղկոց՝ մրգատան կամ բանջարանոց ըլլալ:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Տեսակ տեսակ բոյսեր՝ ծաղիկ՝ բանջարեղէն՝ պտղատու կամ զբօսանաց ծառեր կը պարունակէ:

Ի՞նչ վիճակի մէջ կրնայ ըլլալ:

Կրնայ աւելի կամ՛նուաղ խնամքով պահուուած ըլլալ:

Ո՞ր կրնայ ըլլալ:

Բնակարանի մը մօտ կամ առանձին կրնայ ըլլալ:

Դ.ԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կըշինէ զայն:

Պարտիզպան մը կը շինէ և կը խնամէ զայն: Պարտեղը բանջարեղէններ՝ պտուղներ կամ ծաղիկներ կ'ընծեուէ:

Ինչո՞ւ համար շինուած է:

Պարտեղն աղէկ կ'ըլլայ եթէ յօտուի՝ աղբուի՝ խնամօք նայուի և որդերէն պահպանուի:

Ի՞նչպէս կը բարւոքի:

Մէջն եղած բոյսերը խնամելով և դարմանելով, ու հետզհետէ ճանչցուած աւելի ընտիր տեսակներն ստանալով և բազմացընելով:

Ի՞նչ առաւելութիւններ կ'ընծայէ:

Աժան դնով այնպիսի սնունդներ ու ծաղիկներ կը հայթայթէ որ վաճառանոցէն թանկ պիտի առնուէին, անկէ զատ տան քովը զբօսանաց տեղ մ'է. տանը օդը կը մաքրէ և առողջարար հրահանգաց տեղ մ'է:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ Դ.ԱՍԱՏՈՒՍ. — Վերոյիշեալ հրահանգներէն զատ՝ հետեւեալ վարժութիւններն ալ յաւելցնելու է:

Դասատուն պարտեղ բառը կ'ըսէ. — Աշկերտը պարտեղին վայլած ամեն ածականները կը գրէ կամ կ'ըսէ. — Դասատուն կ'ըսէ կամ թելադրէ. — Պարտեղը . . . է. — կրնայ . . . ըլլալ. — . . . կը պարունակէ. — Աղէկ է՝ եթէ . . . — Զետեղուած է . . . : Աշկերտը այս նախադասութիւնները կը լրացնէ:

Այսպիսի հրահանգ մը պարտեղին վերաբերեալ ամեն առարկայից վրայ կըրնայ ըլլալ:

8. ՎԱՐԴԸ

Դ.ԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է վարդը:

Վարդը ծաղիկ մ'է:

Ո՞րն է անոր սեփական նշանակը:

Շատ գեղեցիկ և անուշահոտ է:

Որո՞նք են իրեն մասնաւոր յատկութիւնները:

Անոր տեսակները բազմաթիւ են:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ՝

Չանաղան գոյներով կ'ըլլայ . վարդագոյն՝ ճերմակ՝ բոսորագոյն՝ ծիրանի կամ դեղին :

Ի՞նչ մտերէ կը բաղկանայ՝

Ամէն ծաղիկներուն պէս ունի բաժակ մը , փերթ մը՝ սերմնափակ մը և շատ մը առէջք : Կրնայ կոկոն ըլլալ՝ բացուած կամ թոռմած :

Ո՞ւր է :

Վարդենոյ մը վրայ կը ծլի :

Ե՞րբ կը ծաղկի :

Վարդը մայիս ամսուան սկիզբը կը ծաղկի :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ :

Իր գեղեցիկութեամբ՝ պարտէզին զարդն է , և օգն անուշ բուրմունքովը կը լեցնէ :

Ի՞նչ պայմանաւ :

Աս պայմանաւ որ գարնան յօտուի և թըրթուրներէ ազատ պահուի :

ՆՈՅՆ ՀՐԱՀԱՆԳՔ. — Այլ եւս ծաղկանց վրայ :

9. ՏԱՆՁԵՆԻՆ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է տանձենին ,

Տանձենին պտղատու ծառ մ'է :

Ո՞րն է անոր սեփական նշանակը :

Տանձ կը բերէ :

Որո՞նք են իր մասնաւոր յատկութիւնները :

Միջակ բարձրութեամբ ծառ մ'է , տերեւները ձուարդ՝ ողորկ՝ փայլուն և ատամնաւոր են :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ՝

Կրնայ բաց տեղ կամ որմնացեց ըլլալ :

Ի՞նչ կը բերէ :

Կը բերէ տերեւներ՝ փունջ փունջ սպիտակ ծաղիկներ և պտուղներ որ կանաչ՝ դեղին կամ թուխ են :

Ի՞նչ փեճակի մէջ կրնայ ըլլալ՝

Կրնայ աւելի կամ նուազ արգասաւոր ըլլալ :

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր է :

Տանձենին մրգատանի մէջ է :

Ե՞րբ կը պտղաբերէ :

Ամարուան վերջը կամ աշնան պտուղ կուտայ :

Ի՞նչ պայմանաւ :

Չմեռը հողը պարարտացնելու է , գարնան ծառը յօտելու և որդերէն մաքրելու է , և ամառ ատեն խնամօք կտուելու է :

Ի՞նչ սուսակու թիւններ կ'ընծայէ :

Աղնիւ և համեղ պտուղներ կը հասցնէ :

ՆՈՅՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ :

10. ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐԸ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է գետնախնձորը :

Գետնախնձորը արմտիք մ'է :

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը :

Կոճղէզ մ'է :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները :

Գետնախնձորը բոլորակ է և անկանոն ձևով :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ՝

Կրնայ կըր կամ երկայն ըլլալ , դեղին կամ կարմիր :

Ի՞նչ մտերէ կը բաղկանայ :

Անիկայ մաշկէ մը և ճերմկոտ զանգուածէ մը կը բաղկանայ :

Ի՞նչ կը պարունակէ :

Անիկայ բուսալիւր կը պարունակէ :

Ի՞նչպէս կ'արգասաւորի :

Ստորերկրեայ բողբոջներուն անձրովը կ'արգասաւորի :

Ո՞ւր կը գտնուի :

Գետնախնձորը հողին տակ կը գտնուի :

Ե՞րբ կը քաղուի :

Աշնան վերջերը կը քաղուի :

Ի՞նչպէս կը գործածուի :

Կը տապկեն կամ կը խաշեն :

Ի՞նչ բանի վր ծառայէ :

Մարդոց և կենդանեաց համար շատ պատուական սնունդ մ'է :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ պայմանաւ :

Այն պայմանաւ որ զինքը պարունակող հողը չոր ըլլայ , և շատ անգամ քրքրուի մէջը օդ մտցնելու համար :

ՆՈՅՆ ՀՐԱՀԱՆԳՔ :

11. ՃՆՃՂՈՒԿԸ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է ճճճղուկը :

Ճճճղուկը պղտիկ թուչուն մ'է :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Կըր խոշոր կտուց մ'ունի :

Որո՞նք են իր ուրիշ յատկութիւնք :

Գորշագոյն է , դուրսը աւելի մութ և լանջքը սեւ :

Ի՞նչ է անոր երգը :

Իր ձայնը միօրինակ սուր ճիչ մ'է :

Ո՞ւր կը դաբի :

Ճճճղուկը կ'ախորժի մարդուս բնակութեանց քովերը բոյն կապել տան քիւերուն կամ պրշակներուն տակ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ :

Անթիւ բազմութեամբ ճճիներ և որդեր կը լափէ :

ԳԼՈՒԽ Գ .

ԱՐՏԵՐՈՒ ՄԷՁ

12. ԱՐՏԵՐԸ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է արտը :

Արտը չափաւոր ընդարձակութեամբ դեռ տին մ'է :

Ո՞րն է իր սեփական նշանակը :

Չորս կողմը սրմնափակ չէ :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ :

Կրնայ բերրի կամ ամուլ ըլլալ , չոր կամ խոնաւ , կաւոտ , քարուտ կամ աւազուտ :

Ի՞նչ կը պարունակէ :

Կը պարունակէ ցորեն՝ գետնախնձոր՝ կանեփ կամ որ և իցէ ուրիշ բոյսեր :

Ո՞ւր կը մշակէ զայն :

Հողագործը զայն կը մշակէ՝ կը հերկէ և կ'աղբէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ :

Մարդուս օգտակար բոյսեր կ'ընձեռէ :

Ի՞նչ պայմանաւ :

Այն պայմանաւ որ մարդուս աշխատանքը զայն բեղմնաւորէ :

13. ԳԱՐԻՆ

Ի՞նչ է գարին :

Գարին ընդեղէն մ'է :

Ո՞րն է անոր սեփական նշանակը :

Իր ցողունը ցորենի ցօղնոյն չափ բարձր չէ :

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ այս տունկը :

Այս տունկս ունի արմատ մը՝ ցօղուն մը՝ ուսկից յարդը կը շինուի , և երկայն քիստերով հասկ մը :

Ի՞նչ կը պարունակէ հասկը :

Աս հասկը հատիկներէ կազմուած է որ ալիւր կը պարունակեն :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր կը բուսնի դա-
րին,
Ե՞րբ կը հասունանայ,
Ի՞նչ բանի կը ծա-
ռայէ:

Գարին արտերու մէջ կը բուսնի :
Յգոստոսի սկիզբները կը հասունանայ :
Մարդուս և կենդանեաց սնունդ է . անկէ
տեսակ մը ալիւր կը շինուի և ցորենի հա-
ցէն ստորին տեսակ հաց մը :

14. Կ Ո Վ Ը

Ի՞նչ է կովը:
Ո՞րն է անոր սեփա-
կան նշանակը:
Որո՞նք են անոր մաս-
նաւոր յատկու-
թիւնները:

Կովն ընտանի կենդանի մ'է :
Կաթ կուտայ :
Որոճացող մեծ չորքոտանի մ'է , կճղակա-
բաշխ , երկու եղջիւր ունի և ողորկ ձեռ մը
որուն ծայրը ձարէ ծոպ մը կայ :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:
Ինչո՞վ կ'ապրի:

Չանազան գոյներով կրնայ ըլլալ, ճերմակ
թուխ՝ սեւ կամ պիսակաւոր :
Կովը կը ճարակի խոտ՝ առւոյտ՝ խար՝ յարդ՝
գետնախնձոր՝ ճակընդեղ և ամէն տեսակ
տերեւներ և բանջարեղէններ :

Ո՞ւր կ'ապրի:
Ի՞նչ բանի կը ծա-
ռայէ:

Երբեմն գոմը կը բնակի՝ երբեմն մարդա-
գետիններուն մէջ կ'արածի :
Անոր կաթն ու միսը մարդուս սնունդ է .
իր մորթը՝ եղջիւրները՝ կճղակները և ու-
կերքը զանազան առարկաներ շինելու կը
գործածուին :

Ի՞նչ պայմանաւ:

Կովն աղէկ տածուելու՝ մաքուր պահուե-
լու և զինքն ու ժառագառ ընելիք տաժանելի
աշխատութիւններէն զերծ մնալու է :

15. Հ Ա Ի Կ Ի Թ Ը

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է հաւկիթը:
Որո՞նք են անոր ա-
մենէն աչքի զար-
նոդ նշանակները:
Ի՞նչպէս կրնայ ը-
լլալ:
Ի՞նչ մասերէ կը
բաղկանայ:

Հաւկիթը հաւին մէկ արդասիքն է :
Անիկայ կըր և երկայն է , ճերմակ թեթեւ
և շատ դիւրաբեկ :
Կրնայ թարմ ըլլալ՝ հնցած կամ հոտած :
Խեճեպով մը պատած է որ կը պարունակէ
անուր միդն մը ուր կան ճերմկուցն ու դեղ-
նուցը :

Որո՞նք են անոր գա-
նազան վիճակները:
Ո՞ւր կը գտնուի:

Կրնայ հում կամ եփած ըլլալ :
Հանոցին մէջ կը գտնուի :
Եթէ աղէկ բուծուին ու տաք պահուին՝
հաւերը դրեթէ բոլոր տաքին կ'ածեն :

Հաւերն ե՞րբ կ'ա-
ծեն:

Հաւկիթներն ի՞նչ
բանի կը ծառայ-
են:

Հաւկիթները շատ համեղ սնունդ մ'են
թէ թեթեւ և թէ սննդարար :

Գ Լ Ո Ի Խ Գ .

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՁ

16. Ա Ն Տ Ա Ռ Ը

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է անտառը:
Ո՞րն է անոր սեփա-
կան յատկութիւն-
ները:

Անտառը ծառերով տնկուած ընդարձակ
միջոց մ'է :
Աս ծառերը պողատու կամ զարդի ծա-
ռեր չեն :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Անտառ մը մեծ կամ պղտիկ, նսեմ կամ մթին, հարթ կամ լեռնոտ կրնայ ըլլալ:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Անիկայ տեսակ տեսակ ծառեր կը պարունակէ, ինչպէս են կաղնիներ, եղևնիներ, կուենիներ, փիճիներ, ցարասիներ, հացիներ. անոր մէջ կան նաեւ թփեր, խոտ և խել մը այլաբուն տունկեր:

Ի՞նչ կենդանիներ կը բնակին անտառաց մէջ:

Անտառներուն մէջ գլխաւորապէս երէվայրիներ կը բնակին՝ ինչպէս են սկիւռները՝ նա պաստակները՝ աղուէսները՝ այծեամները՝ եղջերուները և կինճերը:

Ի՞նչ թռչուններ կան անտառներուն մէջ:

Անտառներու մէջ կ'երգեն շիկահաւք՝ սարեակք և սոխակք:

Որո՞նք են անոր զանազան վիճակները:

Անտառը դարնան կ'սկսի դալարանալ. ամառը կանաչ և թաւ է. աշնան տերեւաթափ կ'ըլլայ և բոլորովին աղաղուն կ'ըլլայ ձմեռը:

Ո՞ւր կրնայ զետեղուած ըլլալ:

Բլրոց և լեռանց ապալեր զառիվայրերէն օգուտ քաղելու համար անտառներ կը տընկեն հոն, նոյնպէս նաեւ աւաղուտ և անջրըի տեղուանքը:

Անտառն ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Անտառը փառելու փայտ կ'ընձեռէ մարդոց. շինութեան դործածուած ատաղձն ալ անկէ կը քաղուի, նոյնպէս զանազան կահեր շինելու փայտերն ալ:

17. Ե Ղ Ե Ի Ի Ն Ը

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է եղելինը:
Ո՞րն է անոր սեփական նշանակը:
Որո՞նք են անոր միւս նշանները:

Եղելինն անտառի ծառ մ'է:
Տերեւները սլաքի ձեւով են:
Ստուար և բարձրուղէջ ծառ մ'է. կեղեւը կարմրորակ ու ճաթուտած է, բունը շատ անգամ ստորին տերեւներ չունի:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Շատ խէժ կը պարունակէ:
Եղելինը ուտին՝ կուպր՝ ձիւթ՝ խէժ և ձանձախարիթ կուտայ:

Ի՞նչ կը հայթայթէ:

Ընդհանրապէս ուրիշ մշակութեանց անյարմար եղող աւաղուտ տեղուանք կը սերմանեն զայն:

Ո՞ւր կը ցանեն:

Փայտն ի՞նչ բանի կը դործածուի:

Եղելինի փայտը՝ պարունակած խէժին պատճառաւ՝ ջրոյ անթափանց է. ամեն շինութեանց կը պատկանի՝ մանաւանդ նաւային շինուածոց:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնօրինակ հրահանգք՝ կաղնոց ցարուսոյ եւն զրայ: — Գծադրութեամբ աւելի ճշգրիտ և տարբեր կըլլան սյո դասերը:

18. Ս Կ Ի Ի Ռ Ը

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Սկիւռն ի՞նչ է:
Իր սեփական նըշանակը ո՞րն է:
Որո՞նք են իր մասնաւոր նշանակքը:

Սկիւռը պղտի չորքրտանի մ'է:
Կրծող կոչուած կենդանեաց ամենէն շընորհալին է:
Պղտի՛ շատ ճապուկ թուխ կարմրադոյն է, ձեղենակով աւարտած երկայն ձեւ մ'ունի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր կ'ապրի:

Մառերուն վրայ կ'ապրի՝ որոյ վրայ կը մագլցէ զարմանալի ճապկութեամբ՝ չնորհիւ սայրասուր ճանկերուն որոնցմով իր թաթիկները զինեալ են:

Ինչո՞վ կը սնանի:

Սկիւռը չոր պտուղներով կը սնանի՝ ինչ պէս են բալուտ՝ կաղին՝ կոն և խողկաղին:

Որեա՞վ կ'ապրի:

Հինգ վեց տարիէ աւելի չապրիր:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Աս կենդանին օգուտ մը չունի՝ բայց ամենէն մութ անտառաց կեանք ու հողի կուտայ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՆ: — Նոյնօրինակ հրահանգք՝ նապաստակի, աղուխտու՝ այծեամի եւն վրայ: — Կրնայ տղայոց կարգացուել կենդանւոյ մը նկարագրերը:

19. ԳԵՏԱԿԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է գետակը:

Գետակը ջրոյ հոսանք մ'է:

Ո՞րն է անոր սեփական նշանակը:

Գետի մը մէջ կը թափի և ոչ թէ ծովը:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ արագ կամ յամր ըլլալ, խոր կամ ոչ, ուղիղ կամ օձապտոյտ, յատակ կամ պղտոր:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Ձկներ կը պարունակէ:

Ի՞նչ գանազան վիճակներու մէջ կը գտնուի:

Կրնայ ձմերուան ցրտէն սառել, տարուան մնացեալ միջոցին հեղուկ է:

Ո՞ւր է:

Գետակը միշտ ձորերու և հովիտներու մէջ կ'ընթանայ, իւր վազած տեղն իւր հոնքը կը կոչուի, քովի հողերն իւր քեփեղերն են:

Ո՞ւր կ'սկսի գետակը:

Գետակը լեռներուն ստորոտը կամ քարայրի մը մէջէն կը բխի, և սկսած տեղն աղւելը կը կոչուի. այն տեղն ուր կը խառնուի ուրիշ գետի մը՝ քեփախառնումն կը կոչուի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գետակէն պղտիկ ջրոյ հոսանքին ի՞նչ կ'ըսեն:

Գետակէն պղտիկ ջրոյ հոսանք առա՛ւ առա՛ւ կամ քրա՛ւ կը կոչուին:

Գետակէն մեծ ջրոյ հոսանք ի՞նչ կը կոչուին:

Գետակէն մեծ ջրոյ հոսանք քեփ կը կոչուին, և ասոնց ծով թափուած տեղուանք քեփան են:

Աս ջրերն ուսկի՞ց են:

Անձրեւներէն և հարած ձիւներէն կուգան, անոր համար անուշ են:

Ուրե՞ջ ջրոյ հոսանք գիտե՞ս:

Չորերուն մէջէն և լեռներու վրայէն երբեմն հեղեղներ կը վազեն:

Գետակն և հեղեղն ինչո՞վ կը տարբերին:

Գետակը միշտ կը վազէ, հեղեղը յանկարծակիան հոսանք մ'է:

Աս հոսանքն ի՞նչ բանի կը ծառայեն:

Գետերն առատութիւն և զովութիւն կը տարածեն իրենց ափանց վրայ. կենդանիները հոն կ'երթան իրենց ծարաւն անցնելու. անոնց վրայ նաւակներ և երբեմն մեծ նաւեր կանցնին, և վերջապէս անոնց հոսանաց ուժովը ջաղացքի անիւք կը դառնան:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՆ: — Նոյնօրինակ հրահանգք ճահճի՝ մերու՝ լճի՝ ծովու վրայ ևն:

20. ԹՕՆԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Թօնն ի՞նչ է:

Թօնը ձուկ մ'է:

Ո՞րն է անոր մասնատու նշանակը:

Երկայն՝ կտր և կապոյտ է՝ ճերմակ գծերով:

Որո՞նք են անոր մասնատու յատուկութիւնք:

Սովորաբար մեծ խմբերով կ'իջնէ յօրհորհոր սկիզբը:

Ո՞ւր կը գտնուի:

Մեծ ծովերու մէջ շատ կը գտնուի:

Ի՞նչով կ'ապրի:

Թօնը իրմէ փոքր ձկներ ուտելով կ'ապրի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Մարդուս սնունդ մ'է, և բաւական համեղ միս մ'ունի: Անիկայ կ'աղան և կը պահեն ալ:

ԳԻՐԻՔ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՐԴՈՒՄ ՎՐԱՅ

ԳԼՈՒԽ Է.

ՄԱՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԶԳՈՎ.

21. Մ Ա Ր Դ Ը

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է մարդ:
Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը:
Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Որո՞նք են իր բնական յատկութիւնն ներքէ:

Որո՞նք են իր բարոյական յատկութիւնները:

Ո՞ւր կ'ապրի:

Ո՞րչափ կ'ապրի:

Ուստի՞ ծնած է:

Ինչո՞ւ ստեղծուած է:

Մարդ գործարանաւոր էակ մ'է:
Գործարանաւոր էակներուն առաջինն է:
Մնիկայ բնական և բարոյական ձիրքերունի:

Ոտից վրայ կանգուն կը կենայ, երեսը թաւամազ չէ, ձեռքն այնպէս մը կաղմակերպեալ է որ բոյթ մատը միւս մատանց առջեւ կրնայ երթալ:

Մարդ կը խօսի. ձեռքը ամէն տեսակ գործ կ'ընէ, հնար գտած է կրակը վառելու՝ պահելու և գործածելու, ուսման և յառաջագիտութեան ընդունակ է:

Աշխարհիս վրայ կ'ապրի:

Դարու մը չափ կրնայ ապրիլ:

Իր ծնողաց սերունդն է:

Մարդ ստեղծուած է իր անձին և իր նմանեաց բարւոյն աշխատելու համար:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է զանազան կերպով կրնայ մարդ նկատուիլ:

Չորս գլխաւոր կերպով կրնայ մարդս նըկատուիլ. Ա. մարդ ըստ հասակին. Բ. մարդ ընտանեաց մէջ. Գ. մարդ ըստ զանազան արհեստից. Դ. մարդ ըստ զանազան վիճակաց:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Զարմանալու չէ եթէ հոգի և Աստուած բաւերը յիշատակուած չեն այս գասիս մէջ. հոգւոյ և Աստուծոյ գաղափարները մանկական դաստիարակութեան լուծն են՝ ոչ թէ հիմք. կատարեալ մարդուն՝ քաղաքակիրթ ընկերութեան առջեւ՝ հոգի և Աստուած երկու առանցք են որոց վրայ ամէն բան կանգադրուած է: Այս վե՛ստ տեսութիւնները խաղ մանկան մը խելահասութեան շատ անգը բլլալով՝ իրեւ հաւատոյ մասն միայն կրնան իրեն ներկայացուիլ մօր կամ քահանային տուած կրօնական կրթութեան մէջ: Դաստու մը որ ջանայ իւր աշխարհաց նորազարթ մտաց մէջ զանանք տողորել՝ անըմբռնելի կ'ըլլայ և տարածամու գաստուութեամբ մը կը վաճանգէ Մտամարդութեան բարձրագոյն հրահանգաց վերապահեալ ուսման մը յաջողութիւնը:

ԺԳ. ԸԳ գլխուն 55 ըդ գատուն մէջ այս բարոյական կրթութեան մէկ նոր աստիճանը կրնայ տեսնուիլ: Մայրենի ոճոյն արժանիքն այս խկ է որ բժախնդեր խնամք աստիճանաւորած է տղոց խելամոտութեանն խնդրուելիք ճգունքը:

ԳԼՈՒԽ Զ.

Հ Ա Ս Ա Կ Ք Կ Ե Ն Ա Յ

22. Տ Ղ Ա Յ Ն

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է աղջին:
Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Մարդ իւր կենաց առջի տարիներուն մէջ տղայ մ'է:
Մարմնով և մտք տկար է:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները :
Ի՞նչպէս կրնայ բււարան :

Օր աւուր կ'աճի և կը զարգանայ հասակաւ և զօրութեամբ :

Կրնայ տկար կամ առողջ ըլլալ, առողջ կամ հիւանդոտ :

Ի՞նչպէս կը կենայ :

Երախայութեան ատեն ոտքի վրայ չկրնար կենալ, պառկած է կամ գրկերու մէջ վերցուած . մէկ տարուան եղածին պէս՝ մինակը քաղել կը փորձէ և կամաց կամաց կը յաշողի :

Որո՞նք են մանկութեան սահմանները :

Մինչեւ եօթը տարու մաքրաս մանկիկ մ'է, պատանեակ կը կոչուի մինչեւ տասներեք կամ տասնէչորս տարու :

Ի՞նչ կրնայ ընել տղան :

Տղան հնազանդելով իւր ծնողաց և դասատուաց, որ իր օգուտը միայն կ'ուզեն, կրնայ իւր բարոյական և նիւթական կրթութեանը նպաստել :

Տղայութեան ժամանակն ի՞նչպէս կ'անցնի :

Տղան ժամանակին մեծ մասը խաղալով կ'անցնէ՝ վասն զի մարմնոյն կրթանքը իր աճման և առողջութեան կ'օգնեն . բայց խելահաս եղածին պէս իր դատողութիւնն ու յիշողութիւնը բանեցնելու է :

23. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

Ի՞նչէ երիտասարդը :

Երիտասարդը պատանեկութենէ ելած տղայ մ'է :

Որն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Կը մօտենայ բարոյական և նիւթական ամբողջ զարգացումն ստանալու ժամանակին :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները :
Ի՞նչպէս կը կենայ :

Երիտասարդը կայտառ՝ ժիր և կրակոտ է :

Կը սիրէ շարժումն և իր ուժերն աճեցնող մարմնոց կրթանքը :

Որո՞նք են երիտասարդութեան սահմանները :

Երիտասարդութիւնը տասնեւհինգ տարիէն կ'սկսի և կը տեւէ մինչեւ երեսուց տարին :

Ի՞նչ կրնայ ընել երիտասարդը :

Երիտասարդը կրնայ իր մարմնն ու միտքը պատրաստել այն աշխատութեան որուն ամբողջ կեանքը պիտի զբաղի :

Երիտասարդին ժամանակն ի՞նչպէս կ'անցնի :

Իր ժամանակն ուսմանց և զբօսանաց նըւիրած է . այս զբօսանք զինքը կը կազմուրեն, և աշխատութեան համար նոր ուժ կը համբարէ :

24. ԱՅՐ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Ի՞նչ է այր կատարելը :

Այր կատարեալ ամբողջ նիւթական և բարոյական բարգաւաճումն ստացած մարդն է :

Որն է իր մասնաւոր նշանակը :

Իր անձին տէր է՝ և իւր գործոց ըստ ամենայնի պատասխանատու :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները :

Լիովին կը վայլէ մարմնոց ուժն և բոլոր մշտաւորական կարողութիւններն որոց ընդունակ է :

Ի՞նչպէս կ'ապրի :

Իր կեանքը նուիրած է այն աշխատութեան որով միտքն ու մարմնը զբաղեալ են :

25. ԾԵՐՈՒՆԻՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ի՞նչ է ծերունին:

Ծերունին մարդկային կենաց վերջին շրջանը հասած անձն է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Իր մասնաւոր նշանակն է մարմնոյն հետ զհետէ տկարանալը:

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները:

Երբեմն կենաց փորձառութեամբ այնչափ իմաստութիւն և խոհեմութիւն ստացած կ'ըլլայ որ օգտաւէտ խրատներ կրնայ տալ մանկանց՝ երիտասարդաց և հասուն մարդոց:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Իւր զգայարանացը շատը կրնան վատած ըլլալ՝ մասնաւորապէս աչքն ու ականջը. մարմնոյ շարժմունքն ալ ձկուն չեն:

Ի՞նչպէս կը կենայ:

Մովորաբար ծերունին հանգիստն ու խաղաղութիւնը կը սիրէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ծերունին:

Ընտանեաց մէջ պատկառանաց զգացումը կ'ազդէ և կը պահէ՝ և իր օրինակաւն ու խրատներովը՝ անդրադառնալ կը սորվեցնէ:

ԱՇԿԵՐՏԸ

ԳԼՈՒԽ Է.

ԸՆՏԱՆԵԱՅ ՄԷՁ

26. ՀԱՅՐԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Հայրն ի՞նչ է:

Հայրն ընտանեաց գլուխն է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Ինքն է անոր տէրն ու առաջինը:

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները:

Իւր ընտանեաց ապրուստին՝ առողջութեան և երջանկութեան հոգ կը տանի:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ խիստ կամ'ներողամիտ ըլլալ:

Ո՞ւր է:

Հայրն ընդհանրապէս աշխատելու կը պարապի գործատունը կամ' կրպակը՝ դաշտերուն կամ սենեկին մէջ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Չեռքէն եկածին չափ Աստուծոյ իրեն յանձնած ընտանիքը կը պաշտպանէ՝ կը կառավարէ և կ'երջանկացնէ:

27. ՄԱՅՐԸ

Ի՞նչ է մայրը:

Մայրն ընտանեաց հօր օրինաւոր ընկերն է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Հօր օգնականն է՝ և առանին գործոց մէջ անոր պաշտօնը կը վարէ:

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնքը:

Անիկայ քաղցր՝ գորովագութ՝ կանխատես՝ խնամոտ է իւր ամուսնոյն և իւր զաւակաց համար:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Այս դատողութեանց շատը նիւթականէն աւելի՝ բարոյականին կը պատկանին. բայց տղայոց դատողութեան տրուելիք ուղղութեան մասին իրենց մտածութեան բնական և ինքնարուեստ կարգին հետեւելու նայելու է. արդ տղայք ոչ միայն նիւթական այլ բարոյական մասին կը խտրեն հասակները, այսպէս բնականաբար իրենց մեծ հարց կերպարանօք կը ներկայանայ իրենց աչքին ծերութիւնը մեղմ՝ և պատկառելի լըրջութեամբ:

Մովորական քաղի և շարագրութեան հրահանգներէն զատ՝ հարաւոր և օգտակար է ուսմանց զանազան առարկաներն իրարու խառնել՝ և անոնց իրարու հետ ունեցած առընչութիւնները գտնել տալ հազար և մի այսօրինակ հարցմամբք. Որո՞ւ կրնայ խորհուրդ հարցնել տղայն. — Ի՞նչ թուանշաններով կը նշանակուին կենաց չորս հասակները. — Երիտասարդութեան և նոյն իսկ մասնկութեան ո՞ր ձիւրքերը մարդս պահէ կը բաղձայ և ին՝ և ին՝:

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր կրնայ ըլլալ

Իւր տեղը տանը մէջն է . բայց կրնայ կա-
րօտութենէ ստիպեալ գուրան աշխատելու
երթալ ամենուն օգտին համար :

Ի՞նչ բանի կը ծա-
ռայէ :

Մայրն ընտանեաց ուրախութիւնն ու շը-
նորհն է . ինքը կը պիտիէ՛ կը սրտապնդէ և
իւր գորովովը կը վարձատրէ իւր ամուսինը .
տղոց առողջութեան և բարոյական կրթու-
թեան կը հսկէ :

28. ՏՂԱՅՔ

Ի՞նչ է տղան :

Տղան հօր և մօր սերունդն է :

Ո՞րն է իր մասնա-
ւոր նշանակը :

Իւր ծնողաց ամենէն մեծ ինչքն ու սիրա-
կանն է :

Որո՞նք են իր սե-
փական յատկու-
թիւնք :

Տկար է և իր անձին անբաւական . կը մեռներ
եթէ իր ծնողացմէ չընդունէր օթեվան՝ անունդ
հանդերձ՝ մարմնոյ և հոգւոյ կրթութիւն :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլ-
լալ :

Կրնայ աւելի կամ պակաս յարմար ըլլալ
զարդանալու հասակաւ՝ զօրութեամբ՝ մտօք
և իմաստութեամբ :

Ո՞ւր է :

Բնակարանին մէջն է իւր հօրը հսկողու-
թեան տակ , և առանձինն իւր մօրը խնա-
մոց յանձնուած է :

Ի՞նչ բանի կը ծա-
ռայէ :

Տղան հօր և մօր մէջ ամենէն անուշ և
հաստատուն կապն է . անոնց ցաւերուն շա-
տերը կրնայ փարատել . անոնց յուսատու կ'ըլ-
լայ որ ծերութեան օրերնին գանեն նեցուկ
մը և անջնջելի երախտագիտութիւն :

29. ԾԱՌԱՅՔ

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է ծառայն :

Ծառայն կամ սպասաւորն առտնին աշխա-
տութեանց մէկ օժինդակն է :

Ո՞րն է իր մասնա-
ւոր նշանակը :

Ինքը տան ներքի՛ աշխատութեանց միայն
կը պարապի :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլ-
լալ :

Կրնայ աշխատասէլ՝ ամ հեղգ ըլլալ , հա-
ւատարիմ կամ անհատարիմ :

Իրեն ի՞նչ յատկու-
թիւններ կարեւոր
են :

Իրեն գլխաւորապէս սմբերութիւն պէտք
է՛ վասն զի շատ քմահոյց կամ դէգ տե-
րանց կրնայ պատահիլ :

Ո՞ւր կը կենայ :

Իր տեղն է խոհարանը ախասենեակը և
ուր որ իրեն յատկացած սօք կրնայ զինքը
կոչել :

Ի՞նչ բանի կը ծա-
ռայէ սպասաւորը :

Առտնին կենաց հոգերուն տէն կ'ազատէ
հայրն ու մայրը՝ ինչպէս են՝ ան մաքրու-
թիւն , կերակրոց պատրաստուիւն , ասդիս
անդին երթեւեկութիւններ ց հայրն և
մայրը պիտի զոհէին իրենց ժնակը զոր
կրնան իրենց ընտանեաց աւել օգտակար
բաներու նուիրել :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳՍԱՍՏՈՒՄ. — Այս անուանց և գաւրաց ա-
ռընչութիւն ունեցող բարոյական հարցումներն այնչափ բազմ են՝ որ
վախնալու է սյնպիսի մանր հանդամանաց իջնելի որոնք աւելի զառն , հաստ-
կի մը վերապահուած են : Մանկութեան ճշմարիտ բարեկամաց սեր , և միտ-
քը զանոնք պիտի լուսաւորեն թէ ինչ չափով պէտք է գոհացնել , բրած
բազմաթիւ հարցուածները :

30. ԱՐՈՒԵՍՏՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է արուեստ մը:

Մարդու մը շարունակ պարապած կանոնաւոր աշխատութեանց ամբողջութիւնն արուեստ կը կոչուի:

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը:

Մարդ անոր կը նուիրէ իւր աշխատութեան ժամերն, և ըստ այնմ ընկերութեան մէջ պայման մը կ'ունենայ:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Չեռարուեստ կը կոչուի երբոր մարմնոյ ուժ և մանաւանդ ձեռքի ճարտարութիւն կը պահանջէ, մտաւորական է արուեստը՝ երբոր գլխաւորապէս միտքը կը զբաղեցնէ և դաստիարակութիւն կը պահանջէ:

Ի՞նչ գանազան վիճակներ կրնայ ունենալ:

Իւր մատուցած ծառայութեանց կարեւորութեան կամ շատութեան և երբեմն իւր պահանջած տաղանդին համեմատ առաւել կամ նուազ շահաւոր է:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Արուեստը մարդուն գործունէութեան պատուաւոր զբաղում մ'է՛ և բարեկարգ ընկերութեան մէջ անոր ապրելու միջոցներ կը հայթայթէ:

Ի՞նչ պայմանաւ աշխատէ:

Արուեստ մը աղէկ է՝ այսինքն պատուաւոր է՝ երբոր իր շահն ու վաստակը մարդկանց շար ախտերէն չակնկալեր:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Այս դասը բնականաբար կ'ամբողջանայ զանազան արուեստից վրայ ակնարկ մը նետելով: Այս արուեստը յետապնդուած են Մտամարդութեան Ա. Մասին Բ. և Է. գլուխներուն մէջ:

31. ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Վարժապետն ի՞նչ է:

Վարժապետը տղայքը կրթելու պաշտօնն ունեցող անձն է:

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը:

Հմուտ և իւր գիտութիւնը հաղորդելու կարող անձ մ'է:

Որո՞նք են իւր սեփական յատկութիւնները:

Մասնաւորապէս կ'ուսուցանէ ընթերցումն, գիր, քերականութիւն, թուաբանութիւն, պատմութիւն և աշխարհագրութիւն:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ անաչառ կամ ներողամիտ ըլլալ:

Ի՞նչպէս կը բաժնուի իւր դաստիարակութիւնը:

Իր դասախօսութիւնն երկու մասի կը բաժնուի՝ մեկնութիւն և օրինակ. կը կարգայ՝ կը բացատրէ՝ օրինակներ կուտայ, կը հարցաքննէ, կը սրբագրէ:

Ո՞ր կը կենայ վարժապետը:

Վարժապետը դասարանին մէջ կը կենայ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ վարժապետը:

Տղայոց կուտայ այն կրթութիւնը որ բոլոր իրենց կենաց մէջ իրենց պիտանի է:

Ի՞նչ պայմաններով կրնայ յաջողիլ:

Յաջողելու համար պէտք է որ իւր աշակերտներն ուշի ուշով անոր մտիկ ընեն և պատկառանք իրեն հնազանդին իբրեւ հօր մը:

32. ԲԺԻՇԿԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է բժիշկը:

Բժիշկը մարդ մ'է որ հիւանդները կը դարմանէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Հմուտ անւմ'է որ ամեն հիւանդութեանց յարմարող դեղերը գիտէ :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Իւր խնամքը կը բուժէ ներկայ ցաւերը, և զգօն խրատներովը գալիք չարեաց առաջքը կ'առնու :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Աւելի կամ սրակաս հմուտ և փորձառու կրնայ ըլլալ :

Ի՞նչ է իր պաշտօնը:

Իր պաշտօնն է դեղեր տալ և ջամբել, և առողջութեան վերաբերեալ մէկ քանի գործողութիւններ ընել :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ բժիշկը:

Բժիշկը հիւանդները կը դարմանէ՝ մեր փեանքը կը յերկարէ և մեր վերջին վայրկեաններուն ցաւերը կ'ամոքէ :

Ի՞նչ պայմանաւ կրնայ այս օգուտը ընել:

Այս օգուտներս ընելու համար պէտք է որ իւր հիւանդները շատ վստահութիւն, հըլութիւն և համբերութիւն ունենան :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Մտաց գործաւորներուն վրայ այս երկու հրահանք կը բաւեն նոյնօրինակ հրահանգաց օրինակ ըլլալու համար՝ Կրօնը, Գրքը, Գործը և ըն վրայ :

33. ՈՐՄՆԱԴԻՐԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է որմնագիրը:

Որմնագիրը շէնք շինող գործաւոր մ'է :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը:

Քարով՝ շաղախով և ծեփով պատեր և միջնորմներ կը շինէ :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Ուժով ըլլալու է գործածած նիւթերը բանեցնելու համար, և աչքի ճշդութիւն ունենալու է զանոնք հաւասարակշռութեամբ շարելու համար :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ գործիչներ կը գործածէ:

Գործածած գործիքն են տաշտն ու ծեփիչը ծեփը շաղվելու և նետելու համար, լարն ու քանոնը շէնքին շտկութիւնը գտնելու համար :

Ո՞ւր կ'աշխատի:

Որմնագիրը շէնքերուն մէջ կ'աշխատի :

Ե՞րբ կ'աշխատի:

Քանի սր սառոյց կապած չէ կ'աշխատի :

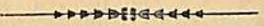
Ո՞վ զինքը կ'առաջնորդէ:

Տան յատակագիծը հանող ճարտարապետը զինքը կ'առաջնորդէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Մարդուս բնակարանին պատերը կը շինէ և միջնորմներ կը հաստատէ, որպէս զի տունն աւելի հանդիստ և առողջ ըլլայ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնօրինակ կրնան ուսումնասիրել և այլ արուեստաւորք՝ ատաղձագործ՝ հիւս՝ դարբին և ըն :

ԳՂՈՒԽ Թ.

ԴԱՇՏԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է մշակը:

Մշակը դաշտերը հերկող գործաւորն է : Հողն արօրով կը փորէ և կը շրջէ :

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Կորովի ըլլալու է՝ վասն զի իւր աշխատանքը տաժանելի է, աչքի ճշդութիւն ունենալու է ակօսներն ուղիղ գծելու համար, և համբերող ըլլալու է՝ վասն զի աշխատութիւնն երկայն և միօրինակ է :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Իր դիւանոր աշխատութիւնք որո՞նք են:

Հերկելէն վերջը՝ կը ցանէ՝ կը տափանէ և յետոյ կը հնձէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ գործիք կը գործածէ:

Իւր գլխաւոր գործիքն են արօրը՝ ցաքանն և մանգաղը :

Ո՞ւր է:

Յորեկուան մեծ մասը արտն է:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Մշակը մարդուս կը հայթայթէ հացը որ մեր ամենէն սովորական և էական սնունդն է :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Այս օրինակին համեմատ կրնան ուսուցիչները հոյիւր, սրտորէր, հնձողը և ըն:

35. ՓԱՅՏԱՀԱՏԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է փայտահատը:

Փայտահատն անտառի գործաւոր մ'է :

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Ծառերը կը կտրէ և կը տապալէ :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Ուժով ըլլալու է ծառերը կտրելու համար, և ճարտար ըլլալու է քր անոնց տապալած ժամանակ տակը չմնայ :

Իւր գլխաւոր գործիք որո՞նք են:

Ծառերուն ճիւղերն ու կոճղերը կտրելու համար տապարն ու սղոցը կը գործածէ, և զանոնք ճեղքելու համար սեպեր և կտի մը :

Ո՞ւր կ'ապրի:

Սովորաբար անտառները կ'ապրի խեղճ հիւղի մը մէջ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Տներուն մէջ վառելիք փայտերը խուրճ խուրճ կը կապէ. կոճղերն ալ կը քշտէ ատաղճագործին համար որ անոնցմէ գերաններ պիտի շինէ, և սղոցիչին համար որ տախտակներ պիտի ընէ :

36. ՉԿԵՈՐՍԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է ձկնորսը:

Չկնորսը ծովու լճի կամ գետի աշխատաւոր մ'է :

Ո՞րն է իր սեփական նշանակը:

Չուկ որսալու կը պարապի :

Որո՞նք են իր մասնաւոր յատկութիւնք:

Լուռ կենալու է՝ վասն զի ձուկն աղմկէն կը փախչի, ուշագիւր ըլլալու է՝ որ ամենէն փոքր նշանները գիտէ. շատ համբերող ըլլալու է՝ վասն զի ձկնորսութիւնը շատ անգամ երկայն և ապարդիւն է :

Որո՞նք են իւր գլխաւոր խնամքը:

Չուկը խայծելու է՝ այսինքն իրեն քաշելու է ուշագրութեամբ իր կարթին շարժումները գիտելու և արագութեամբ քաշելու է՝ երբոր զգայ թրթումունքէն որ ձուկը կարթը խածած է :

Որո՞նք են իր գործիքը:

Չկնորսի գլխաւոր գործիքն են ուռկանը կամ արձայլը, և կարթը :

Ո՞ւր կ'ապրի:

Իր ժամանակին մէկ մասը նաւակի մը մէջ կամ գետեզերքը կ'անցընէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Չկնորսը մարդուս սնունդ մը կը հայթայթէ :

37. ՆԱԻՈՐԴԸ

Ի՞նչ է նաւորդը:

Նաւորդը ծովու վրայ աշխատող մ'է :

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Նաւակը կը տանի թիակաւ, կամ նաւու մը մէջ կ'աշխատի :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ ճարտար կամ խակ ըլլալ, ուժով կամ տկար :

ԳԱՍՏԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Որո՞նք են եր գործերը:

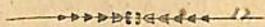
Իւր գործերն են թիակը, կարթն և առադասար:

Ո՞ր կ'ապրի:

Իր ժամանակին մէկ մասը ծովու վրայ կ'անջընէ նաւուն մէջ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Նաւորդը քաջասիրտ և ճարտար աշխատաւոր մ'է որ ծովի վրայ մարդիկն ու ապրանքները կը տարուբերէ և անով մեր կենաց գիւրութիւնները կը շատցնէ:

ԳՂՈՒԽ Ժ.

ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՁ

38. ՊԱՅՄԱՆՔ ԵՒ ՎԻՃԱԿ

ԳԱՍՏԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է վիճակ մը:

Այն կացութիւնը՝ յորում մարդ կը գտնուի իր զբաղմանց տեսակէն ստիպեալ՝ պայման մը կը կոչուի:

Մարդկային վիճակներուն ամենէն պարզ բաժանումը ո՞րն է:

Մարդիկ հարուստ կամ աղքատ կ'ըլլան:

Ի՞նչ է հարուստը:

Հարուստ է այն մարդը որ ոչ միայն իրեն կարեւոր եղած բաները հայթայթելու միջոցներն ունի, այլ նաեւ ըստ քմաց կրնա ծախքեր ընել:

Ի՞նչ է աղքատը:

Իր պիտոյքն հայթայթելու անձեռնհաս մարդը՝ աղքատ է:

ԳԱՍՏԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կը դասուին մարդիկ իրենց ընկերական պաշտամանց նըկատմամբ:

Քաղաքական պաշտամանց նկատմամբ մարդիկ կրնան ըլլալ զօրական՝ քաղաքացի՝ պաշտօնեայ, և այլն:

Ի՞նչպէս կը դասուին իրենց գործոց տեսակին համեմատ:

Մարդիկ իրենց գործոց տեսակին համեմատ կրնան դասուիլ ի գործաւոր՝ վաճառական՝ արուեստաւոր և գիտնական:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ այս վիճակաց զանազանութեան շնորհիւն է որ ընկերութիւնը իրեն պէտք եղած ամէն ծառայութիւնները կ'ըստանայ:

Սյս վիճակաց զանազանութեան շնորհիւն է որ ընկերութիւնը իրեն պէտք եղած ամէն ծառայութիւնները կ'ըստանայ. վասն զի այս վիճակաց և ոչ մին անօգուտ է քաղաքակիրթ ընկերութեան մը ընդհանուր բարեոյն:

Ի՞նչ պայմանաւ:

Պէտք է իւրաքանչիւրնիս մեր արուեստին և պարտուց պարապինքս պուանց վհատութեան կամ նախանձու, վասն զի ամէն արուեստներն ալ ընկերութեան օգտակար են, և ծոյլերը միայն անօգուտ և փրասակար կ'նայլոց և իրենց անձանց:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՏԱՏՈՒՍ. — Սյս դասը՝ որուն կարեւորութիւնը ակնհերեւ է՝ կրնայ ընդլայնիլ զանազան ընթացմամբ. նոյն նիւթին վրայ. նոյնը գիտնալու է նաեւ միւս դասուց համար: Մեր դասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք յաջորդ դասուց վրայ:

39. ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ

ԳԱՍՏԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է քաղաքացին:

Քաղաքացին Տէրութեան մը մէջ քաղաքական իրաւունքներ վայելող մարդ մ'է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Իր երկրին կառավարութեանը կը մասնակցի. պարտքեր և իրաւունքներ ունի կատարելու:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ

կրնայ սոսկական քաղաքացի կամ պաշտօնեայ ըլլալ :

Քաղաքացիք ի՞նչ յարաբերութիւններ ունին իրարու հետ :

Քաղաքացիք օրինաց առջեւ հաւասար են :

Ո՞րն է քաղաքացւոյն դերը :

Քաղաքացւոյն դերն է նպաստել ընկերութեան օգտին՝ նախ ինքը յարգելով օրէնքը և զայն ներկայացնող և գործադրող պաշտօնեայները :

40. ԶՕՐԱԿԱՆԸ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է զօրականը :

Զօրականը հայրենեաց պաշտպանութեանը համար զինուած քաղաքացի մ'է :

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը :

Իւր ուժը՝ խելքն ու կեանքը հայրենեացը նուիրած է :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք :

Կարգապահութեան հնազանդ է, վտանգաց մէջ արիասիրտ, նեղութեան մէջ սուկուն և համբերող :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ

խաղաղութեան ժամանակ ձմերոյն է, պատերազմի ատեն՝ բացօթեաց :

Ե՞րբ զենուոր կ'ըլլայ մարդ :

Մարդ երիտասարդութեան ժամանակ միայն կարող է զինուորական կենաց յոգնութիւնները կրել :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ զենուորը :

Զինուորն իւր երկրին անկախութիւնը կը պաշտպանէ, և անոր հաստատութիւններն ու օրէնքը յարգել կուտայ :

Ի՞նչ պայմանաւ :

Այն պայմանաւ որ ինքն օրինակ ըլլալու է կարգապահութեան և իւր գլխաւորներուն հրամանացը հնազանդ :

41. ՊԱՇՏՏՈՆԵԱՅՆ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է պաշտօնեայն

Պաշտօնեայն Տէրութեան մէկ գործակատարն է :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Օրինաց գործադրութեան կամ հասարակաց վարչութեան կը հսկէ :

Որո՞նք են իւր սեփական յատկութիւնք :

Իւր ներկայացուցած օրէնքին պէս արդարեւ անաչառ է :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ

կրնայ իբրև դատաւոր՝ դատաստան կըտրել, իբրև սպայ՝ հասարակաց կարգապահութեան հսկել, կամ իբրև կուսակալ տեղ մը կառավարել :

Ուսկի՞ց կարգուած է :

Տէրութիւնը զինքը կարգած է իբրև իրեն գործակատար :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ :

Պաշտօնեայն բոլոր քաղաքացիները կը յանձանձէ, հանրութեան կամ սոսկականաց շահուն վերաբերեալ ամէն օրէնքները յարգել և կատարել կուտայ :

Ի՞նչ պայմաններով :

Այն անհրաժեշտ պայմանաւ որ օրինաց միայն անսայ, և ամէն սոսկական շահերէ և չար կրքերէ վեր ըլլայ :

42. ԳՈՐԾԱԻՈՐԸ

Ի՞նչ է գործաւորը :

Գործաւորն աշխատող մ'է :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Ձեռօքը կ'աշխատի և արուեստ մը կը բանեցնէ :

Որո՞նք են իւր սեփական յատկութիւնք :

Բնութենէ ընձեռուած նախնական նիւթ մը կը յերկրէ և կ'այլափոխէ :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ
լաւ
Ի՞նչ կը գործածէ:

կրնայ խակ կամ վարժ ըլլալ:
Այնպիսի գործիներ կը գործածէ որովք
իւր ուժը կամ արդիւնաւորութեան արա-
գութիւնը կ'աւելնան, և աւելի ճշգրութիւն
կուտայ ձեռքէն ելած աշխատութեան:

Ո՞ւր է:

կրնայ քաղաքը կամ գիւղն ըլլալ՝ գործա-
րանի մը կամ սենեկի մը մէջ՝ իւր զբաղմանց
տեսանկիւն համեմատ:

Ե՞րբ կ'աշխատի:

Սովորաբար ցորեկուան տասը տասուերկու
ժամը կ'աշխատի և մնացեալ ժամանակը կե-
րակրոյ և հանգստեան կը նուիրէ:

Ի՞նչ բանի կը ծա-
ուայէ գործաւորը:

Գործաւորը կը հայթայթէ մարդկանց այն ա-
մէն առարկաները որոց պէտք ունին, և զորս
բնութիւնն առձեռն պատրաստ չընծայեր:

Ի՞նչ պայմանաւ:

Այն պայմանաւ որ իր խնամքը ճշմարտա-
պէս օգտակար բաներու նուիրէ, և մարդ-
կանց գէշ ախտերուն չծառայէ:

Ի՞նչ օգուտներ կը
քաղէ:

Իբր վարձ իր աշխատութեան թոշակ մը
կ'ընդունի որով իր ընտանեաց պիտոյքը կը
հոգայ:

43. Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ը

Ի՞նչ է վաճառականը:

վաճառականը առուտուր ընող անձ մ'է:

Ի՞նչ է վաճառա-
կանութիւնը:

Գնել և ծախելը վաճառականութիւն կը
կոչուի:

Որո՞նք են վաճառա-
կանի մը սեփական
յատկութիւնք:

վաճառականը գործունեայ է:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Եթէ խանութպան է՝ նստողական կեանք մը
կը վարէ. կրնայ անէ տուն ապրանքը ծախու
տանիլ:

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կրնան
գասուիլ վաճառ-
ականք:

վաճառականներէն ոմանք բնական առար-
կաներ կը ծախեն ինչպէս մրդավաճառը, և
ոմանք մարդկային աշխատութեան արդիւնք
եղող իրեր կը ծախեն՝ ինչպէս կարուակը որ
կօշիկներ կը ծախէ:

Ի՞նչ բանի կը ծա-
ուայէ վաճառա-
կանը:

վաճառականը կը դիւրացնէ արդիւնարար-
ներուն իրենց արդեանց վաճառումը, սպա-
ռողներուն՝ իրենց պիտանի եղած առարկա-
յից ստացումը:

Ի՞նչ պայմանաւ:

Այն պայմանաւ որ վաճառականը բաւական
ճարտար ըլլայ ամէն բան իր բուն արժէքովը
գնելու, և բաւական աննենդ որ զանոնք
օրինաւոր շահով մը ծախէ, ապա թէ ոչ թէ ար-
դիւնարարը և թէ սպառողը իրմէ կը խորշին:

44. Ճ Ա Ր Տ Ա Ր Ը

Ի՞նչ է ճարտար մը:

Գեղարուեստի մը պարապող անձը ճարտար
կ'ըսուի:

Ի՞նչ են գեղար-
ուեստք:

Գեղարուեստ կը կոչուին աւելի զբօսանայ
քան թէ օգտակարութեան վերաբերող զբաղ-
մունք:

Որո՞նք են ճարտա-
րի մը սեփական
յատկութիւնն:

ճարտարը ճաշակի և երեւակայութեան տէր
անձ մ'է որ գեղեցիկ գործեր հնարելու է:

Որո՞նք են գլխաւոր
գեղարուեստք:

Գեղարուեստներն են դպրութիւնը, նկար-
չութիւնը, անդրիագործութիւնը, երա-
ժըշտութիւնն ու ճարտարապետութիւնը:

Ի՞նչ բանի կը ծա-
ուայեն ճարտարք:

ճարտարները մարդուս ախորժելի և վսեմ
յուզումներ կը պատճառէ, որ իրեն սթա-
փումն և զբօսանք են:

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

Ի՞նչ պայմանաւ:

Ան պայմանաւ որ չմեղկացնեն և չապականեն շմարդիկ՝ զանոնք վարժեցնելով իրենց զբօսանքն իրենց պարտուց նախամեծար համարելու:

45. Գ Ի Տ Ո Ւ Ն Ը

Ի՞նչ է գիտուն մը:

Հմտութիւն ունեցող անձը գիտուն կ'ըսուի:

Ի՞նչ է հմտութիւնը:

Հմտութիւնն իրաց և բառից բացատրութիւնը գիտնալն է:

Որո՞նք են զանազան տեսակ գիտունք:

Գիտունը կրնայ զբաղիլ կամ մարմնոյ վերաբերեալ բաներու՝ ինչպէս բժիշկը, կամ մտաց վերաբերեալ բաներու՝ ինչպէս վարժապետը:

Որո՞նք են գիտնոյ մը սեփական յատկութիւնք:

Գիտնականք լուրջ՝ մտադիր՝ խոհուն և իրենց դատաստաններուն մէջ համեստ են:

Ի՞նչպէս գիտուն կ'ըլլայ մարդ:

Մարդ երկայն և համբերատար աշխատանօք միայն գիտուն կ'ըլլայ:

Ի՞նչ բանի կը ծանայն գիտնականք:

Գիտունները կ'ուսուցանեն և կը խրատեն այլոց ինչ որ կրնայ բարի և օգտակար ըլլալ. ունկնդրութեան արժանի են:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գ Ի Ր Ք Ե Ր Ր Ո Ր Դ

ԳԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷԱԿԱՅ ՎՐԱՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ

46. Ե Ր Կ Ի Ր Ը

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

Ի՞նչ է երկերը:

Երկիրը գունտին այն մասն է որուն վրայ Աստուած դրաւ զմարդ:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Հաստատուն է:

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Մշակելի է և խոնաւութիւնը մէջը կ'անցնի:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ աւելի կամ պակաս յարմար ըլլալ մշակութեան:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Քարեր և տեսակ տեսակ մետաղներ կը պարունակէ:

Որո՞նք են իր զանազան վիճակները:

Երկիրը մշակուած է կամ խոպան:

Ի՞նչ բանի կը ծանայն:

Մարդն և անասունները կը կրէ. ամէն կենդանեաց մտունդ եղող բոյսերը կը տածէ, մարդուս կ'ընծեուէ փայտն ու հանքածուխը որով կը տաքնամք, քարերը որովք տուն կը շինեմք, և վերջապէս հանքերը՝ որովք կը շինեմք մեր անօթները՝ գործիքը՝ մեքենաները՝ դրամը և գոհարազարդերը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ պայմանաւ :

Երկրիս այս ամէն բարիքը մարդ իր աշխատանքով ձեռք կը բերէ . ինք ամուլ երէզները կը բեղմնաւորէ , հողին տակէն քարերը կը հանէ և բովքը կը զտէ :

Հողին վերաբերեալ արհեստք որո՞նք են :

Հողին աշխատող մարդիկն են մշակը՝ սերմանողը՝ արտունձը՝ հնձողը՝ այգորդը՝ պարտիզպանը՝ փայտահարը՝ բրուտը՝ կղմնորազործը՝ քարահատը՝ բռագործը՝ բովահատը և շին :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Աւելորդ կը համարեմք իւրաքանչիւր դատու տոջեւ կրկնել որ հրահանգք առաջուան պէս շարունակուելու են :

ՀՐԱՀԱՆԳՔ Բ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ քար մը կը գծագրէ տախտակին վրայ . ԱՇԿԵՐՏԸ կ'ընդօրինակէ զայն իւր աղիւսակին կամ տետրին վրայ , և բերանացի կամ գրով կը յայտնէ քարին անունը՝ յատկութիւնները՝ ձեւը՝ գտնուած տեղը՝ օգուտը :

ՀՐԱՀԱՆԳՔ Բ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ կ'ըսէ առարկայի մը յատկութիւնները՝ որպիսութիւնը՝ ձեւը՝ գործածութիւնը , զոր օրինակ ծառի մը , ԱՇԿԵՐՏԸ կ'անուանէ և կը գծագրէ այն առարկան իւր աղիւսակին կամ տետրին վրայ :

Ամէն անգամ որ կարելի է նիւթ մը կամ առարկայ մը բնութեան մէջ ցուցնել կամ ցուցնել ապա՛ ամենէն օգտակար միջոց համարելու է զայն :

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ԿԱՄ ԳՐԱԿՈՐ ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ կ'ըսէ կամ գրել կուտայ . Երկիրս..... է. — Կը պարունակէ..... — Կը բերէ..... — Կը մշակուի.... էն. — Կը կրէ..... ԱՇԿԵՐՏԸ . գրաւոր կամ բերանացի կ'ամբողջացնէ այս նախագատութիւնները :

47. ԶՈՒՐԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է ջուրը :

Չուրը հեղուկ մ'է :

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը :

Բնութեան մէջ ամենէն առատ գտնուած հեղուկն է :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք :

Չուրն անդոյն՝ անհոտ և անհամ է :

Քանի՞ կերպարանք կը ներկայանայ մեզի ջուրը :

Երեք կերպարանք կը ներկայանայ ջուրը . ամառ քարեխառնութեամբ՝ լյճ է . ջերմութեան ազդեցութեամբ՝ կիզիչ գուրջուց կը փոխուի . ցրտութեամբ՝ կը պնդանայ և սառ կը կտրի :

Ո՞ւր կը գտնուի ջուրը :

Չուրն առուակներու՝ ճահիճներու՝ լճերու՝ գետերու և ծովու մէջ կը գտնուի . բնութեան մէջ կը գտնուի նաեւ ձեան՝ կարկտի և անձրեւի ձեւով . ամպերը ջրոյ շոգիէ բաղկացած են :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ջուրը :

Չուրն էական սնունդ մը կը մատակարարէ մարդու՝ կենդանեաց և բուսոց՝ որոնք առանց ջրոյ չեն կրնար ապրիլ : Իր հասանաց ուժովը ջուրը ջաղացքներուն անիւները կը դարձնէ . գետերն ու ծովը հաղորդակցութեան բնական ճամբաներ են : Վերջապէս ջրոյ մէջ կ'ապրին ձկուներ՝ որ ընտիր ուտելիք մ'են :

Ո՞ր արուեստից մասնաւորապէս կը ծառայէ ջուրը :

Արուեստով մասնաւորապէս ջրոյ յարած մարդիկն են ձկնորսք՝ նաւալարք՝ վաճառականք՝ ջրհանակիրք և նաւատիրք :

48. ՕԴԸ

Ի՞նչ է օդը :

Օդն երկիրս շրջապատող կազն է :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Բնութեան մէջ ամենէն առատօրէն սրիւսուած կազն է :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Անդոյն՝ անհոտ և անհամ է :

Կրնայ յուզեալ կամ խաղաղ ըլլալ . յուզեալ օգը հոգի կամ ասի կը կոչուի :

Օգը երկու կաղ կը պարունակէ , որոց խառնուրդն անհրաժեշտ կարեւոր է կենաց :

Երկրիս բովանդակ մակերեւոյթը կը ծածկէ և մթնոլորտ կը կոչուի :

Օգը՝ շնչառութեամբ կը տածէ մարդուս՝ կենդանեաց և բուսոց կեանքը : Հոյն իր ուժովը կը դարձնէ ջաղացքին անիւները , և առագաստաւոր նաւերը կը մղէ :

Օգէն օգուտ քաղող արուեստաւորներն են՝ ջաղացպանները՝ նաւաստիներն և այն երաժիշտները որ փչողական նուագարաններ կը գործածեն :

49. ԿՐԱԿԸ

Կրակը ջերմութեան և լուսոյ գոյացում մ'է :

Տպաւորութիւն մը կը պատճառէ միանգամայն աչաց վրայ՝ իր լուսովը , և բոլոր մարմնոյն վրայ՝ ջերմութեամբը :

Հեղուկները գոլորշւոյ կը փոխէ , հաստատունները կը հալեցնէ կամ մոխիր կը դարձնէ :

Կրակը կրնայ մեղմ կամ սաստիկ ըլլալ , օգտակար կամ վնասակար . ջերմութիւնը կրնայ առանց լուսոյ ալ գոյանալ :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կրակն աղբիւրն էր որոնք են :

Լուսոյ և ջերմութեան ամենէն առատ աղբիւրն արեւն է : Մարդկային գիտութեան և ճարտարութեան ամենէն զարմանալի գիտերէն մէկը կրակ գոյացնելու համար հնարած միջոցներն են : Մարմնոց իրարու ընդհարումն ու շփումը՝ լուսոյ և ջերմութեան պատահական աղբիւրներ են :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կրակը :

Երկրիս վրայ ապրելու անհրաժեշտ պայմաններէն մէկն է կրակը . բոյսերն՝ անասուններն ու մարդիկ ապրելու համար լուսոյ և ջերմութեան կարօտ են :

Ո՞ր արուեստներուն մասնաւորապէս կը ծառայէ կրակը :

Մարդկային հնարագիտութեան գրեթէ ամէն գործադրութիւնները լուսոյ և ջերմութեան պէտք ունին . ի մասնաւորի կրնան յիշուիլ խոհարարը՝ հացագործը՝ մեքենագործը՝ որ տաքութիւնը կը գործածեն . լուսանկարը՝ որ լոյսը կը գործածէ :

50. ԱՐԵԻԸ

Բնութեան ամենէն օգտակար ազդասւնը ո՞րն է :

Բնութեան ամենէն օգտակար ազդակն արեւն է :

Ինչո՞ւ :

Որովհետեւ սկիզբն է լուսոյ և ջերմութեան որ կենաց անհրաժեշտ պայմաններն են :

Բնութեան մէջ արեւուն օգտակարութիւնն ի՞նչ է :

Արեւն՝ իր լուսովը՝ մեզի տիւր կը ծագեցնէ , և իր ջերմութեամբն եղանակաց յաջորդութիւնը կը պատճառէ :

Որոնք են իր սեփական յատկութիւնք :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ :

Ի՞նչ կը պարունակէ :

Ո՞ւր կը գտնուի :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ :

Ո՞ր արուեստներն օգէն օգուտ կը քաղեն :

Ի՞նչ է կրակը :

Որոնք են իր մասնաւոր նշանակք :

Որոնք են իր սեփական յատկութիւնք :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Բուսականաց համար արևուն օգտակար բուժիչնն ի՞նչ է:

Հողին տակ ցանուած սերմանց բողբոջել կուտայ, անկոց ցողունն ու տերեւները կը գունաւորէ, ծաղիկները կը բանայ, պտուղները կը հասունցնէ:

Կենդանեաց համար արևուն օգտակարութիւնն ի՞նչ է:

Սրբու լուսոյն շնորհիւ է որ կենդանիներ աչընին կրնան գործածել իրենց պէտք եղած ամէն արարածները ճանչելու համար:

Մարդու համար ի՞նչ օգտակարութիւն ունի:

Սրբը մարդս լուսաւորելով կը ներէ իրեն որ տեսնէ և ճանչէ բնութեան ամէն աւարկաներն ու էակները. իրեն ջերմութիւն հայթայթելով՝ ուժոյ գրեթէ անսպառ աղբիւր մը կուտայ:

Արևուն չըւայէն ի՞նչ շարիք կըրնայ ծագել:

Երբոր արեւն անհետանայ՝ գիշերը կը յաջորդէ ցորեկուան. երբոր արեւուն ճառագայթներն առ ի շեղ իջնեն վրանիս՝ ցուրտը տաքութեան կը յաջորդէ և կեանք կը դադրին:

ԳՂՈՒԹ ԺԲ.

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷՍԿԱՅ

Յ1. ԵՐԿԱԹ Ը

Ո՞րն է մատղաներուն ամենէն օգտակարը:

Մեղադներուն ամենէն օգտակարն երկաթն է:

Ի՞նչու:

Վասն զի մարդկանց աշխատութեան անհրաժեշտ գործիք անուով կը շինուին:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ օգուտներ ունի քաղքին մէջ:

Երկաթով կը շինուին գրեթէ ամէն դարբնութեան վերաբերեալ գործերը՝ ինչպէս են վանդակապատք՝ փեղկեր՝ փականք՝ նիզակն: Երկաթով կը շինուին մեքենայից շատերն ալ՝ ինչպէս շոգենաւք և շոգեկառաց մեքենայք ևլն:

Ի՞նչ օգուտներ ունի գիւղին մէջ:

Երկաթով կը շինուին մշակին գործածած կահերուն շատերը՝ ինչպէս խոլիք՝ գերան՝ գլին՝ հատիչը՝ ցաքանը՝ տրմուխը ևայլն:

Ի՞նչ օգուտներ ունի գինուորին համար:

Ղինուորին գործածած գրեթէ ամէն զէնքերն երկաթէ շինուած են ինչպէս սուրը՝ սուխը՝ ատրճանակը՝ հրացանը՝ թնդանօթը ևայլն:

Քանի՞ գլխաւոր կերպարանք կը գործածուի երկաթը:

Երկաթն երկու գլխաւոր կերպարանք կը գործածուի. մէկ մը բուն երկաթը՝ մէկ մ'ալ պողպատը որ աւելի կուտ՝ աւելի զօրաւոր աւելի ճկուն և աւելի յարմար է շինելու թէ բարակ գործիներ, ինչպէս են մկրատ՝ զմեղին՝ ասեղ, և թէ շատ գլխացկուն աւարկաներ, ինչպէս են թնդանօթք և նաւերը պատասխարող զրահները:

Յ2. ՅՈՐԵՆ Ը

Ի՞նչ է ցորենը:

Ցորենը սննդարար բոյս մ'է:

Ո՞րն է տնոր մասնաւոր նշանակը:

Ընդեղինաց՝ այսինքն հաց շինելու յարմար անկոց՝ ամենէն սննդարարն է:

Որո՞նք են իր միւս սեփական յատկութիւնք:

Ցորենը գարիէն և հաճարէն աւելի բարձր է. իր հասիլը շատ քիտտ չունի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կայ ցորենին մէջ:

Յորենի ո՞ճ մը յարդէ և հասկէ կը բաղկանայ:

Ի՞նչ կը պարունակէ հասկը:

Հասկին մէջ ցորենահատներ կան որ կը բնան ալիւրի փոխուիլ:

Ո՞ւր կ'աճի ցորենը Ե՞րբ հասուն է մեր կիմային տակ:

Յորենը դիւրաւ կ'աճի ամուր կլիմայից տակ: Մեր կլիմային տակ, օգոստոսին վերջերը կը հասունանայ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Չայն կը հնձեն՝ կը կամենն՝ հատերը կ'աղան և ցորենին ալիւրովը ամենէն սննդաբար և համեղ հացը կը շինուի:

Յորենին մշակութեան վերաբերեալ արուեստները որո՞նք են:

Յորենին գործածութեանը համար մշակին՝ սերմանողին՝ հնձողին՝ ջաղացպանին և հացագործին աշխատութիւնը պէտք է:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Ինչպէս այլ ամէն դասուց՝ ասոր համար ալ շատ անգամ յիշատակած հրահանգնիս ընելու է:

Աս հրահանգներէն՝ հետզհետէ աւելի կոկիկ ձեւ մը տալով՝ դասատուն կը բնայ օգուտ քաղել տղայոց շատ մը բառեր սովբեցնելու որոնք ցորենի և կամ այլ ընդեղինաց կը պատկանին. և աղէկ կ'ըլլայ նմանող ընդեղինները բուն բնութեան վրայէն ցուցնել. զորօրինակ դարին՝ ցորենը՝ որպէս զի տղան զանոնք լաւ ճանչէ և զանազանէ: Գարծեալ կը կրկնմը որ դասատուն լուր դասը կանխաւ պատրաստած ըլլալու է՝ ոչ միայն նիւթին ամբողջ գիտութեանը համար՝ այլ զայն աշակերտաց դիւրամտոյց և օգտակարադոյն ընելու տրամադրութեամբ: — Այս լեզուագիտական հրահանգէն զատ՝ դասատուն կընայ պարզ կերպով մը ցուցնել տղայոց թէ ինչպէս ամէն արուեստք՝ և անով՝ ամէն մարդիկ իրարու կարօտ են. մշակը՝ դարբենին. դարբինը՝ բովահատին, բովահատը՝ դիտնոյն և ինչ: Չարմանալի՝ շղթայ՝ որոյ օղակները եթէ օրինաւորապէս կից չ'ըլլան՝ ընկերութեան քայքայումը կը պատճառի:

ՅՅ. Գ Ի Ն Ի Ն

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է գինին:

Գինին ըմպելի մ'է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Խաղողոյ հիւթն է:

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները:

Մարդուս համար ամենէն կաղդուրիչ ըմլիքն է:

Ի՞նչպէս կընայ ըլլալ:

Գինին ճերմակ կամ կարմիր է:

Ի՞նչպէս կը շինուի:

Գինին խաղողոյ խմորեալ հիւթն է զոր հնձանին մէջ կոխելով կը հանեն:

Որո՞նք են իր զանազան վիճակները:

Խմորուելէն առաջ գինին անուշ և շաքարոտ է. յետոյ մասնաւոր թթուութիւն մը կ'ըստանայ:

Ո՞վ կը շինէ զայն:

Հնձանահարը զայն կը շինէ:

Ի՞նչպէս կը պահուի:

Ցակառներու՝ կարասներու՝ տիկերու կամ շէշերու մէջ կը պահուի՝ զոր լաւ խցելու է: Օդին շօշափմանէն զերծ մնալով միայն կը բնայ պահուիլ:

Ի՞նչ պայմանու կը պահուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Գինին ծարաւը կ'անցնէ և ուրիշ սնունդներուն խառնուելով՝ անոնց մարսողութիւնը կը դիւրացնէ. ինքն իսկ շատ սննդարար է:

ՅԿ. Շ Ո Ւ Ն Ը

Ի՞նչ է շունը:

Շունն ընտանի կենդանեաց առաջինն է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Մարդուս բարեկամն ու պահապանն է:

Որո՞նք են իր յատկութիւնները:

Մարդուս ընտելացուցած կենդանեաց ամենէն սրամիտ և հաւատարիմն է:

Ի՞նչպէս կընայ ըլլալ:

Կրնայ մեծ կամ պզտիկ, հլու կամ խածան, որսի կամ պահպանութեան յարմար ըլլալ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր կրնայ ըլլալ:

Կ'ախորժի գտնուիլ մարդկանց ընկերու-
թեան, քաղքին, ազարակին, արտերուն
կամ անտառներուն մէջ:

Ո՞ր մարդիկ կը գործածեն զայն:

Հովիւը՝ շունը կը գործածէ հօտին վրայ
հսկելու և զայն պահպանելու համար, մշակը՝
տունն և հաւնոցը պահելու համար, որսոր-
դը՝ որան որոնելու՝ ցուցնելու՝ ետեւէն իյնա-
լու՝ բնտուելու և բերելու համար, կոյրը՝ ա-
ռաջնորդուելու համար:

Ի՞նչ պայմանաւ օգ-
տակար կ'ըլլայ:

Շան գլխաւոր ձիրքն արթուն և հլու ըլ-
լալն է:

55. ՄԱՐԴԸ

Ի՞նչ է մարդ:

Մարդ բանաւոր արարած մ'է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Միւս ամէն էակներէն ասով կը տարբերի
որ զՍտուած կ'ըմբռնէ և կը սիրէ:

Որո՞նք են իր սեփա-
կան յատկու-
թիւնք:

Անոր սեփական յատկութիւնք՝ բարոյական
յատկութիւններն են. կը մտածէ՝ կը խօսի և
կը գործէ ըրածին վրայ իմաստասիրելով:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլ-
լալ:

Մարդիկ իրարմէ գլխաւորապէս կը զա-
նազանին իրենց աշխատութեանց և զբաղ-
մանց տեսակաւ:

Ո՞ւր կ'ապրի:

Մարդ երկրիս վրայ կ'ապրի:

Ո՞րն է իր կենաց
սահմանը:

Հարիւր տարուան չափ կրնայ ապրիլ:

Ինչո՞ւ ստեղծուե-
ցաւ:

Մարդ ստեղծուած է յարատեւ աշխատա-
նօք իր մտքին կարողութիւններն և մարմնոյն
ուժը կրթելու և զարգացնելու համար:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ե՞րբ բարի է մարդ:

Մարդ բարի է երբ խոհեմութեամբ կը գոր-
ծածէ Աստուծոյ իրեն պարգեւած ուժն ու
կարողութիւնները:

Ի՞նչ առաւելու-
թիւնն էր կ'ընծայէ:

Անով իր նմանեաց օգնական մը՝ բարեկամ
մը՝ եղբայր մը կ'ըլլայ:

Ի՞նչ առընչութիւն-
ներ ունի իր նը-
մանեաց հետ:

Ամէն մարդու հետ՝ մարդկութեան յարա-
բերութիւններն ունի. իր քաղաքակցացը
հետ՝ հայրենասիրութեան առընչութիւններ.
Իր ընտանեաց անդամներուն հետ՝ փոխա-
դարձ գորովանաց կապեր:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Գիտելու է թէ այս դասուս և
21րդ դասուն մէջ ո՞րչափ տարբեր կերպով խօսուած է մարդուս վրայ: Հոս ա-
ւելի իմաստասիրական խորհրդածութիւններ կան: Տղուն յառաջադիմութիւնը
այս քայլափոխը կը պահանջէ: Աշկերտին դիտել և հասեմատել տալու է այս
նշանաւոր տարբերութիւնը:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

56. ՕՐԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է օրը:

Օրը ժամանակի միջոց մ'է:

Ո՞րն է տնոր մաս-
նաւոր նշանակը:

Արեւուն շարժումը զայն կը սահմանէ:

Ի՞նչպէս կը բաժնը-
ւի:

Օրը բնականապէս երկու անհաւասար մա-
սերու կը բաժնուի՝ ցորեկ և գիշեր. արուես-
տական կերպով քսանն չորս հաւասար ժա-
մերու բաժնուած է:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

Ամենէն կարեւոր ժամերը որոնք են:

Ի՞նչ բնական եղբ. թիւերը կը կատարուին օրուան մէջ:

Ո՞րն է օրուան գործածութիւնը:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ամենէն կարեւոր ժամերն են, կէսօրը՝ որ գրեթէ օրուան կէսը կը նշանակէ, և կէս գիշերը՝ որ գրեթէ գիշերուան կէսն է:

Օրուան մէջ կատարուող բնական եղբ. թիւերը արեւուն ծագումն է՝ որով աշխարհ կը լուսանայ. արեւուն պառկելը՝ որով լոյսը կ'անհետանայ կամ գիշեր կ'ըլլայ:

Յերեկն աշխատութեան նուիրելու է. գիշերը քնոյ սահմանելու է:

ՀՐԱՀԱՆԳ Ա. — ԴԱՍՍՏՈՒՆ կ'ըսէ՝ կամ գրել կուտայ օր բառը. ԱՇԿԵՐՏԸ գրով կամ բերանացի անօր վայրղ ածականներ կ'ըսէ: Բ. ԴԱՍՍՏՈՒՆ կ'ըսէ կամ գրել կուտայ. Օրը... է. — կրնայ ըլլալ... — կը բաժնը... Պարունակուած է...: Գործածելու է...: Նոյն աշխատութիւնը առաւօտու, երեկոյն և ըն վրայ:

57. ՏԱՐԻՆ

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

Ի՞նչ է տարին:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Որո՞նք են իր սեփական բաժանմունքը:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Տարին ժամանակի շրջան մ'է: Երկրիս մէկ անգամ արեւուն շուրջը դառնալուն կը համապատասխանէ:

Երեք կերպով կը բաժնուի տարին. 1. ըստ բարեխառնութեան՝ տարին չորս եղանակի կը բաժնուի, գարուն՝ ամառ՝ աշուն՝ ձմեռ. 2. ըստ լուսնի երեւմանց՝ տարին տասներկու ամսուան կը բաժնուի. 3. ըստ յաջորդութեան ցերեկի և գիշերի՝ երեքհարիւր վաթսուոն և հինգ աւուրց կը բաժնուի՝ որոնք եօթնօրեայ շաբաթներու բաժնուած են:

Հարիւր տարի դար մը կը կազմեն:

Ի՞նչպէս կրնանք խմբ. բել տարիները:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

Տարուան մէջ նշա. նաւոր բնական ե. շերթիւնք որոնք են:

Ինչո՞ւ է այս ժամանակի բաժանումը:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ տարին:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Երկրիս արեւուն համեմատութեամբ ունեցած դիրքը տարուան ամենէն կարեւոր հանգամանքն է:

Մարդ ժամանակը բաժնած է տեւողութիւնը չափելու և անցելոյն հաշիւը բռնելու համար:

Բարեխառնութեան նկատմամբ՝ տարին կրնայ երաշտ կամ անձրեւոտ ըլլալ, տաք կամ պաղ. մշակութեան նկատմամբ՝ կրնայ առատութեան կամ սովոյ տարի ըլլալ:

58. ԳԱՐՈՒՆԸ

Ի՞նչ է գարունը:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք:

Ո՞րն է իր ամենէն կարեւոր ազդեցութիւնը:

Ո՞րն է գարնան գործածութիւնը:

Ի՞նչ պայմանաւ աշէկ է:

Գարունը տարուան չորս եղանակաց առաջինն է:

Յերեկին և գիշերուան հաւասարութիւնը՝ և ձմեռնային բարեխառնութեան ամբողջին անօր մասնաւոր նշանակներն են:

Լուսոյ և բուսողութեան վերադառնալովը ախորժելի կ'ըլլայ. մշակին համար շատ կարեւորութիւն ունի՝ վասն զի իր բարեխառնութենէ կախում ունին գրեթէ միշտ հունձքն ու այգեկութիւնը:

Արեւն երթալով աւելի կը տաքնայ և բոյսերը՝ կենդանիներն ու մարդը կը կազդուրէ:

Մշակը կ'ըսիսի դաշտերը հերկել և մէկ քանի հունս կը ցանէ:

Գարունն աղէկ ըլլալու համար ոչ ձմեռուան խստութիւններն և ոչ ամառնային տաքութիւնն ունենալու է:

59. ԿԵԱՆՔԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ են կեանք:

Մէկ քանի մարմնոց գործունէութեան ժամանակը կեանք կը կոչուի:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Կեանք ունեցող մարմնոց յայտանշանն այս է որ սննդեամբ կը պահպանուին և կ'աճին: Մնանիլն է ուրիշ մարմին մը իրեն սեփականել և իւրացնել:

Ի՞նչ է սնանիլը:

Ամենէն պարզ և ընդհանուր սնունդներն են օդն ու ջուրը՝ որ հաւասարապէս կը ծառայեն տնկոց՝ անասնոց և մարդու:

Որո՞նք են սնունդները:

Մենդենէ զատ ջերմութիւն ալ պէտք է՝ առանց որոյ անկարելի է ապրիլ. աս ջերմութեան աստիճանները տարբեր են էակներու՝ հասակներու և եղանակաց համեմատ:

Ի՞նչ պայման աւելցնելու է սնունդեան:

Կեանքը հետեւեալ եղելութիւնները կը բովանդակէ. ծնանիլ, սնանիլ, զարգանալ, բազմանալ, ծերանալ և մեռնիլ:

Կեանքը կազմող եղելութիւնները որո՞նք են:

Կեանքն երեք տեսակ է, բուսական՝ որ է բուսոց կեանքը. կենդանական՝ որ է կենդանեաց կեանքը, և մարդկային կամ բանաւոր կեանք:

Կեանքը քանի՞ էական ձեւեր ունի:

Բուսական կենաց յայտանշանն որն է:

Բուսական կենաց յայտանշանն այն է որ բոյսերը կը սնանին՝ կ'աճին՝ կը բազմանան: Կենդանական կենաց մէջ բուսական կենաց ամէն եղելութիւնները տեղի կ'ունենան. աստեղծմէ զատ կենդանին ունի շարժումն և զգացումն յորմէ բոյսերը զուրկ են:

Բուսական կենաց յայտանշանը որն է:

Կենդանական կենաց յայտանշանը որն է:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Աս վերայիշեալ դիտողութիւններէն վախնալու չէ. տղայոց կարողութենէն բնաւ վեր չեն՝ մանաւանդ եթէ պէտք եղածին պէս անոնց բացատրուին, օրինակներ տրուին, և բացատրութիւնները չափազանց ճշմամբ և անիմանալի հանդամանաց չիջնեն: Տղայոց ձանձրութենէն և յոգնելէն կը հասկցուի որ իրենց կարողութենէն վեր է իրենցմէ խընդրուածը. քաջ դաստառուն անոնց երեսէն կը հասկնայ թէ չափն անցած է: Այս տեսակ դասերուն օգուտը շատցնելու համար՝ նիւթին դժուարութեանը համեմատ հրահանգներն ու շարդրութիւնները բազմացնելու է:

60. ԿԵԱՆՔ ՄԱՐԴՈՅ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է մարդու կեանքը:

Մարդու կեանքը մտացի և բանաւոր գործունէութեան մը վիճակն է:

Ո՞րն է իր մասնաւոր նշանակը:

Մնոր մասնաւոր նշանակն է նոյն իսկ մարդուն կամաց բանաւոր վարչութեանը յանձնուած ըլլալը:

Ի՞նչ գործերէ կը բաղկանայ:

Առաւօտուն՝ մարդ կ'արթննայ գործի սկիւսելու համար. կէսօրին ճաշով մը իր ուժը կը կազդուրէ, և յետոյ նորէն աշխատութիւնը շարունակելով մինչեւ երեկոյ՝ նոր ճաշով մը օրը կ'աւարտէ՝ որմէ վերջը քուն կը մտնէ:

Մարդու միտքն ի՞նչ պաշտօն կը կատարէ կենդանական կենաց մէջ:

Նոյն իսկ կենդանական կենաց բարգաւաճման մէջ մարդու միտքը կը միջամտէ՝ ու տեստի ընտրութեամբն ու պատրաստութեամբը, և մասնաւանդ կենաց կարեւոր եղած ջերմութիւնը պահպանելու համար առուեստական միջոցներ հնարելով՝ թէ ամէն եղանակի յարմար զգեստներով՝ թէ ձմեռը կիզանելիներ գործածելով:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Մարդուս կեանքը մտքանոյ խնամոց մէջ սահմանուած

Մարմնոյ խնամքը մարդկային կենաց անհրաժեշտ մէկ գործն է, ամենէն կարեւորը չէ. մարդուս գործունէութեան գլխաւոր ճիգը պիտի ըլլայ իւր միտքը լուսաւորելու՝ իւր բարքն ուղղելու և հոգին առ Աստուած բարձրացնելու :

Մարդ կ'ապրի իր անձին և իր նմանեաց բարւոյն աշխատելու համար :

Ո՞րն է մարդկային կենաց նպատակը :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Դասատուք ոչ խնդրելու և ոչ խորշելու են այս հրահանգիս վերաբերեալ բարոյական խնդիրներէն: Այս խնդրք պիտի ընդլայնին բանականութեան բարձրագոյն խնդրոց վերաբերեալ հրահանգներուն մէջ. հոս հաղիւ կրնան յիշատակուիլ, բայց դասատուն՝ աշկերտաց հարցումներէն բռնադատուած՝ կրնայ չափել թէ ի՞նչ աստիճանի զանոնք գոհացնել ներելի է:

ԳԻՐԻՔ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷԱԿԱՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

61. Ն Ե Ր Հ Ա Կ Ա Ն Ք

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Բաղդատութեան նախապատրաստական հրահանգները նոր ընթացքի մը համեմատ կրնան կատարուիլ՝ զոր բաւական է յիշատակել միայն՝ վասն զի յետագայ դասուն նոյն իսկ կարգադրութենէն ակներեւ կ'ըլլայ:

Նախ դասատուն Ա. սինակէն բառ մը կ'ըսէ կամ՝ կը գրէ. աշկերտը Բ. սինակին համապատասխանող բառն ըսելու կամ՝ գրելու է:

Յետոյ դասատուն Բ. սինակէն բառ մը կ'ըսէ կամ՝ կը գրէ. աշկերտը Ա. սինակին համապատասխանող բառն ըսելու կամ՝ գրելու է:

Վերջապէս դասատուն հարցումներն իրարու կը խառնէ՝ որպէս զի վարժեցնէ աշկերտը յիշողութենէն աւելի մտածութիւնը գործածելու:

ԴՐԱԿԱՆ	ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ	ԴՐԱԿԱՆ	ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ
Յերեկ .	Գիշեր .	Այո .	Ոչ .
Բարի .	Զար .	Անհողմութիւն .	Մրրիկ .
Յուսալ .	Խիթալ .	Ողորկ .	Զբանած .
Կանուխ .	Ուշ .	Ելլել .	Իջնել .
Ներկայութիւն .	Բացակայութիւն .	Առաւօտ .	Երեկոյ .
Ճշմարիտ .	Սուտ .	Ամէն .	Ոչինչ .
Օրհնել .	Անխիճել .	Կրակ .	Սառ .
Շուտ .	Կամայ .	Հսկել .	Բնանալ .
Աշխատութիւն .	Ծուլութիւն .	Գիտութիւն .	Տգիտութիւն .
Մեծ .	Պղտիկ .	Ստոյգ .	Երկբայական .
Միշտ .	Երբէք .	Խաղաղութիւն .	Պատերազմ .
Լոյս .	Խաւար .	Քաղցրութիւն .	Բռնութիւն .
Պարզ .	Բաղադրեալ .	Վարձատրել .	Պատժել .
Խօսիլ .	Լռել .	Փառաւոր .	Ամօթալի .

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Բնագրին տարբեր կարգադրութիւնը տղուն աշխատութեան կերպը չփոխեր՝ որ միշտ բարձրաձայն պիտի կարգայ՝ սովորի և արտասանէ՝ ինչպէս առաջը: — Բերանացի և դրաւոր հրահանգք: **ՕՐԻՆԱԿ. ԴԱՍԱՏՈՒՄ.** — Ի՞նչ է բնաւորը ներհակը: — ԱՇԿԵՐՏԸ. հփել: — Ի՞նչ է փոփոխութեան ներհակը. — ԱՇԿԵՐՏԸ ԿՔԻՆՈՒՄ: —

Աղէկ կ'ըլլայ աշկերտները վարժեցնել որ ինքնին ներհակներու ցուցակներ պատրաստեն, և քերականութիւնն ալ այս դատողութեան հրահանգին խառնելու համար կրնայ անոնցմէ պահանջուիլ որ ուրոյն ցուցակներ կաղմեն փոփոխութեան, Բայերու և ինչ:

ՕՐԻՆԱԿ. ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Դպրոցական տղու մը կենաց վերաբերեալ հակառիւր գոյականներու երկու սիւնակ դձէ ինծի: — ԱՇԿԵՐՏԸ — Սերտողութիւն և զբօսանք, աշխատութիւն և ծուլութիւն. սեւ տախտակ և ճերմակ թուղթ. լուրթիւն և շաղկապանք և ինչ և ինչ:

62. ՍԵՆՈՒ ԵՒ ՏԵՍԱԿ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Սեռի և տեսակի յարաբերութիւնները բաղդատութեան առատ աղբիւրներ են. ուստի ամենակարեւոր նախապատրաստական հրահանգ մ'է տղան վարժեցնել որ սեռը ճանչելով՝ տեսակը գտնէ, և փոխադարձաբար:

ՍԵՆՈՒ	ՏԵՍԱԿ	ՍԵՆՈՒ	ՏԵՍԱԿ
Մարմին .	Մետաղ .	Մետաղ .	Ոսկի .
Մառ .	Կաղնի .	Մնունդ .	Միս .
Անասուն .	Շուն .	Շուն .	Բարակ .
Շէնք .	Տուն .	Գիւղք .	Քերականութիւն .
Կարասիք .	Սեղան .	Գիտուն .	Դասատու .
Գործիք .	Մուրճ .	Կաղ .	Օդ .
Մարդ .	Հայ .	Քար .	Որձաքար .
Ձի .	Նժոյգ .	Գործաւոր .	Որմնաղիւր .
Մաղիկ .	Վարդ .	Վարդ .	Հաղբէ վարդ .
Երկաթ .	Պողպատ .	Ըմպելիք .	Գինի .

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Այս հրահանգները դժուար ըլլալուն դասատուաց մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք: Գիտելու է որ բառ մը որ ուրիշ բառի մը նկատմամբ տեսակ է՝ ուրիշ բառի մը նկատմամբ կրնայ սեռ ըլլալ. ինչդերև այն է որ զիտցուի թէ ո՞վ ունի ընդհանուր դաղափարը: Մեքոն բառը հոգնի մէջ պարունակուելուն անոր տեսակն է. բայց սեռ կ'ըլլայ՝

առանձին միտաղի մը՝ զոր օրինակ երկուքի նկատմամբ, ինչպէս նաեւ ելլալի սեռ է՝ պողպատի նկատմամբ որ անոր մէկ տեսակն է: — ԴԱՍԱՏՈՒՄ սեռ մը կ'ըսէ, զոր օրինակ՝ Բռն, Բոյս, Խնորհ, Գործ և ինչ. աշկերտն այն սեռերուն ամենէն բաղմնաթիւն տեսակները կը փնտռէ: Վարձք ամենէն աւելի գտնողին: — ԴԱՍԱՏՈՒՄ ԿՔԻՆՈՒՄ մը կը ցուցնէ. Աշկերտն անոր ետը կը գտնէ:

63. ԲԱՐԻՆ ԵՒ ՉԱՐԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Ջրի վրայով ըսէ ինձ.

ՕԳՈՒՏԸ.

ՎՆԱՍԸ.

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ջուրն օգտակար է՝ վասն զի կը մնուցանէ տունկերը՝ կենդանիներն եւ մարդը, նաեւ կը կրէ եւ ջաղացքին անիւները կը դարձնէ:

Ջուրը վնասակար է՝ վասն զի կրնայ ողողել եւ աւրչակել արտերը, իր անցած տեղն ամեն բան կործանել՝ եղծել, տունկերը կենդանիներն եւ մարդիկը խղղել:

ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Քարերու վրայով ըսէ ինձ.

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քարերով մարդ հաստատուն ըրնակարանի մը որմունքը կը շինէ, որով ջրաէն եւ վտանգէն կը պահպանուի:

Եթէ խիստ շատ քար գտնուի արտի մը մէջ՝ բուսոց արգելք կ'ըլլան եւ միայն այդուոյն մշակութեան կը պատշաճին:

ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Գրոց վրայով ըսէ ինձ.

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գրքերն օգտակար են՝ վասն զի մտաց եւ սրտի կրթութեան առատ աղբիւրներ են, անոնց միջոցաւ ամենէն ընտիր մարդկանց հետ յարաբերութիւն ստանալով շատ մը տեղեկութիւններ եւ ըզբօսանք կը քաղենք:

Բայց գրքերը վնասակար են՝ եթէ տղէտ կամ անզգամ մարդկանցմէ զրուած ըլլան՝ վասն զի կըրնան մուրաբ դաղափարներ տալ, եւ չարին դէմ պատերազմելով զայն ետ մղելու կարողութիւնն չունենցողներուն սիրտը կ'ապականեն:

ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Ապակեց վրայով.

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ապակեոյն առաւելութիւնն է
թեթեւ՝ թափանցիկ ըլլալը, եւ
առանց ջերմութիւնը կորսնցնե-
լու լոյսն անդին անցընելը:

Բայց ապակին դիւրաբեկ է,
եւ կտորուանքը խայթող են՝ ա-
նով շատ վտանգաւոր կրնայ ըլ-
լալ տղայոց:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյնօրինակ խնդիրներ կրնան ա-
ռաջարկուել տղայոց՝ ամէն առարկայից վրայ, Բարձրականի նկատմամբ անօ-
գուտ չըլլար տղայոց դիտել տալ որ՝ եթէ շատ առարկայից համար աղէկն ալ
գէշն ալ կրնայ զրուցուել՝ կան այնպիսի բաներ ալ որոց վրայ բնաւ գէշ չկայ
ըսելու, զոր օրինակ Աշխատասիրութիւնը, աղօթքը, երախտագիտութիւնը, որ-
դիական գուժը ևն:

64. ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՆԵՐՀԱԿԱՆՔ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Այս նոր դասը կերպով մը երեք
վերիններուն մէկ քաղն է: Այն բաղդատութեանց մէջ՝ որոց երկրորդ եզրը պի-
տի գտնէ տղան՝ արդէն նախընթաց դասերու մէջ բաղդատուած դաղափար-
ներ իրարու մտեցած կը գտնուին: Աշխատութեան մասին՝ դասատուն բաղդատու-
թեան Ա. մասը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ, և աշկերտը՝ սկիզբը դրուած երկու
օրինակաց նման երկրորդ մասը կը գրէ կամ կ'ըսէ:

Այս հրահանգներն ըստ կարի բազմացնելու է՝ վասն զի անով միտքն աշխոյժ
ու սրութիւն կ'ըստանայ:

ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Հետեւելի օրինակ:

Ինչպէս ցերեկ ատեն արեւն երկինքն ու երկիրը կը լուսաւորէ, նոյնպէս ալ
լուսինը գիշեր ատեն:

ՆԵՐՀԱԿՔ. — Հետեւելի օրինակ:

Մինչդեռ արեւը լուսաւոր ջերմութիւն կը օժտէ, լուսինն անլոյսջերմութիւն
կուտայ:

ԱՄԲՈՂՁԱՆԱԼԻ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

Ինչպէս դասատուն համբերող է, նոյնպէս . . .

Եթէ քաղցր է յուսալ, դառն է . . .

Ինչպէս ծոյրը կանուխ կը պառկի, նոյնպէս . . .

Անցեալը յիշող մարդը՝ պիտի գիտնայ . . .

Ինչպէս սիրելու և յարգելու է ճշմարիտը, նոյնպէս . . .

Աստուած կարգեց զբահանայն օրհնելու և ոչ . . .

Ինչպէս բարի է աշխատութիւնը, նոյնպէս . . .

Եթէ հաճոյք արագասահ կը թուին, ցաւ . . .

Շատ անդամ մարդ կը զղջայ խօսած ըլլալուն, հաղիւ երբէք . . .

Չափազանց շուտ բարձրանալ ուզող փառասէրը, կը վտանգի . . .

Մինչդեռ յամբընթաց գեան իւր ավուները կը բեղմնաւորէ,
ընդհակառակն . . .

Եթէ ջերմութիւնը տունկերը՝ կենդանիներն ու մարդը կը
կաղդուրէ, անոր հակառակ . . .

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Այս խօսքերը կրնան օրինակ ըլլալ
աշկերտաց որ ասոնց նմանները գտնելու և առաջարկելու են: Այս տեսակ ա-
ռեղծուածք դատողութեան և կերպով մը տրամախոհութեան և երեւակայու-
թեան հրահանգներ են: Թէ լուծմանց թէ դժուարութեանց խաղաղկութիւնն ու
գիւտը աշկերտաց մէջ կը յարուցանեն և կ'արծարծեն ամէնուն համար բեղմն
նաւոր նախանձայուղութիւն մը: Յաջողութիւնը դասատուին ճարտարութեան
կախումն ունի որ դժուարութիւններն իւր աշկերտին խելահասութեան և տա-
րիքին համեմատելու է:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ .

ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ

65. ԱՐԵՒՆ ՈՒ ԼՈՒՍԻՆԸ

ԴՍՍԱՏՈՒՆ. — Արեւու և լուսնի մէջ Ի՞նչ նմանութիւններ կան:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Արեւն և լուսինը երկու փայլուն աստղեր են որ կարծես թէ երկրիս շուրջը կը դառնան, և մէյ մը տեսանելի և մէյ մ'անտեսանելի են. ասոր ծագիլ և մտնել կ'ըսենք. արեւն ու լուսինը կրնան մթննալ ամպերէ կտմ խաւարումներէ:

ԴՍՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Արեւն աւելի փայլուն է. լուսոյ եւ ջերմութեան միանգամայն աղբիւր մ'է: Իր ճառագայթած լոյսն իրեն յատուկ է՝ եւ երկրիս վրայ գիշեր եւ ցերեկ կը ծագեցնէ: Միշտ սկտեղի ձեւ մ'ունի:

Լուսինն այնչափ փայլուն չէ. առանց ջերմութեան լոյս կուտայ. իր լոյսն արեւուն լուսոյն անդրադարձութիւն մ'է: Լուսինը դանազան երեւումներ ունի, եւ շատ անգամ մահկի մը ձեւով կերուի:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴՍՍԱՏՈՒՍ. — Բնութեան ամէն աւարկաները կըրնան այսպէս բաղդատուիլ. միայն նմանութիւններն ու տարբերութիւնները ճշգիւ գուրս ցատկեցնելու է:

ՀՐԱՀԱՆԳ. — Դաստառուն կըսէ կամ դրեկ կուտայ: Արեւը լուսնէն աւելի..... է. կամ լուսինը նուազ փայլուն է..... էն: Աշկերտը պակաս բառերը կը լրացնէ:

66. ԳԻՇԵՐ ԵՒ ՑՈՐԵԿ

ԴՍՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես գիշերոյ և ցորեկուան մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գիշերն ու ցերեկը գրեթէ հաւասար տեւո...

ղութեամբ ժամանակի բաժանումներ են՝ որ երկու արեւածագի՝ այսինքն քսանեւչորս ժամու միջոցի մէջ՝ իրարու կը յաջորդեն:

ԴՍՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ցերեկը պայծառ է, արեւէն կը լուսաւորուի: Արթնութեան, աշխատութեան, շարժման եւ աղմուկի ժամանակ է:

Գիշերը մթին է. լուսինն ու աստղը դայն կը լուսաւորեն: Քնոյ՝ հանգստեան ու լուսեան ժամանակն է:

67. ԳԱՐՈՒՆ ԵՒ ԱՇՈՒՆ

ԴՍՍԱՏՈՒՆ. — Գարնան և աշնան մէջ Ի՞նչ նմանութիւններ կան:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գարունն և Աշունը տարուան եղանակներ են. ամէն մէկը երեք ամիս կը տեւէ: Գիշերներն ու ցերեկները գրեթէ հաւասար երկայնութիւն ունին, և բարեխառնութիւննին ամռք է՝ այսինքն հաւասարապէս հեռու սաստիկ ցրտերէն և սաստիկ տաքերէն:

ԴՍՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

Գարունը տարուան առաջին եղանակն է: Գարնան տունկերը կ'ընձուղին՝ կը դալարանան եւ կը ծաղկին: Ուղեւոր թռչունները կը վերադառնան՝ եւ մեր պարտեզներուն եւ անտառներուն մէջ կը ճւճան եւ թուխ կը նստին:

Աշունը տարուան երրորդ եղանակն է: Մաղիկները պտղոյ կը փոխուին, թռչունները կը լուսնեն, եւ անոնցմէ ոմանք տարողէմ կերթան աւելի ամռք կը լիմաներ բնատուր համար:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴՍՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնօրինակ աշխատութիւնք աւառուան և ձեռուան, Մայիսի և Գեկտեմբերի եւն վրայ:

68. ԳԻՒՐ ԵՒ ՀՈՎԻՏ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Գիւրի և հովտի մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը գտնես:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գիւրն ալ հովտն ալ մշակելի հողի կտորներ են որ աւելի կամ պակաս արդաւանդ կընան ըլլալ. հոն կը գտնուին արտեր՝ մարդեր՝ այգիներ՝ անտառներ՝ գետ մը՝ վայրի կամ պողատու ծառեր՝ ագարակներ՝ աւաններ՝ ժիբ և ճարտարարուեստ ժողովուրդ մը:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գիւրը՝ հարթ է ևւ շատ անգամ գուրկ ջրոյ հոսանքէ մը:

Աւելի կը յարմարի այգւոյ ևւ ընդեզինաց մշակութեան՝ վասն զի շատ անգամ չոր է:

Սովորաբար ամալի ևւ լոխն է:

Հովտը խոր է, սովորաբար ջրոյ հոսանք առողեալ: Մարդերու աւելի կը պատշաճի՝ վասն զի ստէպ խոնաւ է: Հովտներն ընդհանրապէս մարդաշատ են. ագարակներ ևւ աղմկալից գործատուներ, անոր կենդանութիւն կուտան:

69. ՎՏԱԿ ԵՒ ԳԵՏ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը գտնես գետի մը և վտակի մը մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գետն ալ վտակն ալ երկու ջրոյ հոսանք են աւելի կամ պակաս արագընթաց. անոնց ախուհըր ծառերով կամ մարմանդներով զարդարուած են. անոնց վրայ նաւեր կամ նաւակներ կամ լաստեր կանցնին: Վերջապէս անոնք կը ջամբեն բուսոց և կենդանեաց՝ անոնց սննդեան անհրաժեշտ եղած ջուրը:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գետը ծով կը թափուի, աւելի երկայն՝ աւելի լայն՝ աւելի խորունկ է, ևւ հետեւաբար աւելի ստէպ նաւարկելի: Վտակն ուրիշ ջրոյ հոսանքի մը լճի մը կամ ճահճի մը մէջ կը թափուի. ընդհանրապէս նաւարկելի չէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՆ ՄԵՒ ԱՌ ԳԱՍՍՏՈՒՄ. — Նոյնպիսի հրահանգք լճի մօրի՝ ճահճի ևւն վրայ:

70. ԵՐԿԱԹՆ ԵՒ ԱՐԾԱԹԸ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես երկաթին ևւ արծաթին մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Երկաթն ու արծաթը հողէ ելած մետաղներ են. մարդիկ զանոնք բանեցնելով ամէն տեսակ գործածական կահեր ևւ գործիներ կը շինեն:

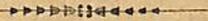
ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Երկաթը ընտրեան մէջ աւելի առատ կը գտնուի. աւելի կարծր ու աւելի թեթեւ է, հաստատուն ևւ խոշոր գործիներ շինելու կը ծառայէ:

Արծաթն աւելի կակուղ է, ևւ ճերմակ է. աւելի հաղուազիւտ ևւ ախորժելի տեսքով ըլլալուն՝ գոհարազարդեր ալ շինելու կը ծառայէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՆ ՄԵՒ ԱՌ ԳԱՍՍՏՈՒՄ. — Նոյնպիսի հրահանգք զանազան մետաղներուն վրայ ուրիշ՝ ելիւթ՝ ուրիշ՝ սիլի ևւն:

ԳՂՈՒԻ ԺԶ.

ՏՈՒՆԿԵՐԸ

71. ՇՈՒՇԱՆՆ ԵՒ ՇԱՀՈՔՐԱՄԸ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Շուշանին ևւ շահոքրամին մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես:

ԱՏԿԵՐՏԸ. — Շուշանն ու շահոքրամը պարաիզի երկու ծա-

ղիկներ են, շատ գեղեցիկ ձեւով, փայլուն դուռով, հասաւէտ . ցունիս ամսուն կը բացուին :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Շուշանն ակնախափող ձերմակով թիւն մ'ունի :

Շահոքրամին սովորական գոյնը բոսորատից է :

Բաժակածեւ է :

Անուածեւ է :

Երկայն եւ պինդ ցօղնոյ մը վրայ կը ծլի :

Կարճ եւ տկար ցօղնոյ մը վրայ կը ծլի :

Վեց փերթ ունի :

Բազմաթիւ փերթեր ունի :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՏՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի հրահանգք էրբէ և էրբէ, որո՞նք և ինչպէ՞ վրայ ելն :

72. ԽՆՁՈՐՆ ԵՒ ՏԱՆՁԸ

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես խնձորին և տանձին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Խնձորն ու տանձը կուտաւոր և գրեթէ բոլոր շի պտուղներ են : Գեռ չհատունցած կանաչագոյն են . կեղեւ մը և միս ունին . աշնան կը հասունանան . երկուքն ալ շատ համեղ պտուղներ են՝ զոր չորցնելով կարելի է պահել :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Տարբերութիւնները որո՞նք են :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Խնձորը կտր է, ընդհանրապէս կարմրակ, թուխ կուտերով . քիչ մը համը թթուաչ է :

Տանձն աւելի ձուարդ է, ընդհանրապէս դեղին, սեւ կուտերով . աւելի անուշ համ մ'ունի :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՏՏՈՒՍ. — Նոյնորինակ աշխատութիւնք զանազան պարզ վրայ, երբ և մը, ինչպէ՞ և հաշիւ ուր և խաղալ ելն :

73. ԲՈՂԿՆ ԵՒ ՀՍՁԱՐԸ

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը գտնես բողկին և հազարին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Բողկն ու հազարը բանջարնոցը մեծցող տունկեր են . հում կ'ուտուին :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Բողկն իր արմատին համար կը կը մշակուի . տերեւները խորտուբորտ են . դեղին ծաղիկներ ունի : Միշտ հում կ'ուտուի :

Հազարն իր տերեւներուն համար կը մշակուի . տերեւներն ուղղիկ են . ծաղիկները ձերմակի երբեմն եփուած ալ կ'ուտուի :

74. ՎԱՐՍՍԿՆ ԵՒ ԳԱՐԻՆ

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Վարսակին և գարւոյն մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գարին և վարսակն ընդեղէններ են : Երկայն նուրբ և բազմահանգոյց ցօղուն մ'ունին . երկար՝ անօտր և խիտ տերեւներ ունին . հատիկներ կը բերեն, օդոտասին սկիզբները կը հնձուին, և մէկ քանի կենդանեաց անդեան և խշտեաց համար ամենակարեւոր յարգ մը կուտան :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գարւոյն ծղօտն աւելի բարձր եւ աւելի զօրաւոր է :

Վարսակին ծղօտն աւելի ցած է :

Գարւոյն հասկը խիտ առ խիտ հատիկներով լցուած է որբաց դեղնագոյն են . ամոր պլուրէն մարդուս շատ անդարար հաց մը կը շինուի :

Վարսակին հասկին վրայ հատիկներն աւելի ցանցաւ են . անոնց գոյնը թուխ կամ սեւորակ է, և միայն անասնոց անդեան կը ծառայեն :

75. ՏԱՆՁՆԻՆ ԵՒ ԲԱԼԸ

ԳԱՍՏՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես տանձեւոյն և բալին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Տանձեւին և բալը՝ երկուքն ալ բաւական բարձր՝ պողատու ծառեր են, տերեւնալէն առաջ կը

Ճաղիկին՝ Մարտ և Սպրիլ ամիսներէն սկսեալ . անոնց ճաղիկները ճերմակ են : Շատ համեղ պտուղներ կը բերեն , և աշնան տերեւաթափ կ'ըլլան . անոնց փայտովը պղտիկ կահեր կը շինուին :

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Տանձը կուտաւոր պտուղ մ'ունի . կեղեւը խորտուբորտ է . ծաղիկներն աւելի վաղահաս . տերեւներն ուրիշ ու փայլուն են : Տանձերն աւելի շաքրոտ են ու կը պահուին , եւ անոնց քամուքէն մուշ կը շինուի :

Բայը կորիզաւոր պտուղներ ունի , կեղեւն ողորկ է , ծաղիկներն ալ անաղան . տերեւները խորտուբորտ ու աղօտ . բալն աւելի թթուաչ է , անկէ անուշ կամ բանդակ կ'եփեն , եւ օդիլ մէջ կը պահեն :

Ա.Ռ. ԾՆՈՂՍ ԵՒ Ա.Ռ. Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւն ուրիշ ալ մըգաւեա ծառերու վրայ՝ բնձնի, բնձնի, բնձնի, բնձնի, բնձնի և ըն :

ԳՂՈՒԽ ԺԷ .

ԿԵՆԳԱՆԻՔ

76. ՃԱՆՃԻ, ԵՒ ՄՐՋԻՒՆԸ .

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ճանձին և մըջիւնին մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես :

ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ճանձն ու մըջիւնն երկու սեւ միջատներ են որոց մարմինը յայտնապէս երկու մասերու բաժնուած է : Վեց թաթ՝ երկու շոշափուկ՝ և պատիճ մ'ունին : Շատ կերպարանափոխութիւններ կը կրեն և հաւկթով կը բազմանան : Տարբերութեան պէտք ունին և ձմեռ ատեն կը կորսուին : Շաբարը կը սիրեն , պտուղներու վրայ կը յարձակին , և մարդկանց ու կենդանեաց մըրթը կը խայթեն :

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ճանձն երկու թեւ ունի եւ կը բզբզայ . միայնակեաց է եւ միշտ բաց օդին կը կենայ . ցրտէն կը թմրի եւ շատ անգամ կը մեռնի ալ :

Մըջիւններուն շատերն անթեւ են . մըջիւնները լուռ են . խումբ խումբ կ'ապրին եւ գետնափորի մը մէջ կը քաշուին :

Ա.Ռ. ԾՆՈՂՍ ԵՒ Ա.Ռ. Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՍ. — Նոյնօրինակ աշխատութիւնք մըգաւե, բնձնի, բնձնի, բնձնի, բնձնի և ըն :

77. ԳԵՂՁԱՆԻԿՆ ԵՒ ՍԱՐԵԱԿԸ

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը դասնու դեղձանիկին և տարեկին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ . — Գեղձանիկն ու տարեակը մեր երկիրը շատ գտնուող թռչուններ են . շատ աշխոյժ՝ և սննդեան մասին գիւրաւ գոհացող են . տարուան մէջ շատ անգամ բոյն կը կապեն՝ կ'ածեն ու թուլեա կը նստին . շատ գիւրաւ կ'ընտանեն :

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գեղձանիկն օտար երկրէ եկած թռչնիկ մ'է , բաց դուռով , եւ սովորաբար խարտեաչ : Իր սոյր սուր՝ աշխոյժ եւ շատ յեղեղուկ է . չխօսիր . հատիկներ կ'ուտէ . տարուան մէջ շատ անգամ կ'ածէ : Մեր կլիմաներուն մէջ մեր բնակարանները միայն կրնայ ապրիլ եւ դանոնք կը զուարթացնէ :

Սարեակը մեր երկրին բնիկ թռչուններէն է՝ թխադոյն՝ շատ անգամ սեւ՝ գեղին կայրով : Իր երզը ծանր՝ լուրջ եւ միօրինակ է : Խօսիլ կրնայ սովորիլ . հատիկ և ճճի կ'ուտէ . տարին երեք անգամ կ'ածէ , պարտէզներու եւ անտառներու մէջ ազատ ապրիլ կը սիրէ :

Ա.Ռ. ԾՆՈՂՍ ԵՒ Ա.Ռ. Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք թռչնոց և ընտանի կենդանեաց վրայ՝ հնձնի, բնձնի, բնձնի և ըն :

78. ԳՈՐՏՆ ԵՒ ԳՕԴՕՇԸ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Գորտին և դողօշին մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կան:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գորտն ու դողօշն երկկենցաղ այսինքն թէ ջրի մէջ, թէ ցամաքի վրայ ապրող կենդանիներ են: Այս կենդանիները ծնած միջոցին իրենց վերջնական ձևը չունին: Թաթերնին չորս հատ է, պոչ չունին, արիւննին պաղ է, ճըճիներով կ'ապրին և ձմեռը կը քնանան:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Տարբերութիւնները որո՞նք են:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գորտը կանաչ կամ դեղին է. կը կարկաջէ: Նախ թաթիկներն երկայն ըլլալուն՝ թեթեւ թեթեւ կ'ընդոտանու, մորթն ողորկ է, որով տեսքն ալ բաւական ակտրոժելի է:

Դողօշը գորշ կամ թուխ է. պղտիկ սոյլ մը կ'արձկէ: Թաթերը կարճ ըլլալուն՝ անհորհր ջատկել մ'ունի. իր վրայ փուռած ելունդները պզգալի կերպարան մը կուտան անոր:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք բոլոր միւս էրէվայրեաց վրայ ունենալու են:

79.

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես սաղանին և գայլձկան մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Սաղանն ու գայլձուկը շատ սովորական ձկներ են մեր ծովերուն մէջ. այս ձկները թեփոտ են և պաղարիւն, ձայն մը չեն հաներ. լուզակներ ունին որոնցմով արագ արագ կը շարժին. անհամար հաւկիթներ կ'ածեն. կեանքերնին երկայն է և համեղ են ուտուելու:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Սաղանն երկայնութեանը նայելով բաւական ստուար է. ցրուակը շատ կարճ է. հանդարտ և սէզոտ ջրերէն կ'ախորժի, և բուսականներով կը սնանի:

Գայլձուկը տափակ է. ցուկը շատ երկնցած, որկորը շատ ձեղքուած և բազմաթիւ ակուսներով դիտուած. ընթացիկ ջրերու մէջ կ'ապրի և ձուկ կը լսփէ:

80. ԹՈՉՈՒՆՆ ԵՒ ԶՈՒԿԸ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես թռչնոյն և ձկան մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Թռչունն ու ձուկը լոյծ մարմնոյ մը մէջ կ'ապրին ուր հաւասարակշիռ կը կենան, առ բանիս համար մասնաւոր գործարաններ ունին բոլորովին իրարու հանդէտ, այսինքն թեւեր և լուզակներ որ անոնց թիակիտեղ կը ծառայեն, և տուռն մը որ յերաւի դէկ մ'է:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Տարբերութիւնները որո՞նք են:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Թռչունը կրնայ ցամաքին վրայ դարիլ և ապրիլ, փետրաւոր է. կ'երգէ. արիւնը տաք է:

Ձուկը ջրէն դուրս չկրնար ապրիլ. թեփոտ է. համր է. արիւնը պաղ է:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի դուրսակշիռք չորքստանայ և թռչնոյ, վայրենի և ընտանի կենդանեաց:

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

ՄԱՐԴ

81. ԶԵՌՆ ԵՒ ՈՏՆ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես ձեռաց և ոտից մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդս երկու ձեռք և երկու ոտք ունի. ձեռքն ալ ոտքն ալ երկայն անդամներու ծայրը գանուող երկու գործարաններ են. այս գործարանները հինգ յողաւոր և ըզունգներով աւարտած մասներու բաժնուած են: Տղան՝ մինչդեռ իր սրունք դեռ անկարող են՝ թէ ձեռաց և թէ ոտից կամ ծնկաց վրայ կը կռթնի քայելու համար:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ձեռքը բայց մ'ունի որ միւս
չորս մատերուն առջև կ'իյնայ,
որով կրնայ բռնել և սեղմել:
Ձեռքի մատերնքն երկայն և
ձկուն են: Մարդ անոնց ամենա-
փափուկ շարժումներ կրնայ կա-
տարել տալ:

Ոտքը բան մը չկրնար բռնել և
սեղմել վասն զի իւր մատերնքը
զուգահեռական են: Այս մատու-
նքը կաթճ և քիչ ձկուն են,
մարդ անոնց քիչ շարժումներ
կրնայ կատարել տալ:

82. Ա.Զ.ԳՆ ԵՒ Ա.ԿԱՆԶԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Աչաց և ականջներուն մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը գտնես:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդ երկու աչք և երկու ականջ ունի: Աս
գործարանները չափակցութեամբ զետեղուած են գլխուն
վրայ: Անոնցմով կը ճանչեմք զմեզ շրջապատող մարմինները.
երկուքն ալ ամենակարեւոր են, և խուլը գրեթէ կոյրին
չափ թշուառ է: Թէ տեսնելու և թէ լսելու համար միշտ օ-
գի պէտք ունինք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աչքները գլխուն առաջն են.
անոնցմով կը ճանչեմք գոյները,
բայց միայն մեր առաջն եղած-
ները կրնամք տեսնել: Աչքները
արտևանամք կը գոյութիւն. անհրա-
ժեշտ լուսոյ պէտք ունին տեսնե-
լու համար. գրուած կամ տպուած
բաները կարդալու կը ծառային:

Ականջները գլխուն վրայ կողմ-
նակի գրուած են. անոնք ձայները
կը ճանչին. դանոնք կ'ըմբռնեն որ
գիէն ալ գան. ականջները միշտ
բաց են. եթէ օդ չըլլայ անհնար
է որ լսեն. մեզի խօսող ձայնը
լսելու կը ծառային:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյնպիսի ոչխատութիւնք մարմնոյ
գանձան մատանց վրայ սիր և սրտուտ, բայց և զոյն, սրտուտ և ին- և ին:

83. ՄԱՐԴԻԿ ԵՒ ԻՐԵՐԸ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Ժողովրդական լեզուն անթիւ բը-
նական իրերէ իրեն բաղդատութեան նիւթեր առած է՝ որով իւր բացատրու-
թիւնքն աւելի աշխոյժ և բնական կ'ըլլան. օգտակար է ուրեմն որ տղայք աս
բացատրութեանց ոգին լմբռնեն թութակի պէս անդիտաբար չկրկնելու համար:
Մէկ քանի օրինակներով բացատրենք թէ այս ամենակարեւոր և հետաքրքիր հը-
րահանգս ինչպէս կատարելու են մանկութեան անձուէր բարեկամները:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ կ'ըսեն. «Աչքիս լոյսն է», սիրուած անձի մը համար:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Սիրուած անձի մը համար («աչքիս լոյսն է»)
կ'ըսեն, վասն զի մարդուս ամենէն պատուական, ամենէն
սիրելի զգայարանքն է աչքը՝ որով ամէն բան կը տեսնեմք ու
կը ճանչեմք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչե՞ն կ'ըսուի «չան պէս քծնել»:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — «Շան պէս քծնիլ» կ'ըսեն երբոր մէկն այնչափ
չտղքորթութիւն կ'ընէ որ մինչեւ անգամ նախատինք լսելէն
ետքն ալ կը շարունակէ իր քծինքը, ինչպէս շունը զարնե-
լէդ վերջն ալ կուգայ ձեռքդ լզելու:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչե՞ն կ'ըսուի «տիսակի մը պէս կ'երգէ»:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Շատ անուշ ձայնով երգեցող անձին («տիսա-
կի պէս կ'երգէ») կ'ըսեն. վասն զի աս թուշուներ զարմանալի
կերպով կ'երգէ՝ մանաւանդ գարնան:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Ժողովրդական բացատրութեանց մէջ
մանաւանդ ի Հայաստան բիւրաւոր այսօրինակ բնութիւնէն առնուած օրինակներ
կան որոց վրայ կարելի է տղոց ուշը հրաւիրել:

84. ՄԱՐԴԻՆ ԵՒ ԱՆԱՍՈՒՆԻՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես մարդու և անասնոց մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդ և անասունք կ'ուտեն, կը խմեն և կը
քնանան, շարժումն ունին. կը տեսնեն, կը լսեն, կը շօշա-

փեն , կը զգան և կը ճաշակին առարկաները . կենաց և մահու օրինաց կը հպատակին . երիտասարդութիւն և ծերութիւն ունին . կրնան հիւանդ ըլլալ . իրենց սնունդը կը բընտրեն և կը ճարեն :

ԳԱՍՍՏՈՒՆ . — Որո՞ք են մարդու առանձնաշնորհութիւնք :

ԱՇԿԵՐՏԸ . — Մարդս երեք առանձնաշնորհութիւն ունի . կարող է՝ Ա. խօսելու՝ այսինքն իր մտածութիւններն իր նմանեաց հաղորդելու . Բ. ազօթելու՝ այսինքն զԱստուած ըմբռնելու և անոր գոհութիւն և ուխտեր մատուցանելու . Գ. գիտնալու՝ այսինքն հասկնալու իրերը՝ էակները՝ եղելութիւնները , որով և անձնական՝ կամուր՝ բանաւոր և արժէք ունեցող գործ մը կատարելու :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՍՏՈՒՍ . — Այս դաս լրացնելու համար կրնան շատ մը ժողովրդական նմանութեաց՝ մեկնութիւնները խնդրուիլ ինչպէս են կեանքի զեւէն , բարեւէն , արհեստի . և ըն :

85. ԳՈՐԾԱՒՈՐՆ ԵՒ ԳՐԱԳԷՏԸ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ . — Գործաւորին և դրագէտին մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կրտեսնես :

ԱՇԿԵՐՏԸ . — Գործաւորն ալ դրագէտն ալ երկու աշխատաւորք են որ իրենց աշխատութեան արդիւնքը հասարակութեան կը ներկայացնեն և անոնցմէ վարձք մը կ'ընդունին : Երկուքն ալ համբակութեամբ կ'ըսկսին , և իրենց արուեստին մէջ ունեցած յաջողութեան՝ իրենց գործոյն արժանեաց կամ կարեւորութեան համեմատ՝ շահ մը կ'ընդունին :

ԳԱՍՍՏՈՒՆ . — Որո՞ք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գործաւորը գլխաւորապէս ձեռք կ'աշխատի , իր արուեստին յարմար գործիքներ կամ անօթներ ունի . վաստակը միւսէն շատ նուազ է , բայց աւելի կանոնաւոր եւ հասարակութեան քմահա-

Գրագէտը գլխաւորապէս մտք կ'աշխատի , անոր գործին՝ իւր գրիչն է . իւր վաստակը շատ աւելի մեծ կրնայ ըլլալ . բայց անորատոյգ է եւ հասարակութեան քմահաճութենէն կախումն ունի :

ճութենէն կախումն չունի . արուեստի մը համբակութիւնը պարիներ կը տեսէ : Գպրութեան արուեստին համբակութիւնն ամբողջ կենաց մէջ կը տեսէ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՍՏՈՒՍ . — Նոյնպիսի աշխատութիւնք զանազան արհեստից և վեճակաց վրայ . զոր օրինակ բարեբաղի և զինուոր , հիւան և ճարտարագետ , զիւր և պարբերական . արտադրութիւն և նիւթի , որսորդ և յնար :

ԳՂՈՒԽ ԺԹ .

ՄԱՐԴՈՒՍ ԳՈՐԾԵՐԸ .

86. ԵԿԵՂԵՅԻՆ ԵՒ ԳՊՐՈՅԸ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ . — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես եկեղեցոյն և գպրոցին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ . — Եկեղեցին և գպրոցը զիւրին միւս բնակարաններուն շատէն աւելի հոյակապ ու գեղեցիկ շէնքեր են : Ասոնք հաստատուած են յօգուտ մարդկանց՝ որ հոն իրենց պարտքը կրնան ուսանիլ : Գպրոցն և եկեղեցին պատկառելի տեղուանք են :

ԳԱՍՍՏՈՒՆ . — Ի՞նչ են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Եկեղեցին աւելի ընդարձակ է . հոն կը պաշտենք զԱստուած . հոն Քրիստոսի կրօնքը կ'ուսուցանեն . ամէն հասակի հաւատացիւց ժողովատեղին է . հոն է քահանային կայարանն եւ ամէն տառապելոց ապաւէնը :

Գպրոցն աւելի փոքր է . սնկկայ տղոց դաստիարակութեան սահմանուած է . հոն կը սովորին կարգալ՝ զրեկ՝ հաշուել . հոն պացողները գլխաւորաբար տղայք եւ պատանիք են , հոն վարժապետին իշխանութեան տեսնէ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնօրինակ հրահանգք որոշելն և ծերացնելն, ասն և արեւորանելն, արեւմտի մեջ և արեւմտի, արեւմտի և արեւմտի, արեւմտի և արեւմտի մէջ. և լին.

87. ԿՍԻԻՃՆ ԵՒ ԳՐԻՉԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը գտնես կաւիճին և գրչին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Կաւիճն ու գրչը դասարանի առարկաներ են զոր աշկերաբ կը գործածէ. գրելու կը ծառայեն. շուտով կը կտարին և շփուելով կը մաշին :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Տարբերութիւնները որո՞նք են :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կաւիճը ճերմակ է. աղիւսակի կամ սև ասխտակի վրայ գրելու կը ծառայէ, առանց վրան բան մ'աւելցնելու կը գրէ. հողի տակ գտնուած բնական կրահող մ'է :

Գրչը մետաղէ կամ փետրէ է. թղթի վրայ գրելու կը ծառայէ. մեղանի մէջ թաթխելով միայն կը գրէ. ասիկայ մարդկային աշխատութեան արդիւնք մ'է :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք ուրիշ գասական առարկայից վրայ գրէ և որոշում տալու և արեւմտի, արեւմտի և արեւմտի մէջ. և լին.

88. ՍԵՂԱՆՆ ԵՒ ՆՍՏԱՐԱՆԸ

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Սեղանն ու նստարանը դպրոցական կարասիներ են, գրեթէ քառակուսի, չորս ոտք ունին, անտաշ՝ նըկարուած կամ ապլիկեալ կաղնիէ շինուած են. այս երկու կարասիքն ալ ատաղձագործին շէնքն են :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ տարբերութիւններ ունին :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Սեղանն աւելի բարձր ոտքեր ունի, և նուազ երկայն է : Անիկ կարճ են, նուազ լայն և աւելի

կայ կը ծառայէ գրելու և վրան կրկայնէ : Աշկերաններն անոր վրայ կը նստին դասարանին մէջ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք սակն գործական՝ առանին և եկեղեցական՝ կարասեաց վրայ, արեւմտի և արեւմտի մէջ. և լին.

89. ԴՈՒՌՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒՃԱՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կան դրան մը և պատուհանին մէջ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Դուռն ու պատուհանը տան բացուածները գոցելու կը ծառայեն. անոնք շարժական են՝ և զանոնք հաստատուն կերպով գոցելու կարող ծինիներ ունին. անոնք փայտեաց են՝ երկաթով ամրացած՝ և կրնան ապակիներ ունենալ. երկուքն ալ անուրաց հանդստեան և ապահովութեան կը ծառայեն :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Դուռը սովորաբար լի է. խիստ ևս ամուր կաղնիէ է. պարզունակով մը և նիպերով կը գոցուի և տանը մուտքը փակելու կը ծառայէ. պարիկ աներուն մէջ սովորաբար հատ մը միայն կայ. երբեմն երկաթածոյլ ձողերով շինուած է, երբ պարտեզ մը գոցելու ծառայէ՝ և այն ատեն վանդակ կը կոչուի : Ներսէն ևս դրսէն բանալիով մը կը բացուի :

Պատուհանն ապակիներ ունի և աւելի թեթեւ շինուած է. պարզ նիպով մը կը գոցուի. անոր պաշտօնն հողին և ցրտէն պատսպարելով հանդերձ լոյսն ընդունել է. տան մը մէջ շատ պատուհաններ կան, դեմնայարկին պատուհաններն երբեմն երկաթի ձողերով պատսպարուած են, և միայն ներսէն կը բացուին .

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք տան ուրիշ մասերուն վրայ, զոր օրինակ որոշում տալու և յեղան, ինչ և պարտեզի, ծղիւնի և բանալի, պար և փնջի մէջ. և լին.

90. ՏՈՒՆՆ ԵՒ ՇՏԵՄԱՐԱՆԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Տան մը և շտեմարանի մը մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կան:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Տունն ալ շտեմարանն ալ շէնքեր են. հիմ՝ ունին, չորս գլխաւոր պատեր և տանիք մը, շատ մասերու բաժնուած են, հիւսան, ատաղձագործին, որմնագործին, դարբնին շինածն են, նոյն նիւթերով կառուցուած են՝ քար՝ կիր՝ փայտ՝ երկաթ՝ կղմնար. երկուքն ալ պատասպարուելու տեղուանք են:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Տունն աւելի գեղեցիկ է, դուրազախութեամբ շատ մը յարկերու բաժնուած է՝ որոնք դրոէն յայտնի կ'ըլլան բազմաթիւ պատուհաններու շարքերով. կահկարասեօք զարդարուելու յարմար սենեակներու բաժնուած է որոց մէջ մարդիկ կը բնակին:

Շտեմարանը շատ անգամ աւելի ընդարձակ է, մէջն առանց դուրազախութեան բաժնուած, հազիւ մէկ քանի պատուհաններէ լոյս կ'առնէ, ատորաբաժնուած է ախոռներու, մարտգներու ուր կը դրուին մշակութեան գործիներ, ընսանի կենդանիներ եւ յարդը:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյնօրինակ աշխատութիւնք քիչ և քիչ, քիչ քիչ և քիչ և քիչ:

91. ԽՈՂՍՐԱՆ ԵՒ ՆԿՈՒՂ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես խոջարանի և նկուղի մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Խոջարանն ու նկուղը տան երկու մասեր են. անպաճոյճ ստուար պատեր ունին. փայտեայ դուռ մը և պղտիկ պատահաններ, գետինը ծեծուած կամ կղմնարած է:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Խոջարանը՝ սովորաբար գետնայարկն է, փուռ մ'ունի, շատ լուսաւոր ըլլալու է. փռան պատահաւառ միշտ շատ սաք է. հոն կ'եփուին կերակրեղէնք:

Նկուղը ստորերկեայ է. հոն կրակ չեն վառեր. մուխ ըլլալու է. անոր բարեխառնութիւնը գրեթէ անտիփոխ է. հոն կը պահուին սնունդները, գինին՝ փայտին ու ածուխը:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյնօրինակ հրահանգք քիչ քիչ և քիչ քիչ, քիչ քիչ և քիչ վրայ:

Այս հրահանգները լրացնելու համար կրնան վրան աւելցուել բազմապատկան գատողութիւնք տան մէջ գտնուած ամէն տեսակ կահուց և անօթոց վրայ. Ձոր օրինակ.

Քանի մ'օրինակ տանք:

92. ԳԵՐԱՆԳԻ ԵՒ ԿՏՐԻՉ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես գերանդու և կարչի մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Կարիչն ու գերանդին պարտիպպանի երկու գործիք են. երկուքն ալ հատու են և կոր շեղք ունին. պողպատեայ են և շատ անգամ սրուելու պէտք ունին, ամենօրեայ կը գործածուին արտերուն և պարտիզին մէջ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գերանդին մեծ եւ ծանր է. շեղք մը միայն ունի երկայն կոթի մ'անցած, անով կը հնձեն մարդին խոտերը, եւ կը գործածուի թէ գաշտերուն թէ պարտեղներուն մէջ:

Կարիչը պղտիկ եւ թեթեւ է. առանց կոթի՝ երկու զիրարած շեղքէ կը բաղկանայ. պղտիկ ճիւղերը կարելու կը ծառայէ եւ միայն պարտիզայ մէջ կը գործածուի ծառերը յօտելու համար:

ԱՌ ՆՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք քիչ քիչ և քիչ վրայ և նոյն:

93. ԴԱՆԱԿ ԵՒ ՊԱՏԱՌԱՔԱՂ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Դանակին և պատառքաղին մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Դանակն ու պատառքաղն երկու սեղանի ափսոսանքներ են՝ աւելի երկայն քան թէ լայն, կոթ մ'ունին և ուտելու կը ծառայեն:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Դանակը մէկ շեղք մ'ունի և հաստ է. կարելու կը ծառայէ. շեղքը պողպատեայ է, կոթը փայտէ՝ սակիէ՝ եղջիւրէ կամ մետաղէ. կան դանակներ որոնց շեղքը կը ծոխ կոթի մը ճեղքին մէջ:

Պատառքաղը չորս սուր արձէշներ ունի, խթելու կը ծառայէ. սովորաբար անձէշներն ու կոթը միեւնոյն մետաղէ են, երկաթ պղինձ կամ արծաթ. զըզալով մէկ տեղ շածկոյն մը կազմեն:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի հրահանգք դէպքէ, որո՞նք են, լիւի, դոմի, արձաշի և ին վրայ:

94. ՊԱՏԿԵՐ ԵՒ ՀԱՅԵԼԻ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ի՞նչ նմանութիւններ կը տեսնես պատկերի մը և հայելւոյ մը մէջ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Պատկերն ու հայելին երկու կահեր են, քառակուսի են՝ չափաւոր մեծութեամբ, շրջանակի մէջ անցած, տանը պատէն կախուած, երկուքն ալ առանին զարդեր են:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են տարբերութիւնները:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Պատկերն ապակիով ծածկուած նկար մ'է. անոր կարեւորագոյն մասը մէջի նկարն է: Սենեակի մը մէջ շատ պատկերներ

Հայելին սպիկեալ ապակի մէ՛, որ առարկայից և էակաց պատկերները կը ցոլացնէ. անոր կառուարագոյն մասը ապակին է:

կրնան դանուիլ. անոր զարդերն են և իրենց ընծայած տեսարաններովն ախորժ կ'ազդեն:

Սենեակի մը մէջ սովորաբար մէկ հայելի կ'ըլլայ որ զարդարուելու կը ծառայէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի հրահանգք դէպքէ և որո՞նք են, դոմի և դոմի և ին վրայ:

95. ԿԱԹՆ ՈՒ ԳԻՆԻՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գինոյ և կաթին մէջ ի՞նչ նմանութիւններ կը գտնես:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գինին և կաթն ախորժահամ ըմպելիներ են որ մարդուս սնունդ կ'ըլլան գիւղին և քաղքին մէջ բարեխառն գօտիներուն տակ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Տարբերութիւնները որո՞նք են:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կաթը ճերմակ և ղիմահար է. հովիւը կը կթէ դայն կովէն կամ այծէն. անուշ՝ շաքարոտ և շատ անողարար է. գիւղը շատ կը գրտնրէ բազմաբուս տեղերը: Կաթը խնոցոյ մէջ հարուելով կոգի կ'ըլլայ. և աղելով՝ տեսակ տեսակ պանիրներ կը շինուին:

Գինին ճերմակ կամ կարմիր կ'ըլլայ. թափանցիկ է. խաղողոյ հիւթն է զոր հնձանահարը կը քամէ. թթուա՝ զորացուցիչ և զրգոխ է. բարեխառն գօտոյն մէջ առատորէն կ'ըլլէ: Գինին ընաւ ուրիշ մարմնոյ խառնուրդ չվերցնէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնպիսի աշխատութիւնք չե՞ր և քաղքէն, իրփաշի և իրփաշի. դոմի և իրփաշ և ին վրայ:

Բազդատութիւնն այնպիսի գործողութիւն մ'է զոր ամենակարեւոր է կրկնելը՝ որովհետեւ դատողութենէ տրամախոհութեան անցնելու միջնորդն է: Արդարեւ անիկայ շատ մը դատողութեանց մերձեցումը կը պահանջէ, և միտքը կը վարժեցնէ գաղափարէ մ'ուրիշ գաղափարի անցնելու՝ առանց անջինը անքէ կորսնցնելու. արդ տրամախոհութեան մեծ դժուարութիւնն է շատ մը դատմունք միանգամայն ամփոփել մտաց մէկ ակնարկով՝ անոնց տրամաբանական առնչութիւններն իմանալու և բացատրելու համար: Կարելու է ուրեմն միտքը յառուել բազդատութեան գործոյն օրչափ ժամանակ կը ներեն տղան ընական նորաթրութիւնն ու անհամբերութիւնը: Մտախոհութեան մէջ յաջողիչ այս պայմանէս կախումն ունի՝ ի բաց առեալ առաջընէ յիշածնիս՝ որ է տղան չի ձանձրացնելու մտադրութիւնը:

Քաղաքաճի անթիւ հրահանգներ կրնան ըլլալ ստուգելու համար թէ այս դասերն ստուգիւ հասկցուած են. մանկասէր ուսուցիչը կամ մայրը ինքնին կրնայ զանոնք դռնել: Օրինակի համար մէկ քանին հոս համառօտիւ յիշատակենք:

1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Այս Գ. գրոց աւելի վերացեալ և իմաստասիրական դասակարգութեան տեղ՝ կրնանք դնել Մտամարդութեան Ա. Մասին հրահանգաց աւելի բնական և տարրական կարգը՝ այսինքն աշկերտէն խնդրել թէ ի՞նչ բաղդատութիւններ առիթ կ'ունենայ բնելու դպրոցին՝ ամա՞ր՝ քաղքին՝ պարտեղին մէջ և ինչ: Իրեն ցուցցած ամէն առարկայից կամ էակաց նկատմամբ իրեն կրնայ հարցուիլ յորո՞ւմ՝ կը նմանին, ինչո՞վ կը տարբերին, ի՞նչ օգուտ կրնայ անկէ սպասուիլ, ի՞նչ վնասէ վտնայութիւն: Մրցանակ մ'այն աշկերտին որ բացատրութեանը հետ ուրուագրութիւնն ալ տայ:

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Բաղդատութեանց սահմանն ընդարձակել ըստ կարի շատ առարկաներ և էակներ իրարու մերձեցնելով. մրցանակ մը այն աշկերտին որ աւելի բաղդատութեան նիւթեր պիտի գտնէ՝ և հանգիտութիւններն ու զանազանութիւններն աւելի զգույլ պիտի ցուցնէ: Օրինակ

Նմանութիւնք և զանազանութիւնք՝ աղիւսակի՝ թղթոյ և սեւ տախտակի մէջ. — Դերձանի՝ բրդոյ՝ բամպակի՝ և մետաքսի մէջ. — Ամանի՝ գաւաթի՝ սափորի և թակոյկի մէջ. — Եկեղեցի՝ ապարանք՝ պանդոկ՝ ձմերոց և տուն. — Փողոց՝ չափիլ՝ ճամբայ՝ ծառուղի. — Աթոռ՝ թիկնաթոռ՝ նստարան՝ ամպիոն. — Ատաղձագործ՝ հիւս՝ որմնագիր. — Ճահիճ՝ մօր՝ իճ՝ ծով. — Գիւղ՝ քաղաք և աւան և ինչ. և ինչ:

3. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Բաղդատութեան վրայ դատողութիւնն ալ աւելցնել բաղդատական ցանկեր շինելով՝ բարի կամ չար, օգտակար, անօգուտ, մեծ, պղտիկ, չափաւոր և ինչ էակաց և առարկայից:

4. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Տրամախոսութեան և Նրբեակայութեան այսուհետև դալիք աշխատութիւնը պատրաստել տղաքներէն խնդրելով որ գտնեն՝ ցուցնեն զնշատեն և ընդլայնեն այն բաղդատութիւնները զոր կը գտնեն իրենց ընթերցման դասերուն, գոց սոված հատուածներուն՝ լրած պատմութիւններուն և ինչ մէջ: Օրինակ.

Բաղդատէ եղէգը կայնոյն. — Յաւելումն ու բարձումը. Չրօն ու բիշ թուանշաններուն հետ:

Բաւական կը համարենք այսչափ կարճառօտիւ անցնիլ այս նիւթոց վրայէն: Տղայոց բարեկամք պիտի կարենան՝ առանց ձանձրոյթ և յոգնութիւն պատճառելու՝ տեսակ տեսակ նիւթեր գտնել դատողութեան և բաղդատութեան:

ԳԻՐԳ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԻՍՍԱՍՍԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԻՔ

ՍՈՒ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴՍԱՍՏՈՒՍ. — Յետագայ իմաստասիրութեանց հրահանգներն օգտակար կերպով գործադրելու համար, տղոցմէ՝ իրենց խորհրդածութեան նորածին կարողութենէն անդին բան մը չպահանջելու համար, միտք պահելու է միշտ որ իմաստասիրելն ոչ այլ ինչ է ըստ ինքեան բայց եթէ իրարու զօգել երկու դատողութիւններ որոց մին միւսոյն օրինաւոր հետեւանքն է:

Գուլ մտքերը միտոյն անկարող են սկզբունքէ մը ծագող հետեւանքը չգտնել. մնլորեալ մտքերը (որ առաջիններէն հազարապատիկ աւելի վտանգաւոր են), անտեղի սկզբունքներ կը դնեն, և կամ դրուած սկզբունքներէն այնպիսի հետեւանքներ կը հանեն որ անոնց մէջ պարունակուած չեն: Մանկութեան և յառաջագիտութեան ճշմարիտ բարեկամներն այս վտանգաւոր կէտիս վրայ ուղղելու են իրենց ամէն ջանքը. սխալ տրամաբանելը որչա՞փ ընդհանրացած է:

ԳԼՈՒԽ Ի.

ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ՎՐԱՅ

96. Գ Պ Ր Ո Յ Ը

Բարձր առաստաղ մը, ընդարձակ պատուհաններ, մեծ միջոց մը՝ շատ անձինք պարունակելու սահմանեալ սրահի մը լրաագոյն պայմաններն են. «—»-ի լրաագոյն դասարանն այս ամէն պայմաններն ունեցողն է:

Գիրքն ընթերցման համար անհրաժեշտ է, և ընթերցումը դաստիարակութեան առաջին նիւթն է. «—»-ի ամէն աշակերտ գրքի մը պէտք ունի:

Գրով հաշուելու համար՝ ամէնէն պարզ գործողութիւնները մտքով ընել գիտնալու է. «—»-ի մտքով հաշիւը թուաբանութեան առաջին հրահանգն է:

Կահնեւոյ փայտն եղեւնափայտէն աւելի սուղ կը ծախուի, իսկն շէ Սմբերիկայէն բերել տալը շատ սուղ կ'ըլլայ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Կախընթաց դասուց նման հրահանգք՝ 1. ՀՐԱ.ՀԱՆԳ. — Դասատուն սկզբունք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Պատասխանը կ'ըսէ կամ կը գրէ: Օրինակք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գետնախնձորին մէջ եղած բուսալիւրը շատ սննդարար է: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գործիքներ շինելու համար գործածուած երկաթը՝ փայտէն կարծր է: — ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Բիւսկին խնձորին ու փայտին մէջ եղած բետինը շատ դիւրավառ է: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

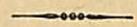
2. ՀՐԱ.ՀԱՆԳ. — Դասատուն հետեւանք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Սկզբունքը կ'ըսէ կամ կը գրէ: Օրինակք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ջրերն աւելի արագընթաց են դատ վար տեղուանք՝ քան թէ տափարակ դաշտերուն մէջ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Երբոր ծառի մը վրայ քիչ պտուղ ձգես՝ աւելի մեծ ու գեղեցիկ կ'ըլլան: — ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Աւելի դժուար է գետն 'ի վեր ելլել քան թէ գետն 'ի վար իջնել: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

Նոյնօրինակ հրահանգաց նիւթ կ'ըլլան քաղաքական կամ շինական կենաց ամէն հանգամանք որ աշխարհին ծանօթ են:

ԳՂՈՒԽ ԻԱ.

ԷԱԿԱՅ ՎՐԱՅ

98. ԲՈՅՍՓ

Գարնան եղանակին ծաղիկներով ծածկուած պտղատու ծառերը՝ աչնան համար շատ միրգ կը խոտանան. սոր հասար պարտիզըսնն ալ գոհ կ'ըլլայ պտղատու ծառերը գարնան ծաղկալից տեսներով:

Յորենէն եկած ալիւրը ամենէն սննդարարն է. սոր համար մշակն ալ ցորենոյ մշակութիւնն ամէն մշակութիւններէն վեր կը դասէ:

Քորը և թաւ անտառ մը մութ կ'ըլլայ և հոն վնասակար կենդանիներ կրնան որջանալ. սոր համար խեղացութիւն չէ իրիկուան միայնիկ թափառել թաւ և խոր անտառի մը մէջ:

Փոճոկաւոր պտուղները միւսներէն լաւ պահպանուած են. սոր համար ընդոյններն ու կաղինները կեռասներէն և ելակներէն լաւ կը պահուին:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Կախընթաց դասուց նման հրահանգք՝ 1. ՀՐԱ.ՀԱՆԳ. — Դասատուն սկզբունք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ: — ԱՇԿԵՐՏԸ. — Անոր հետեւութիւնը կ'ըսէ կամ կը գրէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ելակն ու դեղձը թէ տեսքով աչաց հաճոյ՝ թէ հոտառութեան համար անուշ թէ քմաց համեղամաշակ են: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գունոյ՝ տեսքի և անուշահոտութեան կողմէն ամենէն հրաշալան ծաղիկները՝ վարդերն են: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Տերեւները բուսոց շնչառութեանը համար անհրաժեշտ գործարաններ են: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

2. ՀՐԱ.ՀԱՆԳ. — Դասատուն հետեւանք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Սկզբունքը կ'ըսէ կամ կը գրէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Արտունձը տղուն չափ գոհ չըլլար իր հնձոց դաշտին մէջ տերեւուկներ և պուտեր տեսներուն: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գեղձերն աւելի որմայեց մեծցնելու է քան թէ բաց օդուն: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Տնկող մ'արմատները ցողնոյն և տերեւոց չափ կարեւոր են իրեն: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գետնախնձորը մեծատանց և տնտնկաց ալ առջեւ յարդունցող բանջար մ'է: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Նոյնօրինակ աշխատութիւնը ամէն բուսոց վրայ և բուսական կենաց այն հանգամանքներուն վրայ որ տղոց դիւրմբունելի են:

99. ԿԵՆԴԱՆԻՔ

Եղբ սայլի կը լծուի և երկիրը կը հերկէ . իր միսը շատ
աննդարար է . սուր համար մշակն եղբ նախամեծար կը համարի
քան զխող որ մարդուս աննդեան միայն կը ծառայէ :

Գայլձուկը շատ մը սաղան կընայ լավել . սուր համար ձկնորան
աւելի գոհ է գայլձուկ մը բռնելուն քանթէ սաղան մը :

Մկիւրը շարժում սիրող փոքրիկ կենդանի մ'է . սուր համար
զինքն այնպիսի վանդակի մը մէջ կը պահեն որ անուի արա-
գութեամբ դարձող թմբկի մը կը նմանի և որոյ մէջ լաւ կը
շարժի :

Չուկն ու թռչունը սահմանուած են հեղանիւթի մը մէջ
կենալու և ապրելու . սուր համար ձուկը լուղակներ ունի որ
թեւերու կը նմանին , և թռչունը թեւեր ունի որ լուղակնե-
րու կը նմանին :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Ետխնթաց դասուց նման հրահանգք .
1. ՀՐԱՀԱՆԳ . — Դաստուուն սկզբունք մը կ'ըսէ կամ կը թեւազրէ : ԱՇ-
ԿԵՐՏԸ . — Անոր հետեւութիւնը կ'ըսէ կամ կը գրէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Կոփն եղան չափ ծառայութիւն կը մատուցանէ , և անկէ
զատ կաթ ալ կուտայ : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ասոր համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Եւրոպայի անտառներուն մէջ չկան ոչ առիւծ , ոչ վագր՝
ինչպէս Ասիոյ և Ափրիկէի մէկ քանի տեղուանք : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ասոր համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Հաւուն թեւերը՝ մարմնոյն ծանրութեանը նայելով՝ շատ
կարճ են : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ասոր համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ . — Դաստուուն հետեւանք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ : ԱՇ-
ԿԵՐՏԸ . — Անոր սկզբունքը կ'ըսէ կամ կը գրէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Մուկն բնական կենդանեաց կարգը չէ՝ թեպէտ շան և կա-
տուին պէս տան մէջ կ'ապրի : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Վասն զի...

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Հովիւը ոչխարներէն աւելի կը սիրէ շունը : ԱՇԿԵՐՏԸ . —
Վասն զի...

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Երոյնորինակ աշխատութիւնը ամէն
կենդանեաց և կենդանական կենաց մանրամասնութեանց վրայ որ տղոց ծանօթ են :

100. ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ընտանեաց հայրն ամենուն տէր և պաշտպանն է . ինքը
յարատեւ աշխատութեան և խանդակաթ անձնուիրութեան
օրինակ մ'է . սուր համար հայրը բոլոր ընտանեաց սիրոյն և մե-
ծարանաց առարկայն է :

Տղան թէ բարոյագէտ և թէ նիւթագէտ իր անձին բաւելու
անկարող է . սուր համար երջանիկ է տեսնելուն որ իր ծնողքը
օրինակներ՝ առաջնորդներ՝ խորհրդատուներ՝ մանկավարժ-
ներ են որ իրեն մտաւոր աննդեան հետ մարմնաւոր անունդն
ալ կ'ընձեռեն :

Պատանին միտքն ու մարմինը միանգամայն զօրացնելու և
ղարգացնելու կարօտ է . սուր համար կըթու թիւնը կը պարունակէ
մարմնոյ համար՝ մարմնամարդութիւն և մտաց համար՝ ուսումն :

Սպասաւորը թոշակ մ'առնելով ընտանեաց մէջ ծառայու-
թիւն կը մատուցանէ . սուր համար ծառան կընայ նկատուիլ իբր
գործաւոր մը որոյ աշխատութիւնն աւելի մեղի անձնական
է և օգտակար :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Այս իմաստասիրութիւնը կընան
տարածուիլ ընտանեաց , ազգի , մարդկութեան և ամէն եղելութեանց և յա-
րաբերութեանց վրայ : Միշտ նոյնօրինակ հրահանգք .

1. ՀՐԱՀԱՆԳ . — ԴԱՍԱՏՈՒՍ սկզբունք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ : ԱՇ-
ԿԵՐՏԸ . — Անոր հետեւութիւնը կ'ըսէ կամ կը գրէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Ընտանեաց մայրը՝ հօր պարտուց՝ ինամոց՝ աշխատութեանց
և իշխանութեան մասնակից է : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ասոր համար...

ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Երբէք տղայ մը իր ծնողացմէ դտած անձնութիւնը իւր ո՞ր
և է բարեկամէ չկրնար գտնել: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Ասոր համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ ՏԵՄԵՆՈՒԹԻՒՆ մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ:
ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Անոր սկզբունքը կ'ըսէ կամ կը գրէ:

ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Մարդկային մտոց հետզհետէ շահածներն որդւոց յորդիւս
ազգէ յազգ կը փոխանցին: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Ասոր համար...

ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Ընդհանրապէս տղը մ'ամենէն անուշ գգուանքն իւր մեր
համար են: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Վասն զի...

101. ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏՔ

Մարդկային դործոց ամէնն ալ աւելի կամ նուազ աղէկ
կրնան ըլլալ՝ ըստ որում միտքն աւելի կամ պակաս հետա-
մուտ եղած է անոր. ասոր համար ըսելու չէ թէ մարդուս հա-
մար և ոչ մի պարզապէս մեքենական դործ կայ. իր խելքն
ամէն տեղ կրնայ երեւալ:

Զինուորն իւր հայրենիքը պաշտպանելու և պահպանելու
համար զինեալ քաղաքացի մ'է. ասոր համար իւր պարտքը կա-
տարող զինուորն ամէն քաղաքացեաց երախտագիտութեան
առարկայն ըլլալու է:

Բնութեան հղելութեանց բացատրութիւնը՝ որ ուսմանց
նիւթն է՝ մարդկային ամէն օգտակար աշխատութեանց
սկզբնակէտն է. ասոր համար գիտնականի մը մատուցած ծա-
ռայութիւնք ուրիշ որ և է աշխատողի մը ծառայութեանց
պէս իրական են:

Մանկավարժն և քահանայն կ'ընձեռեն տղոց այն կրթու-
թիւնն և դաստիարակութիւնը որոց նպատակն է տղուն հո-
գին բարձրացնել. ասոր համար քահանայն և մանկավարժը՝ յետ
ծնողաց՝ մանկուտոց ընտրելագոյն բարեկամներն են, և մե-
ծապէս արժանի յարգանաց և երախտագիտութեան:

Արուեստ մը մարդկային ժրութեան պատուաւոր պարա-
պում մը կուտայ. ասոր համար առանց արուեստի ըլլալը պա-
տույնչան մը չէ. բոլորովին ներհակը:

ԱՌ ԵՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Նոյն աշխատութիւնը միւս ար-
ուեստից վրայ:

1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Դասատուն սկզբունք մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ: ԱՇ.
ԿԵՐՏՏԸ. — Անոր հետեւութիւնը կը հանէ: ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Ամէն արուեստ-
ներուն նպատակն է մատուցանել ընկերութեան ամէն կարեւոր ծառայութիւն-
ները: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Ահա ասոր համար...

ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Հլու և ուշադիր աշկերտք միայն կրնան դասատունն դա-
սերէն օգտել: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Ահա ասոր համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Դասատուն հետեւութիւն մը կ'ըսէ: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Անոր
սկզբունքը կը գտնէ:

ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Մշակին արուեստէն աւելի օգտակար և նպատաւոր ար-
ուեստ չկայ: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Ուրեքեքեք...

ԳԱՍՍՏՏՈՒՆ. — Վաճառականը թէ արդիւնաբարին և թէ սպառողին
հաւասարապէս կարեւոր է. վասն զի զանոնք ժամանակի և դրամից կորստէն
կ'ազատէ: ԱՇԿԵՐՏՏԸ. — Ուրեքեքեք...

Մեծապէս շահաւէտ կ'ըլլայ մարդկային բոլոր առընչութիւններն սոսկէս
տէքէ անցնել. այսպիսի աշխատութիւն մը բարոյականի պատուէրներուն և
վերլուծութեանց նախապատրաստութիւն մ'է:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՅ ՎՐԱՅ

102. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ն

Եկեղեցին թեմի մը ժողովրդեան հասարակաց խմբարւնն
է, ասոր լաւ է որ թեմին մէջ տեղուանք գտնուի կամ բարձ-
րաւանդակի մը վրայ՝ ուսկից կ'իշխէ շրջակայ թաղին վրայ:

Եկեղեցին ըստ կարի արժանաւոր ըլլալու է Աստուծոյ՝ որուն նուիրուած է . ասոր համար աւելի դժուար է եկեղեցւոյ մը շինութեան համար ճարտարապետի մը չլիմել՝ քան թէ տան մը համար :

Եկեղեցին պատկառանք և ջերմեռանդութիւն աղբերու է , ասոր համար հին և քիչ մը մութ եկեղեցի մը՝ նոր և շատ լուսաւոր եկեղեցիէ մ'աւելի կը պատշաճի :

Խաչը վերկութեան նշանն է , վասն զի Տ . Մ . Յ . Քրիստոսի մարդկանց վերկութեանը համար քաչել յանձառած տանջանաց գործին է . ահա ասոր համար խաչը կը գտնուի եկեղեցւոյ մէջ ամէն տեղ՝ խորանին՝ պատերուն վրայ . և նոյն իսկ անոր շինութեան ձեւին մէջ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Եկեղեցւոյ բովանդակած և պաշտաման նուիրեալ ամեն առարկաները նոյնպիսի խորհրդածութեանց և իմաստասիրութեանց կրնան նիւթ ըլլալ : Տղան ամէն բանի խելահաս ըլլալու է՝ որպէս զի Իւրաքանչիւր առարկային իրեն պատշաճ կարեւորութիւնը տայ :

Հրահանգք միշտ նոյն են :
1. ՀՐԱՀԱՆԳ . — Գաստուն սկզբունք մը կ'առաջարկէ : ԱՇԿԵՐՏԸ , — Հետեւութիւնը կը շանէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Արժան է որ ժողովուրդը կառուցանէ և պահպանէ այն շէնքերը որոցմէ կ'օգտի : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ահա ասոր համար :

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Սեղանին վրայ մատուցուած Ս . Պատարագը բոլոր ներկայ հաւատացելոց կը պատկանի : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ահա ասոր համար . .

2. ՀՐԱՀԱՆԳ . — Գաստուն հետեւորդ մը կ'ըսէ կամ գրել կուտայ : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Անոր սկզբունքը կ'ըսէ կամ կը գրէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Եկեղեցիներն ընդհանրապէս քարաշէն են և ճարտարապետական զարդերով զարդարուած : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Վասն զի . . .

103. ՏՈՒՆԸ

Տունը կը շինենք օդին անբարեխառնութենէն պատսպարուելու համար , ահա ասոր համար տանիքը տան անհրաժեշտ մասերէն մէկն է :

Գաստրանը սահմանուած է շատ մ'աշակերտներ հաւարելու որոնք դասատուին շուրջը նստելով՝ զինք կը տեսնեն և կը լսեն , ասոր համար դաստրանն ընդարձակ և լուսաւոր ըլլալու է :

Կրակը կը մխայ . ահա ասոր համար վառարանը ծխան մը կ'ունենայ՝ մուխը դուրս հանելու համար :

Նիզը տան մէջէն միայն կրնայ բացուիլ և դոցուիլ . ասոր համար նիզը փականքի չափ դիւրին չէ :

Նկուղներուն բարեխառնութիւնը գրեթէ անփոփոխ է . ասոր համար նկուղները ձմեռը տաք և ամառը զով կ'երեւան :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ . — Ամէն կարասի որ կրնայ զմեզ օդին անբարեխառնութենէն ազատել՝ օգտակար կարասի մ'է : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ահա համար . . . ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Ստուար որմերը տանիքն ու տախտակամածները վեր կը բռնեն , մինչդեռ միջնորմերը պարզապէս բաժանումներ են : ԱՇԿԵՐՏԸ . — Ահա ասոր համար . . .
2. ՀՐԱՀԱՆԳ . — Գաստրան մը պտուկելու սենեկէ մը մեծ է : — ԱՇԿԵՐՏԸ . — Վասն զի . . .

104. ԿԱՐԱՍԻՔ

Ամենէն ընտիր կարասիք անոնք են ուր դրուած առարկաներն աւելի դիւրաւ կը գտնուին . ասոր համար երեք չորս գզրոցով դարակ մը պարզ արկղէ մը նախամեծար է :

Ժամացոյցի մը փոքր ասեղը թուացոյցին վրայ երկու շըջան կը կատարէ՝ մինչեւ որ արեւը հորիզոնին նոյն կէտը նուրէն երեւայ , ասոր համար ասղան շարժումը թուացոյցին վրայ ժամանակը չափելու կը ծառայէ :

Մարդու հանդատութիւն մ'է միակերպ ոտքի վրայ չկե-
նալը . անոր համար ակթուր շատ կարեւոր և ամէն տեղ ըն-
դունելի եղած կարասի մ'է :

Մնունդ մը որչափ աւելի գիւրահալ է՝ այնչափ աւելի
օգտակար է . անոր համար միտը կամ բանջարեղէններն ե-
փեղու համար գործածուած անօթներն՝ ինչպէս սանը և տա-
պակը՝ մարդուս շատ պիտանի են :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՅ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ.
Թղթապանակին մէջ կարեւոր թղթեր և գրամ կը պահուին: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ա-
սոր հոմար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Սրեւածամբ միայն արեւ եղած ատեն կրնայ ծամերը ցու-
ցնել: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր հոմար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Անկողինը թշուառի մը արուելիք առաջին կարասին է:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Կախաղանաւոր կառք մը սոյլէ մը նախամեծար է: ԱՇԿԵՐ-
ՏԸ. — Վասն շէ...

105. ԱՆՕԹՒՔ ԵՒ ՄԵՔԵՆԱՅՔ

Գամերուն գլուխը երկաթէ է , ասոր համար գամ մխելու
մուրճերը փայտէ կօթին ծայրը երկաթէ զանգուած մը կ'ու-
նենան :

Մարդս կրնայ առանց գոհարի ըլլալ , բայց ոչ առանց ա-
րօրի . ասոր համար երկաթն արծաթէն և ոսկին պիտանի
մետաղ մ'է :

Կշռոյ մը երկու նժարներուն հաւասարակշռութիւնը՝ առ
երկու նժարներուն ծանրութեան հաւասարութեանէն կը ծա-
ղի . ասոր համար կշիւ մը կրնայ ծառայել մարմնոյ մը ծան-
րութիւնն իմանալու :

Նկարիչ մը որչափ ալ ճարտար ըլլայ՝ անկարող է պարզ
ձեռօք կատարեալ բոլորակ մը գծելու . ասոր համար կարկե-
նը գծաւոր ուրուագրութեան համար շատ պիտանի գոր-
ծիք մ'է :

Անիւն ամենէն գիւրաշարժ մեքենան է . ասոր համար ա-
ռանց անուրի սայլակ մը չկրնար բանիլ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՅ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Սրոյով փայտ
կը կտրեն: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր հոմար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Երկայն լծակի մը գործածութեամբ մարդուս ուժը կրնայ
հասարակապակիլ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր հոմար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Բաճը պարտիզպանին առաջին գործին է: ԱՇԿԵՐՏԸ. —
Վասն շէ...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Շոգեշարժ կառքը ձիէ մ'աւելի արագ կրնայ ընթանալ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ...

ԳՂՈՒԽ ԻԳ.

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

106. ԵՐԿԻՐԸ

Հողին աշխատութեամբը մարդ իրեն կը ճարէ մնանելու՝
օթելու և հագուելու միջոցները . ասոր համար՝ ամէն հա-
րստութեանց մէջէն հողին ստացուածքն է որուն մարդ կը
բաղձայ և յորմէ ամենէն մեծ վայելք կ'ընդունի :

Դաշտերու և անտառներու մէջ բայցօթեագ կեանքը՝ մար-
դուս ամենէն առողջարար և ամենէն բնականն է . ասոր
համար՝ առողջութեան նկատմամբ ամենէն ընտիր արուես-
տը մշակինն է :

Հանքային ածուխը գետնին տակ գիղըւած բուսականաց մնացորդներէն շինուած է. ասոր համար՝ հանքային ածուխը պատուական կիղանիւթ մ'է :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Մարդ իր ազրուտան ապահովցնելէ վերջ՝ կենաց միւս հաճոյից համը կ'առնու: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա ասոր համար... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Հողով աղիւս կը շինուի՝ որ շինուածոց մէջ քարին տեղ կը բռնէ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա ասոր համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Բովահաններուն արուեստն ամենէն տաժանելին է: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Արտ մը ոչ չափազանց գետին մտքը լլայլու է, ոչ շատ բարձր լեռան վրայ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ...

107. Զ Ո Ւ Ր

Չուրը շատ ցրտութեամբ միայն կրնայ սառ կտրել և հաստատուն մնալ. ասոր համար՝ սառը հասարակածէն շատ հեռու տեղեր միայն կը գտնուի, ամենաբարձր տեղեր կամ ձըմեռ ատեն :

Չուրն էական սնունդ մ'է առանց որոյ կարելի չէ ապրիլ. ասոր համար՝ շատ անգամ տեսնուեր է որ մարդ աւելի դիւրաւ կը դիմանայ անօթութեան քանթէ ծարաւին :

Սաստիկ արագընթաց հոսանք մը՝ գետեղերքները կ'աւրըշտակէ և նաւերը կ'ընկղմէ. ասոր համար՝ հեղեղ մ'աւելի փնտասակար է քանթէ օգտակար :

Չուրն օդէն ծանր է. ասոր համար՝ չոր սպունդը թրջած սպունդէն աւելի թեթեւ է :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Երկրագնդի քրին մեծագոյն մասը միակերպ ամպի կը փոխուի և անձրեւ կը գառնայ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա համար...

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Նաւորդին արուեստն ամէն արուեստներէն աւելի գրկմանց և վտանգաց կ'ենթարկէ զինքը: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Թաց գնակ մ'ի՛նքնին կը չորնայ կամոց կամոց: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Մասնախուզը ցրտի և խոնաւութեան տպաւորութիւն մը կ'ընէ մեր վրայ: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ...

108. Օ Գ Ը

Օդը կենաց անհրաժեշտ կազ մը կը բովանդակէ. ասոր համար ոչ բոյս մը ոչ կենդանի մը կրնան երկար ատեն ապրել ծածկոյթի մը տակ ուր օդը չնորոգիլ :

Ճնշեալ օդը՝ իրեն դիմադրող ամէն արգելքը կը մղէ. ասոր համար հովը կ'ուռեցնէ նաւու առագաստներն և հողմաղացից անիւները կը դարձնէ :

Օդը ձայնը կը գոյացնէ և կը տեղափոխէ. ասոր համար շատ մը երաժշտական գործիք փշային քորձի կ'անուանին :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ուրիկ կոչուած խաղալիքին մէջ՝ երկրորդ խեցը կը ճնշէ առաջին խցով փակուած խողովակին մէջը օդը: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա համար... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Թուռցիկը ջաղացքի մը թեւէն կը նմանի. վասն զի թղթոյ թեթեւ թերթ մ'է որոնք ցուպերու վրայ պրկուած: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Եռալէն վերջը պողած ջրոյ մը մէջ չկրնար ապրել ձուկը: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Մշակը խնամք կը հաւաքէ լեռներէն իջնող ջրի առսակաները: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն շէ...

109. Կ Ր Ա Կ Ը

Լոյսն ու ջերմութիւնը կիղումէ կը գոյանան. ասոր համար առանց ջերմութեան լոյս չըլլար :

Կրակը մարդուս հնարագիտութեան ամենէն զօրաւոր և բեղմնաւոր օժանդակներէն մին է. ասոր համար կրակն արտադրելու և պահպանելու միջոցներուն գիւտը մարդկային մտաց մէկ հրաշալիքը կը սեպուի :

Մարդու հնարած գործիները՝ բնութեան աղդակներուն ուժերն յօդուտ իւր ամբարելու և գործածելու միջոցներ են . ասոր համար մեքենաները մարդկային մտաց զորութեան զարմանալի ապացոյց մ'են :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Արեւը կը սփռէ երկրագնդին վրայ լոյս և ջերմութիւն՝ որ կենաց երկու էակն պայմաններ են : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ծիածանը արեւուն ճառագայթները կը տարբարակէ : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ահա ասոր համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Տնկոյ մը հողէն դուրս եղած բոլոր մասերը՝ սոյսինքն ցօղունը՝ տերեւները՝ ծաղիկներն ու պտուղները՝ իրարմէ տուելի կամ նուազ փայլուն գոյներ ունին : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Արուեստական լուսոյ գիւտը մարդուս կենաց ժամանակը կը կրկնապատկէ : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

110. ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

Չմեռ ատեն ամառւընէ նուազ միջոց արեւը մեր երկնքին վրայ կը կենայ . անոր համար ձմեռուան օրերն ամառւընէ կարճ են :

Լուսնի երեւմանց շրջանը ճիշդ չհամապատասխաներ աւրեւուն ընթացքին որ տարին սահմանելու կը ծառայէ . ասոր համար լուսնի երեւմունք և տարուան տասներկու ամիսները կանոնաւոր կերպով իրարու չեն համապատասխաներ :

Ուտելիք՝ կենդանական ջերմութեան պահպանութեանը սնունդ կը մատակարարեն . ասոր համար անօթի եղած ժամանակնիս կը մտնիք , և աղէկ ճաշ մը զմեզ կը տաքցնէ :

Բուսական կենաց ամէն եղելութիւնները կենդանւոյն վրայ ալ կ'երեւան , որն որ անոնցմէ զատ տեղափոխութիւն և զգայնութիւն ալ ունի , սհա ասոր համար կենդանին բոյսերէն աստիճան մը վեր է :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — 1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ժամացոյցի մ'ասեղները կանոնաւորապէս կը շրջին թուացոյցին վրայ ինչպէս արեւը շրջիլ կը թուի երկնից մէջ : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Երբոր մարմինն երկայն ատեն զուրկ մնայ ճաշէ կամ հանգստութենէն՝ կը նեղուի : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ասոր համար...

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Ամառ և ձմեռ՝ առաւօտընոյն ժաման չըլլար : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Հազիւ գարնան օրերն երկնալու կ'սկսին՝ ընծիւղները կը տեսնուին ծառերուն վրայ և կ'իմացուի որ ծառոց հիւթն աւելի գործեն կերպով կը շրջաբերի : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի... ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Օրուան և տարուան բաժանմունք տիեզերական և բնական են : ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի...

Առաջարկած հրահանգաց մէկ քանին թերեւս շատ դժուարին երեւան , և ոմանք կարծեն թէ տղայոց կարողութենէն վեր է անոնց սկզբունքը կամ հեռուորդները գտնել . ինձ կը թուի թէ տղայոց սրամտութիւնը դեռ բարձր է . կանի հասկցուած չէ : Երկայն փորձառութեամբ վերահասու եղած եմ՝ թէ մեր կարծածէն շատ վեր է : Խնդիրը զայն բանեցնել տալն է՝ յորդորելով և քաջալերելով : Ասկէ զատ բազմապատիկ օրինակներ դրած եմ՝ որպէս զի վարժապետը կարենայ ընտրութիւն ընել՝ և դժուարին երեւցածներն երկրորդ կամ երրորդ ընթացքման ձգել : Ինչէն է այս խնդրոյ մէջ ձեռնհաս դատաւորը : Ի հարկին իրեն կ'իյնայ բազմացնել այս հրահանգները , զոր և դիւրաւ կրնայ ընել՝ եթէ քաջ խելամուտ եղաւ այս ոճոյ ոգւոյն :

ԳԻՐԻՔ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԳՂՈՒԽ ԻՆ .

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Քաղին նպատակներն երէք են . Ա . Ստացեալ ծանօթութեանց միութիւն տալ՝ ամէն դասերն իրարու զօգոյ կապերը ցուցնելով : Բ . Նախընթաց ամէն հրահանգներն աչքէ անցնել տալ՝ զանոնք մտքին մէջ լաւ տպւորելու համար : Գ . Նախընթաց աշխատութիւնը քննելով՝ տեսնել թէ ի՞նչ արդիւնք տուած է և ո՞ր տեղումնքը լրանալու դեռ պէտք ունին :

Այս աշխատութիւնն անհրաժեշտ է . պէտք է կրկնել և երեքկնել զայն առանց տղուն ուշադրութիւնը յոգնեցնելու : Այս նպատակաւ Գասատուն ամէն բան 'ի գործ դնելու է որ հրահանգները փոփոխէ . աս փոփոխութեամբք տղուն միտքը նախ կը հրահանգի, իւր մտաց և յիշողութեան յառաջադիմութիւնը կը ճշդրտի, վերջապէս իբե՛ն կը հասկցուի որ այս հրահանգներուս օգուտներուն սահման չկրնար դրուիլ :

Օրինակի համար հոս մէկ քանի հրահանգ տանք որոնց մէջ դատողութեան, բաղդատութեան և տրամախոհութեան առիթներ կ'ընձեռենք տղուն :

144. ԱՊԱԿԻՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է ապակին :

Ապակին մարդկային ճարտարութեամբ արտադրուած մարմին մ'է :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Հաստատուն և միանգամայն թափանցիկ է :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնները :

Կրնայ հալած ըլլալ և այն ատեն տեսակ տեսակ ձեւ ու դոյն առնել :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ :

Կրնայ աւելի կամ պակաս թանձր ըլլալ՝ իր գործածութեանը համեմատ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է բաղադրուած է :

Զայն բաղադրող տարերքն են աւաղը՝ կիրը և սօտա միատեղ հալած :

Որո՞նք են անոր զանազան վիճակները :

Ամենայն դիւրութեամբ մարդ կրնայ զանազանել շիշի ապակին՝ պատուհանի ապակին և բիւրեղը :

Ո՞վ կը շինէ զայն :

Ապակի շինող գործաւորներն ապակարար կը կոչուին . Ապակարան կոչուած գործատանց մէջ կ'աշխատին :

Ի՞նչու կը շինեն զայն :

Շիշերն ու սրուակները ըմպելիները պահելու և պահպանելու կը ծառայեն . պատուհանի ապակիները՝ լուսանցոյցներու համար են . բիւրեղով կը շինուին հայլիներ՝ ակնոցներ՝ դիտակներ ևլն :

Ի՞նչ առաւելութիւններ կ'ընծայէ :

Մարդուս հանգստութեան ծառայող արդիւնքներուն մէկն է, մանաւանդ տուներուն մէջ ուր լոյսը կ'առնուն՝ ջրաէն ալ պատրասարուելով :

Որո՞նք են անոր վնասները :

Ապակոյն թերութիւնն այն է որ դիւրաբարեկ է եւ կտորուանքը հատու են :

Բաղդատէ ապակին փայտին հետ :

Եթէ ապակին ու փայտն իրարու համեմատենք՝ սանմանութիւնները կը տեսնեմք . երկուքն ալ հաստատուն մարմիններ են, տան շինութեան եւ առտնին կարասեաց համար շատ գործածական . զանազան դոյներ եւ ձեւեր կրնան ունենալ : Աս երկու մարմինները կը տարբերին ասով որ փայտը բնութեան արդիւնք մ'է, ապակին՝ մարդկային ճարտարութեան . փայտը դիմահար՞ է, ապակին թափանցիկ . փայտըն աւելի դիմացկուն է, ապակին աւելի դիւրարեկ . եթէ

կրակի դրուին, փայտը կը բորբոքի եւ մոխիր կը դառնայ, մինչդեռ ապակին կը ճաթուտի, կը փշրի եւ կը հալի:

Ապակոյն գործածութեան և բնութեան վրայ ամենէն պարզ խորհրդածութիւնները որո՞նք են:

Ապակոյն մէջէն լոյսն ու ջերմութիւնը կ'անցնին. ասոր համար ապակուով դուռ մը լեցուն դրան մը նախամեծար է: Հայերույ ձեւով ապակին լոյսը կը ցոլացնէ. ասոր համար երբ սենեկի պատերուն վրայ հայլիներ ըլլան՝ աւելի լոյս ու զըւարթութիւն կ'ըլլայ հոն: Բմպելիները պահելու ամաններ շինելու համար ապակին ամենէն յարմար նիւթն է, իսկ ղե անթափանցելի է և մէջը պարունակածին համ չտար: Ճերմակ ապակի մը տեսակ տեսակ պատկերներու շրջանակին աղէկ կը վայլէ, իսկ ղե զանոնք փոշիէ և բծէ կը պահպանէ և միանգամայն այն պատկերները յստակ կը տեսնուին իբրև թէ ծածկուած չըլլային:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Այս քաղուածիս օրինակաւ տան՝ եկեղեցւոյ՝ դպրոցի՝ ազարակի և ին ամէն առարկաները կրնան դատողութեան՝ բաղդատութեան և խորհրդածութեան նիւթեր ընծառել: Շատ ուրիշ հրահանգներով ալ նոյն նպատակին կը հասնուի. Օրինակ:

1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Դասատուն կը գրէ կամ գրել կուտայ տախտակի վրայ նոյն մէկ նիւթի վերաբերեալ մէկ քանի բառեր: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Չանոնք շարք մը նախադասութեանց մէջ պիտի գործածէ: Օրինակ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Պաշտօն, հարս, սրտայր, լիզի, իմ, մարտ, զգուշութիւն: ԱՇԿԵՐՏԸ. — Զմեկին պաշտօն է. լիզի մը և իմ մ'ունի. շեղփը հարս և սրտայր է. կրնայ տղան անով իր մարտը կտրել, բայց զգուշութիւն բանեցընելու է որ չվիրաւորի և ին. Տղան քովէ քով գծագրելու է զմեկին մը և մատիտ մը. (Տես Մտամ. Մասն Ա. էջ 5):

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Որո՞նք են դպրոցի մ'անհրաժեշտ կարասիք և առարկայք, և ի՞նչ է իւրաքանչիւրին օգուտն:

3. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Շրջագայութենէ մը ետքը՝ նկարագրել տեսած ամէն առարկաները, անոնց վրայ ըրած դատողութիւնները, այն բաղդատութիւններն և խորհրդածութիւնները որոց կրնան նիւթ ըլլալ: (Տես Նուէր մանկանց զըրբուկը Հ: Ղ. և ոնդ Ա.):

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է կաղին:
Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը:
Որո՞նք են անոր սեփական յատկութիւնք:

Կաղինն անտառի ծառ մ'է:
Մեր անտառներուն ամենէն բարձր ու գեղեցիկ ծառն է:

Ստուար և բարձր է. կոճղը գորշագոյն և ճեղքուած է. ճիւղերը բաւական ցած են, շատ զօրաւոր և շատ ծամածուծալ. տերեւները բաւական կանոնաւոր կերպով ձեւուած են. աս ծառը շատ կամաց կ'ածի և շատ երկարակեաց է:

Ի՞նչ կը բերէ:
Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Բալուտ կոչուած ամենափոքր պտուղ մը կը բերէ:
Կաղնոյն կեղեւն ու փայտը իրենց գործածութեամբը կը զանազանին:

Ո՞ւր կը գտնուի:
Ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Գլխաւորապէս մեծ անտառաց մէջ կ'ածի:
Բալուտները զանազան գործածութեանց կը ծառայեն, կենդանեաց և նոյն իսկ մարդու անունը կ'ըլլան. իր կեղեւէն կը շինուի աղաղը կաշիներուն պատրաստութեանը համար. և անոր փայտը շատ պատուական է՝ հաստատուն ըլլալու պէտք ունեցող առաջին կարասեաց և շինութեանց համար:

Ո՞վ կը գործածէ զայն:

Մասնաւորապէս կաղինն բանեցնող գործաւորներն են ատաղձագործերը, հիւսերը, փայտ փորողները և ճախրագործները:

Բաղդատէ՛ կաղինն եղեւնոյն հետ:

Եթէ կաղինն եղեւնոյն հետ բաղդատեմք՝ հետեւեալ նըմանութիւնները պիտի տեսնեմք. կաղինն ու եղեւինն եր-

կուրն ալ անտառի ծառեր են թաւ և բարձր՝ որ ձմեռ ատեն ալ տերեւներ կը պահեն . փոքրիկ պտուղ մ'ունին . փայտերնին շատ կը յարմարի կիզման , շէնքի և կահուց = Բայց այս երկու ծառերը կը տարբերին ասով որ եղեւնոյն կոծող շէկ է , տերեւները տափակ և լայն են և ձմեռ ատեն կը դեղնին . եղեւնոյն պտուղը կաղնոյն պտղէն աւելի խոշոր է և այրելու միայն կը ծառայէ . կաղնոյն աղաղը եղեւնոյն աղաղէն աւելի յարգի է . փայտն աւելի չոր՝ մինչդեռ եղեւնոյն փայտէն ուետին կը ծորի :

Կաղնոյն բնութեան և գործածութեան վրայ ամենէն պարզ խորհրդածութիւնները որո՞նք են :

Կաղնին անտառի ամենէն գեղեցիկ ծառն է . ասոր համար անտառներու թագաւորը կը կոչուի : Սմենէն կարծր ու դիմացկուն փայտն ունի . ասոր համար դպրոցի նստարաններ ու սեղաններ շինելու կը ծառայէ : Միշտ անոր փայտը բաւական սուղ կ'արժէ՝ չափ շատ յամր կը մեծնայ : Փորագրուած թեան շատ կը յարմարի , չափ շատ կարծր՝ խիտ և շատ փայլ առնելու յարմար է :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Բոլոր տունկերը, բուսական աշխարհի ամէն հանգամանքը նոյնպիսի դատմանց՝ բազմատուածեանց և խորհրդածութեանց կրնան նիւթ ընձեռել : Տերեւ, վարդ, խաղող, կեռասներ և ընդհանրապէս զոտուածներն ալ վրան աւելցնելու է :

1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Դասատուն գրել կուտայ կամ կը գրէ : Ծառի, կոճեր, քերտի, կոտոր, անտառագործի, վարդ, կոտորի և ընդհանրապէս զոտուածները կը գործածէ՝ ինչպէս՝ մօրս փունջ մը նուրբերու համար՝ պարտիզին ամենէն գեղեցիկ ծառերէն ընտրելի, կոճեր կոտորի, քերտի և կոտոր փայտիցի : Տեսնելով որ այս փունջին մէջ բաւական անտառագործի չկայ՝ վրանին քանի մ'ալ վարդ աւելցուցի . յետոյ կանաչ տերեւոց պտակով մը զոյն բոյորեցի :

Մրցանակ մ'այն աշկերտին որ կարենայ փունջ մը գծագրել որոյ կարելի ըլլայ ծաղիկները ճանշել :

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Մրգատանի մը մէջ ի՞նչ ծառեր կուզես տնկել . ինչպէ՞ս կը շարես . ի՞նչու . ի՞նչ պտուղներ կը յուսաս քաղել :

5. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Շրջագայութենէ մը վերջը նկարագրել տուր աշկերտին ինչ որ բուսական աշխարհին մէջ տեսաւ ու հետաքննութիւնը շարժեց, տունկ, ծաղիկ, պտուղ : Ատոնք ի՞նչ դատողութեանց՝ ի՞նչ բազմատուածեանց՝ ի՞նչ խորհրդածութեանց կրնան նիւթ ըլլալ :

113. ԵՉՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՄ

Ի՞նչ է եղն :

Ո՞րն է անոր մասնաւոր նշանակը :

Որո՞նք են իր սեփական յատկութիւնք :

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ :

Ի՞նչպէս կ'ապրի :

Ո՞ր կ'ապրի :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Եղն ընտանի կենդանի մ'է :

Անիկայ մասնաւորապէս օգտակար է աղաքակի մը մէջ . մշակին ընկերն է :

Մեծ՝ կճղակաբաշխ կենդանի մ'է , երկու եղջիւր ունի գլխուն վրայ , ձեան ողորկ է ու ծոպ մը ձարով աւարտած :

Վրայի գոյները զանազան կրնան ըլլալ , կրնայ ճերմակ՝ թուխ՝ սեւ կամ պիսակաւոր ըլլալ :

Եղն՝ ամեն որոճացող կենդանեաց պէս՝ խոտ՝ առւոյտ՝ յարդ՝ խոտ՝ գետնախնձոր՝ ճակընդեղ և ամեն տեսակ բանջարեղէն կ'ուտէ :

Ընդհանրապէս բաց տեղ կ'ապրի՝ թէ արօտը ճարակած ատեն՝ թէ դաշտերուն մէջ արօրով կամ տափանով աշխատած ատեն :

Եղն երկրագործին ամենէն պատուական օժանդակն է . ուժով և համբերող՝ կը վարէ արօրը՝ ցաքանն ու սայլը . իր միսն ալ ընտիր սնունդ մ'է և մորթը շատ մ'ընտանեկան պիտոյից կը գործածուի . իր եղջիւրները՝ կճղակներն ու ոսկրները ձեռարուեստից մէջ կը գործածուին : Եղէն օգուտ քաղող արուեստաւորքն են մշակը՝ մնալաճառ խաղախորդը :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի պէտք ունի:

Գպրոցականն աշխատելու համար կը գործածէ գիրք, թուղթ, գրիչ, մեղան, մատիտ, քաննակ, և ըն:

Գպրոցականն ուստի՞ ստացած է իւր գիտցածը:

Բոլոր գիտցածն առած է դասատուէն որ իրեն կը հասկցնէ ճշմարտութիւնը, կը բացատրէ գրքին մէջ եղածը, գրի և գծագրութեան օրինակներ կուտայ անոր, վերջապէս պարտքերը կը սրբագրէ, սխալները ցուցնելով և իմացնելով որ ի՞նչպէս կրնայ աւելի աղէկ գրել:

Ի՞նչ բանի է կը ծառայէ այս աշխատութիւնը:

Գպրոցականի մ'աշխատութիւնը կը ծառայէ զինքը կրթելու, միտքը բանալու, և ընթերցմամբ՝ գրով և հաշուով կենացը մէջ իր անձին և այլոց օգտակար ըլլալու ամենէն ստոյգ և պարզ միջոցներն ընձեռելու:

Ի՞նչ պայմանաւ:

Բայց այս օգուտները սո՞ւ պայմանաւ միայն կրնան ձեռք բերուիլ որ գպրոցականն ըլլայ ճշգրիտ՝ ջանասէր՝ ուշադիր՝ հլու, և միակերպ մտքէն անցնէ իրեն սովորած բարի բաները:

Բազդատէ գպրոցականը մշակին:

Եթէ գպրոցականն ու մշակն իրարու հետ բազդատուին՝ կը տեսնեմք որ երկուքն ալ կ'աշխատին. երկուքն ալ պէտք ունին յարատուութեան՝ համբերութեան և մտադրութեան. երկուքն ալ երեկոյին կը հանգչին, երկուքն ալ յաջողութեամբ կը պսակին: Թէպէտ իրենց աշխատութեան տեսակը տարբեր է՝ սակայն անոնց մէջ այնպիսի նմանութիւններ կան որ նոյն բառերը մշակին և գպրոցականին կը գործածենք. աշկերան իւր միտքը կը մշակէ, ինչպէս հողագործը կը մշակէ

իւր արտը, աշկերտին ստացած գիտութեան համար կ'ըսենք թէ՛ ցանածը հնձեց՝ ինչպէս մշակին համար ալ կ'ըսուի: Մըշակին մարմնաւոր ուժ պէտք է, աշկերտին պէտք է միայն կամաց՝ դատողութեան և յիշողութեան զօրութիւն. ասոր համար մարդ երիտասարդութենէ ետքը կ'սկսի մշակ ըլլալու, մինչդեռ աշկերտը տղայ է: Մշակին գործիքն են արօրն ու տափանը. գպրոցականին գործիքն են գրիչ՝ մատիտ՝ քաննակ և կարկին:

Գպրոցականի մը վրայ ամենէն պարզ խորհրդածութիւնները որո՞նք են.

Գպրոցականին աշխատութիւնը միայն իր անձին համար է, անոր շահն անտարակուսելի է. ասոր համար միակերպ տըղոց կ'ըսեն թէ իրենց լաւագոյն ժամանակը գպրոցի մէջ անցուցածնին է: Մարդ յետոյ կենաց մէջ իրեն ներկայացած առիթներէն այնչափ միայն կրնայ օգտիլ՝ որչափ բան գիտէ կամ կարող է ընելու. ասոր համար որդեսէր ծնողք այնչափ թախանձանօք իրենց զաւակաց կը պատուիրեն որ գպրոցը լաւ աշխատին: Աշկերտն զբօսանաց ատեն լաւ խաղալու է՝ վասն զի խաղն ու շարժումը քաջառողջութեան ու մարմնոյ և ոյժերուն զարգացման պայմաններ են: Իր ծնողացմէ վերջը՝ գպրոցականը սրտանց սիրելու և յարգելու է իր վարժապետը՝ վասն զի անոր կը պարտի իւր ապագայ երջանկութեան ամենէն ստոյգ և կարեւոր գործիքը, որ է՝ մըտաց ոյժը՝ ճարտկութիւնն ու բեղմնաւորութիւնը:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Մարդ՝ իր զանազան պայմաններուն մէջ՝ հասակի՝ արուեստի՝ բնաւորութեան՝ շատ մը նիւթեր կրնայ մատակարարիլ դատողութեանց, բազդատութեանց և տրամախոհութեանց:

1. ՀՐԱՋԱՆԳ. — Դասատուն մի և նոյն աւարկայի վերաբերեալ մեկ քանի բառ կը թելադրէ՝ «Գ.ճ, սքնատը, պտ, ւտ, գանգէլ, ճորտորտոր, յարստոյն, րան»,: Տղան սո բառերը գործածելով շատ մը խօսքեր կը շարադրէ: «Գիտեցի՞ր սո բաները որ գ.ճը գանգէլէ և տրեբը պատրաստելէն վերջը, մենակ աշխատել ուզեց այս մեծ պտը շինելու. ՚ի գուր շտկութիւնը գանտել»

Համար գործածեց՝ լա՛ն ու հա՛ր՝ու՛լէ՛ք, հարկ եղաւ շինածը +սէլ վասն զե մտածած չէր որ այս մասին խորհուրդ հարցնէ Զարդարացիքն որ յարմարեալ պատրաստած ըլլալուն՝ տան հաստատութիւնը կրնար երաշխաւորել:

Մըցանակ մ'այն աշկերտին որ կարենայ ամենէն լաւ գծել տուն մը և որմ նադրի կամ ատաղձագործի մը գործիքը:

2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Նոր գիւղի մը մէջ ո՛ր գործաւորները և ո՛ր վաճառականները նախ կանչուու է, և ինչո՞ւ:

5. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Շրջադայութեան մը վերջն ըսեք հանդիպած մարդիկնիդ. զանոնք նկարագրեցէք և աւելցուցէք այն դատողութիւնները, բաղդատութիւններն և իմաստասիրութիւնները զոր կրնաք ունենալ իրենց երեւոյթին, պոյմանին և արհեստին վրայ:

115. ԱՐԵՒԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է արեւը:

Արեւը մարդու համար երկնաւոր մարմնոց առաջինն է:

Ո՞րն է անոր մասն նաւոր նշանակը: Որո՞նք են անոր միւս նշանակները:

Լոյս և ջերմութիւն կը գոյացնէ: Կանոնաւոր շարժմամբ մը հորիզոնին մէկ ծայրէն միւսը գիւմել կ'երեւի, աս է որ արեւուն ծագելն ու մտնելը կը կոչենք:

Ի՞նչ կը պարունակէ:

Մեզի հրեղէն գունտ մը կամ սկաւառակ մը կ'երեւայ:

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ:

Կրնայ պարզ և փայլուն ըլլալ, կամ աւելի կամ պակաս ծածկուած ամպերով որ իր ջերմութեանն ու լոյսէն զմեզ կը զրկեն: Յորեկը հորիզոնին վրայ է, և գիշերը մեր աչքէն անցայտ կ'ըլլայ:

Ո՞րն է իր գերը ըլլալութեան մէջ:

Մեր գնդին համար արեւը լուսոյ և ջերմութեան աղբիւրն է. ինքը բուսոց և կենդանեաց ալ կեանքը կը տածէ:

Բաղդատէ լուսինն արեւուն հետ.

Եթէ արեւն և լուսինն իրարու բաղդատենք՝ սա նմանութիւնները կը տեսնեմք. արեւն ու լուսինն երկու աստղեր են զոր երկինքը կը տեսնեմք. մեզի կ'երեւին իբր լուսաւոր սկաւառակներ որ կը ծագեն և կը մտնեն:

Այս աստղերն ասով կը տարբերին որ արեւը ցերեկը կը փայլի, իսկ լուսինը՝ գիշերը. արեւուն լոյսն ու ջերմութիւնը իրեն սեփական են՝ մինչդեռ լուսնի լոյսն արեւուն լուսոյն պարզ անդրադարձութիւնն է. արեւը մեծ ազդեցութիւն ունի բուսոց վրայ, մինչդեռ լուսնին ազդեցութիւնը շատ նուազ է:

Արեւուն գերին և բնութեան վրայ մէկ քանի ամենագարջ խորհրատութիւններ ըրէ:

Արեւուն առերեւոյթ ընթացքը շատ կանոնաւոր է. անոր համար աս ընթացից վրայ հիմնելով մարդ իւր ժամանակը բաժնած է օրերու և տարիներու: Արեւը լոյս և գոյն կուտայ ամէն առարկայից որոց վրայ կը հասնին իր ճառագայթները. ասոր համար գետնափորի մը մէջ աճող բոյսերն անգոյն են: Արեւն ուրախութիւն կը սփռէ բնութեան վրայ վասն զի կեանք կը սփռէ: Պարզ փորձով մը կրնանք հասկնալ թէ արեւու ծագելն ու մտնելը առերեւոյթ եղելութիւն մ'է. երբոր արագընթաց շոգեկառաց մէջ գտնուինք՝ մեզի այնպէս կը թուի որ փողոցի առարկաներն են որ դէպ ի մեզ կուգան. նմանապէս երկիրս ալ իր շարժման մէջ զմեզ տանելով՝ մեզի կը թուի թէ արեւն է որ կը շարժի:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Բնութեան ամէն գլխաւոր ազդակներն նոյնպիսի հրահանգաց նիւթ կրնան ըլլալ, և դատողութեանց, բաղդատութեանց և տրամախօսութեանց նիւթ ընձեռել: Միշտ նոյն հրահանգը:

1. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Դատաստուն նոյն նիւթոց վերաբերեալ մէկ քանի բառեր կը թելարդէ. «Կրտ, լո՛ր, արածա՛ն զբո՛ւն, դա՛ն, լա՛ն, նա՛ն»:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Զանոնք կը գործածէ շարք մը նախադասութեանց մէջ: «Շո՛ր»:

նաաները երբ կը գործածեն Լուսնի դարձնելու համար: Այս շոգին շատ քորածուխն պարտիսն ունենայուն քորածուխն կը մղէ և շարժում մը կը պատճառէ որ անիւններուն հաղորդուելով՝ նոսր կամ լոգիւնայ տեղափոխուածիւն կը պատճառէ:

Մրցանակ մ'այն աշկերտին որ գծագրէ դանակ մը իւր կանթովը:
2. ՀՐԱՀԱՆԳ. — ԳԱՍԱՏՈՒՆ. Թուել այն բնական աղբակները որոց վրայ մշակը կը յուսադրէ, և անոնցմէ ակնկալած ծառայութիւնները:
5. ՀՐԱՀԱՆԳ. — Շրջապայութենէ մը վերջը թուել նկարագրել և բացատրել բնական զօրութեանց զանազան արդիւնքները որոց ակնառտես եղար. բէինչ դատողութիւններ, բաղդատութիւններ և խորհրդածութիւններ անոնց վրայ բերի:

Գ.Լ.ՈՒԽ Ի.Զ.

Ա.Ռ.Ա.Ծ.Բ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՆ. — Առածները ժողովրդական դիտողութիւններ են որ բացատրութեանց աւելի աշխոյժ մը կուտան: Առածներուն ամենէն սովորական ձեւն է բարոյական եղելութիւն մը նիւթական եղելութեան մը նմանցնել. ուստի առածները մեկնելը՝ այս նմանութիւններն ըմբռնել ըսել է: Այսպիսի մեկնութիւն մը շատ ընտիր հրահանգ մ'է և միաբը արելու շատ յարմար: Այսպիսի խնդրոյ մը վրայ գիրք կրնայ գրուիլ. առ այժմ մի քանի օրինակ տանք՝ մտաց և բարոյականի մտամտողութեան մէջ նորէն այս նիւթիս գառնալու պայմանաւ:

116. ԼՈՒԾԵԱԼ ԽՆԳԻՐԲ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

Ի՞նչ մտքով կ'ըսեն
«առանց փուշի
վարդ չկայ»:

«Առանց փուշի վարդ չկայ» ըսել է թէ ա՛մէն հաճոյից հետ գառնութիւն մը կայ, ինչպէս որ վարդի մը ցօղնոյ վրայ վարդին հետ միշտ փուշ ալ կայ:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Երկնեցին լերինք
յերկունս և ծնաւ
մուկն չնչին»:

«Երկնեցին լերինք յերկունս և ծնաւ մուկն չնչին» կ'ըսուի այնպիսի անձի մը՝ կամ յուսոյ մը վրայ՝ որմէ շատ բան կ'ակնկալուէր, և ոչինչ հետեւանք մը ծագեցաւ:

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Խոզերուն առջև
մարգրիտ նետելու չէ»:

«Խոզերուն առջև մարգրիտ նետելու չէ» կը նշանակէ թէ անօգուտ է միտքն ու արժեքը չհասկցող անձի մը աղնիւ բաները:

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Գարնան գառն է
գովելի, աշնան
հաւը»:

«Գարնան գառն է գովելի, աշնան հաւը» կ'ըսեն հասկցնելու համար որ ամէն բան ժամանակին աղէկ կ'ըլլայ, ինչպէս գարնան գառնը համեղ է, և աշնան՝ հաւը:

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Բրդոզն գիտէ
ուտողն ի՞նչ գիտէ»:

«Բրդոզն գիտէ՝ ուտողն ի՞նչ գիտէ» կ'ըսեն, հասկցնելու համար որ աշխատողը կամ բան մը գտնողը գիտէ գործին ծանրութիւնը, և ոչ թէ պատրաստ կերողները:

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Գուռ գիտէ
գրացիդ գող մի
բռներ»:

«Գուռ գիտէ գրացիդ գող մի բռներ» կ'ըսեն, հասկցնելով որ՝ մարդ պէտք է հարկ եղած զգուշութիւններն ընէ՝ որպէս զի եթէ գէպք մը պատահի՝ չստիպուի այլոց վրայ յանցանք ձգել և անոնց հետ աւրուիլ:

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Երկաթը տաք տաք
կը ծեծեն»:

«Երկաթը տաք տաք կը ծեծեն» կը հասկցնեն որ հարկ է առիթներէն օգուտ քաղել ինչպէս որ երկաթն աւելի կուանելի է տաք եղած միջոցին:

Ի՞նչ մտք կ'ըսեն
«Ինը չտուած
տասը ձեռք
նար»:

«Ինը չտուած տասը ձեռք չիյնար» կ'ըսեն հասկցնելու համար որ առանց բան մը վտանգի դնելու՝ բան մը չչահուիր:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ մտօք կ'ըսեն
Փախած ձուկն
մեծ կը լինի :

“Փախած ձուկն մեծ կը լինի” կ'ըսեն, իմացնելով որ ձեռքէ փախուցած առիթնիս միշտ ունեցածէն աւելի արժէք կ'ըստանայ մեր աչքին :

Ի՞նչ մտօք կ'ըսեն
Փամիին բերածը
քամին կը տանի :

“Փամիին բերածը քամին կը տանի” ըսելով կը հասկցնեն որ դիպուածով եկածը դիպուածով մ'ալ կ'երթայ. սկզբունքով եղած բաները միայն հաստատուն կը մնան :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Այս տուած հրահանգնիս ինչպէս այլ ամէն դատուց համար ալ գիտնալու է՝ օրինակ միայն համարելով՝ անոնց նմանները գտնելու է :

117. ԼՈՒԾԵԼԻ ԽՆԴԻՐԲ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Կրնանք խնդիրը յեղաշրջելով՝ փոխանակ առած մ'առաջարկելով լուծու մը խնդրելու՝ հարցնել թէ այս ինչ պարագային ի՞նչ առած կրնայ յարմարիլ : — Աս հրահանգներէն զատ տղոց սըրամտութիւնն աւելցնելու համար կրնանք անոնց խելացի աւելզնուածներ առաջարկել ինչպէս Իգիպոսին Սփինքըը. եւն :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կ'ըսեն հասկը
ցընելու համար
թէ բան մը չվասն
գելով շահ մը չենք
կրնար ակնկալել :

Հասկցնելու համար թէ մարդ բան մը չը վտանգած չկրնար, շահ մը մ'ակնկալել կ'ըսեն. “Ինք չտուած՝ տասը ձեռք չկոնար” :

Ի՞նչպէս կը հասկը
ցընեն թէ մարդ
քննարկուող հայ-
թայթող պաշտօնը
փոխելու չէ :

Հասկցնելու համար թէ մարդ իր պաշտօնը փոխելու չէ՝ երբ որ իր հացն անկէ կը հանէ՝ կ'ըսեն. “Ուր տեղ հաց՝ ան տեղ կաց” :

Ի՞նչպէս կը բացա-
տրեն թէ շատ ան-
գամ պարտաւոր
կը վախնանք :

Շատ անգամ պարտաւոր տեղ վախնալիս յայտնելու համար կ'ըսուի “Սհը շատ է քան զմահը” . ինչպէս որ մարդ մի անգամ կը մեռնի՝ բայց շատ անգամ մահուան երկիւղով կը տաղնապի :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կը բացա-
տրեն որ աննշան
մարդը նախան.
ծորդ չունենար :

Աննշան մարդուն նախանծորդ կամ թըշնամի չունենալը հասկցնելու համար կ'ըսուի “Անպտուղ ծառին քար նետող չըլլար” վասն զի տղաք ծառերուն քար կը նետեն պտուղները փրցնելու համար :

Ի՞նչպէս կը բացա-
տրեն անխոհեմ
ծախքը :

Անխոհեմ ծախքը բացատրելու համար կ'ըսուի. “Դգալով ժողովել, չերեփով ցըրուել” . երբ որ մանր ծախուց մեծ ուշադրութիւն դնելով՝ քիչ մը բան խնայելէն ետեւ՝ անդիէն մեծ մեծ անօգուտ ծախքեր ընես :

Ի՞նչպէս կը հասկը
ցընեն թէ մարդիկ
իրարու օգնելու
են :

Հասկցնելու համար թէ մարդիկ իրարու չօգնելով գործ մը չեն կրնար տեսնել կ'ըսեն. “Մէկ ձեռքը միայն ձայն չհաներ” :

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. — Տրամախոհութեան մէկ օգտակարագոյն գործադրութիւնը կրնայ համարուիլ տղայոց հասկցնել առողջապահութեան կարեւորութիւնը՝ որ կենաց առաջին պայմանն է : Մէկ քանի ամենապարզ և ամենադործնական գաղափարներ կրնան անոնց արուիլ այս նիւթիս վրայ՝ թէ՛ զանոնք իրենց մտկաբերել տալով առաջարկեալ սկզբանց իրեն հետեւողներ, թէ՛ աստիճանաբար զանոնք հոն առաջնորդելով իրեն ի տրամաբանական հիմն իրենց իսկ ըրած դիտողութեանց : Ահա առողջապահութեան գլխաւոր երկու առարկայից վերաբերեալ մէկ քանի օրինակներ մարմնոց պահպանութեան ու բարգաւաճման նկատմամբ :

118. ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՄՆՈՑ

Մարմնոյն բոլոր մակերեւոյթը ծածկող մորթը կենաց ամենակարեւոր գործարանն է :

Որպէս զի մորթը կարող ըլլայ միշտ օգն ու ջուրը տուրեւ
ւառելու՝ կատարելապէս մաքուր ըլլալու է միշտ . ուրեմն
մաքրութիւնն առողջութեան առաջին պայմանն է :

Օգը՝ որ կենաց անհրաժեշտ է՝ աւելի սննդարար է , եր-
բոր լցուած ըլլայ աղով՝ ուետնային կամ աղաղային բուրմամբ .
Ահա ասոր համար շատ առողջարար է ծծել ծովուն օգը
կամ եղեւնեաց՝ շոճեաց և մայրի մեծ անտառաց օգը :

Կրակն ու բոյսերը մեր շնչառութեան համար պէտք եղած
օգը կը ծծեն :

Ուստի շատ լոյսեր՝ տունկեր կամ ծաղիկներ ունեցող սե-
նեկի մը մէջ փակուիլը վտանգաւոր է :

Տաքութիւնը կենաց էական մէկ պայմանն է .

Ահա ասոր համար մարդ պէտք ունի կենաց այս տաքու-
թիւնը պահպանելու , ներսէն՝ շնչառութեամբ՝ սննդով և ըմ-
պելեօք . դրսէն՝ ձմեռ ատեն՝ վառարաններով և հանդերձ-
ներով :

Առանց նոր սննդեան ջերմութիւնը կը սպառի :

Ուստի մարմինը սնուցանելու է օգով , հացի՝ մսի՝ բանջա-
րեղինաց պէս ուտելեօք , և ջրի ու գինւոյ պէս ըմպելեօք :

Լճացեալ ջուրը փտած կենդանիներ ու բոյսեր կը պարունակէ .
Ահա ասոր համար շատ վնասակար է զայն խմել :

Կենդանեաց միսը փոքր դանդուածի մը մէջ շատ մը սը-
նընդարար նիւթեր կը բովանդակէ .

Ահա ասոր համար քիչ մը միսը շատ մը բանջարեղէններէ
աւելի կը կազդուի :

Յլտին ազդեցութեամբը մարմնոյն բոլոր կենդանական
գործերը կը դադրին .

Ասոր համար մարդս իւր մարմինը ցրտէն կը պահպանէ
հագուստներով՝ զորս ձմեռ ատեն կ'աւելցնէ :

Օգոց ամեն անբարեխառնութիւնք առողջութեան վնա-
սակար են .

Ասոր համար մարդուս առաջին գործն է բնակարան մը
ճարել :

119. ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆ ՄԱՐՄՆՈՅ

Մարմինը թմրութիւն և թուլութիւն կը զգայ եթէ երկար
ատեն անշարժ կենայ .

Ասկէ կը մակաբերենք որ շարժումը քաջառողջութեան մէկ
պայմանն է :

Աւելի կայտառ և աշխոյժ ենք պղտիկ շրջագայութենէ մը
ետքը :

Որովհետեւ հրահանգով մեր ուժերը կը բարդաւաճին :

Անդամները հրահանգով կը ճկին .

Ահա ասոր համար զբօսանաց խաղերն առողջութեան
կարեւոր են : Գնտախաղը թեւին ոյժ ու ճկունութիւն կու-
տայ , շրջանակի խաղը բազուկներն ու սրունքը կը զօրացնէ :

Նոյն խաղերուն շարունակութիւնը յոգնութիւն կը պատ-
ճառէ .

Ասկէ կը մակաբերենք թէ մարմնոյ զարգացումը կը պահան-
ջէ որ հանգիստը շարժման յաջորդէ , ուսումն՝ զբօսանաց :

Արտերու աշխատութիւնն աւելի միօրինակ կերպով կարգադրուած է եղանակաց պարագայիւքն, մինչդեռ քաղքի աշխատութիւններն ստեպ քմահաճոյ սովորութեանց հետ կապուած են :

Ահա ասոր համար արտերուն աշխատութիւնն աւելի կանոնաւոր է և առողջութեան աւելի նպաստաւոր քան թէ քաղքի աշխատութիւնն :

∴

Առաւօտը մարմնոյ և մտաց ամենէն կայտառ և ժիր եղած միջոցն է :

Ասկէ կը մակաբերենք որ հանգիստը մարդուս ուժերուն զարգացման և պահպանութեան մէկ պայմանն է :

ԳԼՈՒԽ ԻԹ .

ԹՈՒԵՐԸ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . — Թուարանութիւնը՝ որ ճշգրիտ և սրտ տրամախոհութեան դիտութիւն մ'է՝ Մտամարդութեան ընտրելագոյն ասպարէզն է : Ուստի մեծապէս օգտակար է հոս մեր առաջարկած մի քանի օրինակաց նման հրահանգները բազմացնել :

Տղաքը վարժեցնելու է ինքնին խնդիրներ գանկուլ թուոց վրայ՝ և մանաւանդ անոնց պտտառաւոր լուծումը տալու . Որ և էցէ, պարզապէս մեքենական լուծումն՝ ամենայն նկատմամբ յոռի է :

120. ԹՈՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Յորում կը կայանայ թուարկութիւնը :

Թուարկութեան արուեստը կը կայանայ ըստ կարի քիչ բառով բացատրելու ամեն թուերը՝ և ըստ կարի քիչ թուանշաններով զանոնք արտայայտելու :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Միութեան և թուոյ մէջ ի՞նչ տարբերութիւն կայ :

Թիւն է նման էակներու կամ առարկայից խումբ մը, միութիւնը՝ այն էակաց կամ առարկայից մին է . միութիւնը թիւը բաղկացնող տարրն է :

Քանի՞ թիւ կայ :

Թիւը սահման չունի՝ վասն զի ի՞նչ ալ ըլլայ՝ կարելի է վրան միութիւն մ'աւելցնելով զայն մեծցնել :

Քանի՞ թիւ պէտք է մինչեւ միլիոն մը համրելու համար : Որո՞նք են այս բաները :

Մեր գործածական լեզուին մէջ 21 բառով կրնանք մինչեւ միլիոն մը համրել, Այս բառերն են մի՛ երկու՛ երեք՛ չորս՛ հինգ՛ վեց՛ եօթն՛ ութ՛ ինն՛ տասն՛ քսան՛ երսուն՛ քառսուն՛ յիսուն՛ վաթսուն՛ եօթանասուն՛ ութսուն՛ ինըսուն՛ հարիւր՛ հազար՛ բիւր :

Թուոյ մը և թուանշանի մը մէջ ի՞նչ տարբերութիւն կայ :

Թիւը միութեանց հաւաքում մ'է, թուանշանը միութիւնը կամ թիւը արտայայտող նշանը . թուանշանը դրաւոր թուարկութիւնը կը բացատրէ :

Այսչափ թուեր դրբելու համար ի՞նչ պէս տարբերութիւնն կը բաւեն :

Որ և էցէ թիւ գրելու համար տասը թրւանշան կը բաւեն՝ վասն զի ընդունուած է որ թուանշանի մը ձախակողմը դրուած որ և է ուրիշ թուանշան տասնապատիկ աւելի մեծ միութիւններ կը բացատրէ :

Տասնորդական դրութեան ի՞նչպէս ինը թուանշան կը բաւեն :

Տասնորդական դրութեան մէջ ինը նշանական թուանշան կը բաւեն, վասնզի որ և է կարգի մը տասը միութիւնը բարձրագոյն կարգի մէկ միութիւն մը կազմելով՝ այս միութիւնը 1 թուանշանով կ'արտայայտի յաջորդ ձախակողմեան սիւնակին մէջ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ջրօն կարեւոր է:

Ջրօն անհրաժեշտ է՝ վասն զի անով կը լեցընեն նշանական թուանշան չունեցող սիւնակներն և այսպէսով իւրաքանչիւր թուանշան իրեն պատշաճ սիւնակին մէջ կը գըտնուի: Ջորօրինակ երբ 408 ըսենք՝ զրօն կը նշանակէ որ տասնաւորաց սիւնակը նշանական թուանշան մը չունի՝ և 4 ը երրորդ սիւնակին մէջ կը դասէ որ է հարիւրաւորաց սիւնակը:

Քանի՞ զրօ պէտք է ինչ հարիւր եօթե քը ընելու համար: Ինչո՞ւ երեք զրօ պէտք է երկու հարիւր գրելու համար:

9 ը հարիւրաւորաց սիւնակին մէջ դասելու համար՝ 9 ին և 7 ին մէջտեղ 0 մը պէտք է: 2000 գրելու համար երեք զրօ պէտք է, որպէս զի 2 ը հազարաւորաց սիւնակին մէջ գտնուի՝ որ չորրորդ սիւնակն է:

Ի՞նչ կ'ընէ զրօ մը թուոյ մ'աջակող մը:

0 մը թուոյ մ'աջակողմը դրուելով՝ զայն տասնով կը բազմապատկէ կամ տասն անգամ կը մեծցընէ, վասն զի այն թուոյն թուանշանները կարգ մը դէպ 'ի ձախ յառաջ կը տանի. զորօրինակ 2 ը քսան կ'ըլլայ (20) երկու հարիւր (200) երկու հազար (2000) և ըն:

Ինչո՞ւ ամէն զրօյով աւարտած թիւ զոյգ է:

Ջրօյով աւարտեալ ամէն թիւ զոյգ է, վասն զի կրնայ իբրեւ 10 ով աւարտեալ նըկատուիլ, և 10 ը զոյգ թիւ է:

121. ՅԱԻԵԼՈՒՄ ԵՒ ԲԱՐՁՈՒՄ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Պատկեր ծախող մը հետեւեալ շահերն ըրաւ. երկուշաբթի 4 դահեկան, երեքշաբթի 7, չորեքշաբթի 12, հինգշաբթի 16, ուրբաթ 9, շաբաթ 21, ընդ ա. մէնը որչա՞փ շահեցաւ:

Տղայ մը Յունուար 1 ին ծնաւ. փետրուար 25 ին քանի՞ օրուան է:

Դեղձի ծառի մը վըրայէն 15 դեղձ քաղեցին, 8 հատ թափեցան և 6 հատ մնացին. այս ծառը քանի՞ դեղձ ունէր:

Պարտական մը պարտատիրոջ 28 դահեկան կը վճարէ և դեռ 14 դահեկան պարտաւոր կը մնայ. ո՞րչափ էր պարտքը:

Պօղոս 6 տարու մեծ է Պետրոսէն որ 9 տարեկան է. ի՞նչ է Պօղոսին տարիքը:

Միհրան խնայութեան գանձը դըրաւ նախ 4 դահեկան. յետոյ 7, յետոյ 9, յետոյ 5, Ո՞րչափ բան գըրաւ:

Յրուիչ մ'արդէն 12 նամակ բաժնեց. 9 հատ ալ քովը մնացին. քանի՞ նամակ ունէր ջըրուելիք:

Պատկեր ծախողին բովանդակ շահածը գիտնալու համար անոր ամէն մասնաւոր շահերը դումարելու է, այսինքն 4+7=11, 11+12=23, 23+16=39, 39+9=48, 48+21=69. և կամ 4+7+12+16+9+21=69:

Յունուար 1 ին ծնած աղայ մը՝ փետրուար 25 ին կ'ունենայ՝ Յունուարի 31 օրերը+փետրուարի 25 օրերուն, այսինքն 31+25=56 օր: Այս դեղձին երեք անգամ նշանակուած դանազան դեղձերուն դումարն ունէր, այսինքն 15+8=23, 23+6=29 դեղձ:

Այս անձը կը պարտէր որչափ վճարեց և որչափ դեռ տալիք ունի՝ այսինքն 28+14=42 դահեկան:

Պօղոս Պետրոսին տարիքն ունի + 6 տարի, որ է՝ 9+6=15 տարի:

Միհրան զանազան անգամ դրածներուն դումարն ունի՝ այսինքն 4+7=11, 11+9=20, 20+5=25:

Անոր ջրուելիք նամակներն էին՝ արդէն ջրուածներն + քովը մնացեալը, այսինքն 12+9=21 նամակ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Դասարանին մը մէջ 28 աշխերա կային 41 ը մեկնեցան քանի՞ն մնաց :

Տղայ մը 50 փարա ունէր 15 փարայի մատակ մը գնեց և 40 փարա աղքատի մը տուաւ 15 փարայի կարկանդակ մը կրնայ գնել :

Ինչո՞ւ գործողութեան մը փորձը կ'ընեն :

Որո՞նք են զոյք թւերն և ի՞նչ է անոնց գումարը :

Պարտիզի մը մէջ երկու աւազան կայ որոց մին կը պարունակէ 600 լիտր և միւսը 900 լիտր ջուր : Երկուքին գումարն ի՞նչ է :

Ուղեւոր մը Նոյեմբեր 12 ին ծամ քայ ելաւ և 9 օր ճանապարհորդեց օր թուականին վերադարձաւ :

Տակառի մը մէջ 25 քաշ գինի կար անգամ մը 4 քաշ անկէ հանեցին :

Դասարանին մէջ կը մնան 28—11=17 աշխերա :

Տղան 15 փարայի կարկանդակ մը կրնայ գնել, վասն զի իւր ծախքը ունեցածէն նըւազ է : Արդարեւ, 45+10=25, 25+15=40 փարայ քովը գեռ կը մնայ կարկանդակը գնելէն վերջը՝ 50—40=10 փարայ :

Գործողութեան մը փորձը կ'ընեն ստուգելու համար որ ռիսկ մը սարդած չէ :

Չոյք թուերն են 2, 4, 6, 8, և անոնց գումարը կը գտուի այսպէս՝ 2+4=6, 6+6=12, 12+8=20 :

Մայրերնին երկուքին տարեաց գումարն ունի +15, որ է 8+4=12, 12+15=27 տարի :

Երկու աւազանը կը պարունակեն 6 հարիւրաւոր լիտր +9 հարիւրաւոր լիտր այսինքն 6+9=15 հարիւրաւոր լիտր կամ 1500 լիտր :

Իւր վերադարձին թուականը կը գտնուի ճամբայ ելած աւուր թուականին վրայ աւելցնելով ճանապարհորդութեան օրերն՝ այսինքն 12+9=21 Նոյեմբեր :

Առաջ պարունակածին և յետոյ անկէ հանուածին տարբերութիւնը կը մնայ արդ-

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

անգամ մ'ալ 6 քաշ : Որչա՞նք մը նաց :

Բեռնակիր մը 18 քաշ ապրանք մ'ունէր կելու 6 ը բնկերներուն միոյն թողուց : Ո՞ր չափ մնաց իրեն :

Վահրամ 7 տարու էր երբոր Տրդատ ծնաւ : Տրդատ քանի՞ տարու պիտի ըլլայ երբոր Վահրամ 19 տարուան ըլլայ :

Գործաւոր մը 55 Քըրանք շահեցաւ քայց 40 Քրանքի պէտք ունի և երբ օրչափ շահելու է :

Գեղջուցի մ'ունեցած հաւկիթնէն ըր 17 դահեկանի ծախելով 9 դահեկան շահեցաւ : հաւկիթները քանի՞ արժած էին :

Վաճառական մը 8 Քրանքի առած ապանք մը 15 Քըրանքի ծախեց և շահն ի՞նչ է :

Պատանակ մը որ 9 տարի առաջ 7 տարեկան էր 8 տարիէ պիտի կարգուի : օր տարիքին պիտի կարգուի :

Երբոր ցեղեկը 15 ժամ ըլլայ գեղեկը օրչափ կ'ըլլայ :

անկէ հանեցին 4+6=10 քաշ ։ ուրեմն 25 էն 10 հանելու է, որ է 25—10= 15 քաշ :

Հիմայ իր կրելիքն է առջի ունեցածին և ընկերոջը թողուցածին տարբերութիւնը, որ է 18—6=12 քաշ :

Տրդատ վահրամէն եօթը տարու պզտիկ է, ուստի վահրամին տարիքն ունենայ պիտի —7 տարի, այսինքն 19—7=12 տարի :

Պէտք է այս գործաւորը վաստկի իւր շահածին և պէտք ունեցած գրամոյն տարբերութիւնն՝ այսինքն 40—33=7 Քրանք :

Հաւկիթներուն արժած գինը ծախուած գնոյն և շահուն հաւասար են, այսինքն 17—9=8 Քրանք ։ յիրաւի 8 Քրանք արժած գինն և 9 Քր. շահածը կ'ընեն 17 Քրանք որ է ծախուելուն գինը :

Վաճառականին շահն է առած գնոյն և ծախած գնոյն տարբերութիւնը՝ այսինքն 13—8=5 Քրանք :

Որովհետեւ 9 տարի առաջ 7 տարեկան էր այսօր 8+9=16 տարեկան է և որովհետեւ 8 տարիէ պիտի կարգուի, 16+8=24 տարու կարգուի պիտի :

Օրը 24 ժամ ըլլալով՝ գիշերուան տեւողութիւնը հաւասար է 15 և 24 ին տարբերութեան՝ այսինքն 24—15=9 ժամ :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Զարեհ ցերեկուան 9 ին այցելութեան գնաց և գիշերուան 5 ին դարձաւ. քանի՞ ժամ այցելութեան մը նաց:

Լեւոն ժամը 11 ին պառկեցաւ և կուզէ որ միայն 7 ժամ քնանայ. քանի՞ն արթնցնելու են զինքը:

Հրանտ ցերեկուան 7 ին քնացաւ և գիշերուան 4 ին արթնցաւ. քանի՞ ժամ քնացաւ:

Թիւ մը մտքէս կ'անցնեմ, վրան 4 կ'աւելցնեմ, մէջէն 8 կը հանեմ և 6 կը մնայ, ո՞րն է այն թիւը:

Եթէ 12 ին տուն դարձիւր այցելութիւնը 12—9=3 ժամ տեւած կ'ըլլար. բայց որովհետեւ գիշերուան 3 ին դարձաւ՝ 3 ժամ ալ աւելցնելու՝ այսինքն 3+3=6 ժամ:

Մինչեւ արեւու մտնելը՝ պիտի քնանայ 12—11=1 ժամ. 7 ժամ քնանալու համար 1 ին և 7 ին տարբերութիւնը՝ այսինքն 7—1=6 ժամ աւելցնելու է. ժամը 6 ին զինքն արթնցնելու են:

Եթէ արեւու մտնելուն արթննար՝ 12—7=5 ժամ քնացած կ'ըլլար. բայց 4 ժամ ալ դեռ քնացած է, այսինքն 5+4=9 ժամ:

6 մնացորդ ունեցանք նախընթաց թուէն 8 հանելով, ուրեմն այս թիւն է 8+6=14. բայց 14 ստացանք մտածուած թուոյն վրայ 4 աւելցնելով՝ ուստի մտածուած թիւն էր 14—4=10 = Յիրաւի 10+4=14—8=6 :

122. ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ

7 կատու քանի՞ ականջ ունին:

Իւրաքանչիւր կատու 2 ականջ ունենալով 7 կատու 7 անգամ 2 ականջ ունին, այսինքն 2×7=14 ականջ:

8 ձի քանի՞ ոտք ունին:

Իւրաքանչիւր ձի 4 ոտք ունենալով 8 ձին 8 անգամ 4 կ'ունենան, որ է 8×4=32 ոտք:

Դասարան մը 6 պատուհան ունի 8 ական ասպակիով. քանի՞ ասպակի կայ դասարանին մէջ:

Իւրաքանչիւր պատուհան 8 ասպակի ունենալով՝ դասարանին մէջ 6 անգամ 8 ասպակի կայ, որ է 8×6=48 ասպակի:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Տղայ մը 6 ընկեր ունի՝ և կ'ուզէ իւրաքանչիւրին 9 ական գնդիկ տալ. քանի՞ գնդիկ ունենալու է:
Քանի՞ գուլպայ պետք է 9 զոյգ ունենալու համար:

6 ընկերներուն 9 ական գնդիկ տալու համար՝ 6 անգամ 9 գնդիկ ունենալու է, որ է 6×9=54 գնդիկ:

Իւրաքանչիւր զոյգ երկու հատ ըլլալով 9 զոյգ ունենալու համար 9 անգամ 2 պէտք է, որ է 9×2=18 գուլպայ:

Աշկերտ մը օրը 5 էջ կը գրէ բաց ի կերակիէն. շաբաթը քանի՞ էջ կը գրէ:

Շաբաթը՝ կիրակին չհամբերով 6 օր ըլլալուն՝ օրը 3 էջ գրող աշկերտը՝ շաբաթը 6 անգամ 3 պիտի գրէ, այն է 6×3=18 էջ:

Գործաւոր մը 6 աւուր աշխատութեան համար 50 ֆրանք առաւ. աւուրչէքն ի՞նչ է:

6 աւուր համար 30 ֆր. ընդունած ըլլալով աւուրչէքը 30 ին մէկ վեցերորդն է, այսինքն ³⁰/₆ կամ 30:6=5 ֆր.

Գործ մը 5 աւուր աշխատութիւն կը պահանջէ՝ և 40 ֆրանք կուտան գործաւորին. աւուրչէքն ի՞նչ կ'ըլլայ:

5 օր 40 ֆր. բերելով՝ 1 օրը 40 ին հինգերորդը բերէ պիտի՝ այսինքն ⁴⁰/₅=8 ֆր.

12 ապակի կարկտէն կտրեցան. ապականգործը 56 ֆրանք կ'ուզէ զանոնք տեղն անցնելու համար. հատը քանի՞ պիտի գոյ:

Որովհետեւ 12 ապակիի համար ապակեգործը 36 ֆր. կը պահանջէ՝ 1 ապակին 36 ին 12 ըզը կ'արժէ. այն է ³⁶/₁₂=3 ֆր.

Գրավաճառ մը 9 հատորի համար 18 ֆրանքի հաշիւ մը կը ղրկէ. հատորը քանի՞ կուգայ:
Խեցդեպիները 10 ական թաթ ունին. զամբիւղի մը մէջ 6 խեցդեպի կայ. քանի՞ թաթ կ'ընէ:

Եթէ 9 հատորի համար գրավաճառը 18 ֆր. կ'ուզէ՝ իւրաքանչիւր հատորը 9 անգամ նուազ կ'արժէ, այսինքն ¹⁸/₉=2 ֆր.:

Չամբիւղը 6 անգամ 10 թաթ կը պարունակէ, այսինքն 10×6=60 թաթ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

9 աշկերտ շարեցին իրարմէ 4 ախան մէդը հեռաւորութեամբ. առջինն մինչեւ զերջինը ի՞նչ հեռաւորութիւն կայ:

Բանի՞ ծառ կայ փռ. շրջի մը մէջ որ 4 շարք ծառ ունի՞ իւրաքանչիւր շարքը 9 ախան ծառով:

8 Տաղարակրամ բըրդին 52 ֆրանք տրւին. քանի՞ կ'արժէ հաղարակրամը:

Աշկերտ մը դպրոցին շէնք 24 էջ պիտի օրինակէ. 6 ժամէ ելլելու համար ժամը քանի՞ էջ օրինակելու է:

Նարտը երսուն բոլորակ ունի. քանի՞ նարտ պէտք է 450 բոլորակ ունենալու համար:

1 Նորը 5 ֆրանքով պերդ մը աւակ ունի 45 ֆրանք կը ճարեցին. տակառին մէջ քանի՞ լիտր կայ:

10 ախան ֆրանք տրւին 5 աղքատաց ասոնք առ առակը 5 հոգւոյ բաժնելի կուզեն. անոնց իւրաքանչիւրը ո՞րչափ ետ տալու է:

Որովհետեւ 8 անջրպետ միայն կայ առաջինէն մինչեւ իններորդը՝ այս հեռաւորութիւնն ալ հաւասար է 8 անգամ 4 մէդրի, այսինքն $4 \times 8 = 32$ մէդր:

Այն փողոցին մէջ 9 անգամ 4 ծառ կայ, այսինքն $9 \times 4 = 36$ ծառ:

Բուրդին հաղարակրամն այնչափ կ'արժէ՞ որչափ անգամ 8ը 32 ին մէջ պարունակուած է, այսինքն $\frac{32}{8} = 4$ ֆր:

24ը 6 ժամի բաժնելու է հաւասարապէս՝ այսինքն $24:6 = 4$ էջ:

Այնչափ նարտ պէտք է՞ որչափ անգամ 30ը 450 ին մէջ պարունակուած է, այսինքն $450:30 = 15$ նարտ:

Տակառին մէջ այնչափ լիտր կայ՞ որչափ անգամ 5ը 45 ին մէջ պարունակուած է, այսինքն $45:5 = 9$ լիտր:

Բաժնուելիք գումարն է $3 \times 10 = 30$ ֆր: Աս գումարը 5 աղքատաց մէջ բաժնուելով՝ կ'ըլլայ $\frac{30}{5} = 6$ ֆր. իւրաքանչիւր աղքատ 10 ախան դահեկան առած ըլլալով ետ տալիքն է 10 ին և 6 ին տարբերութիւնն՝ այսինքն $10 - 6 = 4$ դահեկան:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Եթէ 4 կանգուն լաթը 52 դահեկան արժէ՞ նոյն լաթին 9 կանգունը ո՞րչափ պիտի արժէ:

28 դահեկանի 7 շէշ կատեթու գինի դնեցին. 36 ֆրանքով քանի՞ քանի՞ շէշ կրնայ գնուիլ:

2 արեհ 48 էջ ուսանելիք ունի 8 ժամու մէջ. կ'ուզէ զանոնք 6 ժամու մէջ սովորել. քանի՞ էջ աւելի սովորելու է ժամուն:

20 մէդր բարձրութեամբ ծառ մը 4 մէդր երկայնութեամբ շուք մը կը ձգէ. 7 մէդր շուք տուող ծառին բարձրութիւնն ի՞նչ է:

Եթէ մէկ գործաւորը՝ օրը 5 կանգուն ասուի կը շինէ՞ 20 գործաւոր ո՞րչափ պիտի ընեն:

1 կանգուն 4 կանգունէն 4 անգամ նուազ կ'արժէ, որ է $\frac{1}{4} = 8$ ֆրանք. 9 կանգունը 1 կանգունէ 9 անգամ աւելի պիտի արժէ, այսինքն $8 \times 9 = 72$ ֆրանք:

Եթէ 7 շիշը 28 ֆր. կ'արժէ՞ 1 շիշը պիտի արժէ $\frac{28}{7} = 4$ ֆր. և 36 ֆրանքով այնչափ շիշ պիտի գնուի՞ որչափ անգամ 4ը պարունակուած է 36 ին մէջ, այսինքն $\frac{36}{4} = 9$ ֆր:

48 էջ 8 ժամուան մէջ սովորելու համար զանոնք հաւասարապէս բաժնելու է՝ այսինքն 48ը 8 հաւասար մասանց, որ է $\frac{48}{8} = 6$ էջ. զանոնք 6 ժամուան մէջ սովորելու համար 48ը 6 հաւասար մասանց բաժնելու է, որ է $\frac{48}{6} = 8$ էջ. ուստի ինքըրուածը 6 ին և 8 ին տարբերութիւնն է, այսինքն $8 - 6 = 2$. ուրեմն 2 արեհ ժամը 2 էջ աւելի սովորելու է:

Եթէ 20 մէդր բարձրութեամբ ծառ մը 4 մէդր շուք կուտայ՞ 1 մէդր շուքը քառապատիկ փոքր ծառէ մը պիտի սրուի, այսինքն $\frac{4}{4} = 1$ մէդր: Եթէ մէկ մէդր շուք տալու համար 5 մէդր բարձրութիւն պէտք է 7 մէդր շուք տալու համար 7 պատիկ աւելի բարձր ծառ պէտք է, այսինքն $5 \times 7 = 35$ մէդր:

20 գործաւոր 1 գործաւորէն 20 անգամ աւելի պիտի շինեն. $5 \times 20 = 100$ կանգուն:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ապրանք կրող կառախուսք մը 20 ժամու մէջ տեղ մը կը հասնի. քառասպատիկ աւելի արագ ընթացող ուղեւորի կառախուսք մը՝ ո՞րչափ ժամանակի մէջ նոյն տեղը պիտի հասնի:

Ապրանք կրող կառախուսքէն 4 անգամ նուազ ժամանակ անոր պէտք պիտի ըլլայ, այսինքն $\frac{20}{4} = 5$ ժամ:

Գործաւոր մը 20 օրուան մէջ լինցուց գործ մը. 5 գործաւոր քանի՞ ատուր մէջ զայն կը լինցեն:

5 գործաւոր 1 գործաւորէն 5 անգամ նըլազ ժամանակ կ'ուզէ, այսինքն $\frac{20}{5} = 4$ օր:

Շոգեկառք մը 20 ժամուան մէջ կը կարէ ճամբայ մը. քառասպատիկ երկայնութեամբ ճամբու մը համար քանի՞ ժամ պէտք է:

4 անգամ աւելի երկայն ճամբայ մը կտրելու համար՝ 4 անգամ աւելի ժամանակ կուզէ, այսինքն $20 \times 4 = 80$ ժամ:

123. ԶԱՆՈՋԱՆ ԽՆԴԻՐԲ

Ուղեւոր մը տարւոյն 4 եղանակին մէջ 5 ական ճամբորդութիւն կ'ընէ. տարին քանի՞ ճամբորդութիւն կ'ընէ:

Տարուան մէջ 4 եղանակ ըլլալով՝ իւրաքանչիւր եղանակին 5 ճամբորդութիւն ընող ուղեւորը՝ տարին պիտի ընէ $4 \times 5 = 20$ ճամբորդութիւն:

Տղայ մը ամէն կիրակի 10 փարայ կուտայ աղքատի մը. տարւոյն վերջը քանի՞ փարայ տուած պիտի ըլլայ:

Տարուան մէջ 52 կիրակի ըլլալուն՝ ամէն կիրակի 10 ական փարա տուող տղան տարւոյն վերջը տուած կ'ըլլայ $10 \times 52 = 520$ փարա:

Տղայ մը ամէն օր 7 ական տող կը սովբի, ամսուան վերջը քանի՞ տող կը գիտնայ:

Շաբթուան ամէն օրը 7 տող սովորող տղան կիրակի օրը կը գիտնայ $7 \times 6 = 42$ տող, և ամսուան մէջ չորս շաբաթ ըլլալուն՝ ամսուան վերջը կը գիտնայ $42 \times 4 = 168$ տող:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աղբատ մը 15 դահեկան ունէր. 6 անցորդ իրեն 2 ական դահեկան տրւին. բայց 15 դահեկան ընտանեացը համար ծախսեց քովն ի՞նչ կը մնայ:

Աղբատին առաջուց ունեցածն և յետոյ ընդունածը գումարելու՝ և անկէ ըրած ծախքը հանելու է: 6 անգամ 2 դահեկան առաւ՝ այսինքն $6 \times 2 = 12$ դահեկան. առաջուց ունէր 15 դահեկան. որ է $12 + 15 = 27$ դահեկան. բայց 13 դահեկան ծախք ունի, ուրեմն ունեցածն է $27 - 13 = 14$ դահեկան:

10 տարուան մէջ ի՞նչ գումար կը նայած կ'ըլլայ գործաւոր մը որ շաբաթը 20 դահեկան մէկդի կը դընէ:

Տարուան մէջ 52 շաբաթ ըլլալով՝ շաբաթը 20 դահեկան խնայող գործաւոր մը 1 տարուան մէջ պիտի խնայէ $52 \times 20 = 1040$ դահեկան. և 10 տարուան մէջ 10 անգամ 1040 որ է $10 \times 1040 = 10400$ դահեկան:

4 որմնագիր քանի՞ օրուան մէջ կրնան հիւսել զատ մը զոր 2 գործաւոր 12 օրուան մէջ հիւսեցին:

4 որմնագիր 2 որմնագրաց կրկինն աշխատելով՝ անոնց կէս ժամանակին մէջ կրնան լինցնել, այսինքն $\frac{12}{2} = 6$ օր:

Նաու մը մէջ 6 ատուր պարէն կայ ուղեւորաց կէսը դուրս կ'ելլեն. պարէնները ո՞րչափ ատեն կրնան դիմանալ:

Ուղեւորներուն կէսը պակսելով՝ պարէններն 2 անգամ աւելի պիտի դիմանան, այսինքն $2 \times 6 = 12$ օր:

6 գործաւոր 8 օրուան մէջ փոս մը փորեցին. նոյն գործը 4 ատուր մէջ աւարտելու համար քանի՞ գործաւոր պէտք է:

Օրերուն թիւը 2 անգամ նուազ ըլլալուն՝ 2 անգամ աւելի գործաւոր պէտք է, այսինքն $6 \times 2 = 12$ գործաւոր:

Բերդագահ հոռնդ մը 20 օրուան ուտելիք ունի. իր թիւը կը քառասպատիկ ուտելիքները ո՞րչափ պիտի դիմանան:

Զորաց թիւը քառասպատիկուն՝ ուտելիք 4 անգամ նուազ պիտի դիմանան, այսինքն $\frac{20}{4} = 5$ օր:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ժամացոյցի մը պըզտիկ ասեղը 1 էն 5 էրթայուռ ատեն մեծ ասեղը թուա ցոյցին շրջանը քանի՞ անգամ կը կատարէ :

1 Ժամուան մէջ պղտիկ ասեղը 1 բաժանումը կ'անցնի , և մեծ ասեղը թուացոյցին ամբողջ շրջանը կը կատարէ , հետեւաբար մինչդեռ պղտիկ ասեղը 4 բաժանմունք յառաջ կ'երթայ , մեծ ասեղը թուացոյցին շրջանը 4 անգամ կը կատարէ :

Ինչո՞ւ 6 թիւը 2 ու 5 ու բաժանելի է :

6 ը 2 ու բաժանելի է՝ վասն զի ճիշդ 3 անգամ 2 կը բովանդակէ , և 3 ու բաժանելի է վասն զի ճիշիւ 2 անգամ 3 կը պարունակէ : Ասոր պատճառն է որ $2 \times 3 = 3 \times 2$ են :

Անպիտան աշկերտ մը 20 էջով գրքի մը 6 ը թղթ , 5 ը աղտոտեց և 4 ը մեղմտեց . քանի՞ էջ մաքուր կը մնան :

Եղծուած կամ փրցուած էջերուն գումարին և 20 ին տարբերութիւնն աղէկ վիճակի մէջ մնացող էջերն են . արդ աւրուած էջերուն գումարն է $6 + 3 = 9$, $9 + 4 = 13$, 20 էն 13 զեղչելով՝ կ'ունենանք $20 - 13 = 7$ էջ մաքուր :

Անգրանիկը 50 գրն . տակ ունէր . ընկերներէն երեքը 10 ական գնտակ ալ տուին անոր . հիմայ քանի՞ հատ ունի :

Անգրանիկ իր առջի ունեցած 50 գնտակներուն հետ նոր ընդունածներն ալ ունի . արդ 3 անգամ 10 գնտակ առաւ , այսինքն $10 \times 3 = 30$, ուրեմն ունեցածն է $50 + 30 = 80$ գնտակ :

8 բանւոր 24 ֆրանք բաժնեցին մէջերնին . քանի՞ ֆրանք առաւ իւրաքանչիւրը . և ո՞րչափ աւելի առնէր պիտէ 6 հոգի միայն եղած ըլլային :

Բանւորներուն իւրաքանչիւրը 24 ին 6 ըրմասն առաւ , այսինքն $\frac{24}{6} = 3$ ֆրանք . 6 բանւորներուն ամէն մէկը պիտի առնէր 24 ին 6 ըրն , այսինքն $\frac{24}{6} = 4$ ֆրանք :

Հրանտ 12 տարու է է և իր 1 էւոն ան գրանիկ եղբորմէն 9 տարի տարբերութիւն ունի , անգրանիկին տարեքն ի՞նչ է :

1 էւոնը Հրանտին տարիքն ունի +9 , որ է $12 + 9 = 21$ տարի :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

52 Ֆրանքի պէտք ունիմ , արդէն 4 ունէի . 6 հատ ալ երուանդ բերաւ ինձ . Հրանտ 9 հատ տուաւ , 1 էւոն 6 : Ո՞րչափ կը պակսի դեռ ինչ :

Հիմայ կը պակսի ինչ պէտք ունեցած 32 ֆրանք գումարիս՝ ու առջի ունեցածովս յետոյ ընդունածներուս տարբերութիւնը . արդ ունեցածս է $4 + 6 = 10$, $10 + 9 = 19$, $19 + 6 = 25$ ֆրանք , ուրեմն ինչ կը պակսի 32 ին և 25 ին տարբերութիւնը , այսինքն $32 - 25 = 7$ ֆրանք :

8 գառնուկ 24 ֆրանք արժեցին . 6 գառնուկ ո՞րչափ պիտի արժեն :

Իւրաքանչիւր գառնուկին գինը 24 ֆրանքին 1 ութերորդն է , այսինքն $\frac{24}{6} = 3$ ֆրանք . ուստի 6 գառնուկ պիտի արժեն 6 անգամ 3 ֆրանք , այսինքն $6 \times 3 = 18$ ֆրանք :

Դրամագլուխ մը 7 ամսու մէջ 12 ֆրանք շահ կը բերէ . 4 ամսու մէջ ի՞նչ շահ պիտի բերէ :

Եթէ այս դրամագլուխը 7 ամսու մէջ 42 ֆրանք կը բերէ , 1 ամսուան մէջ 7 անգամ նուազ պիտի բերէ , այսինքն $\frac{42}{7} = 6$ ֆրանք . 4 ամսոյ մէջ 1 ամսէն 4 անգամ աւելի պիտի բերէ , այսինքն $6 \times 4 = 24$ ֆրանք :

Եթէ 5 գործաւոր եօթնեկի մը մէջ 15 մէդր գործ կ'ընեն , նոյնչափ ժամանակի մէջ 7 գործաւոր ո՞րչափ պիտի ընեն :

Եթէ 3 գործաւոր 15 մէդր կ'ընեն , 1 գործաւորը 3 անգամ նուազ պիտի ընէ , այսինքն $\frac{15}{3} = 5$ մէդր . 7 գործաւոր 1 գործաւորէն 7 անգամ աւելի պիտի ընեն , $5 \times 7 = 35$ մէդր :

Վահան 18 գնտակ ունի և Արմիկ 4 . ի՞նչ ընելու է որ երկուքն ալ նոյնչափ գնտակ ունենան :

Երկու թուերը կը գումարեմ և ելածը 2 ու կը բաժնեմ , այսինքն $18 + 4 = 22$, $22 : 2 = 11$ գնտակ . ուստի ամէն մէկերնին 11 գնտակ ունենայ պիտի : վահան Արմիկին տուած պիտի ըլլայ $18 - 11 = 7$ գնտակ : Յիրաւի վահան կ'ունենայ $18 - 7 = 11$, և Արմիկ $7 + 4 = 11$ գրնտակ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

6 գործաւոր 10 աւուր մէջ աշխատութիւն մ'ըրին. 10 գործաւոր քանի՞ աւուր մէջ կրնան լինցնել:

Եթէ 6 գործաւորի 10 օր պէտք եղաւ՝ 1 գործաւորի 6 անգամ աւելի ժամանակ պէտք ըլլայ պիտի, այսինքն $10 \times 6 = 60$ օր. ըայց 10 գործաւորի՝ 1 գործաւորէն 10 անգամ նուազ ժամանակ պէտք է, այսինքն $60 : 10 = 6$ օր:

Գասպար 8 ժամու մէջ 16 ծառ տրնկեց. Ֆնացեալ 12 ծառը անկելու համար՝ քանի՞ ժամ պէտք է իրեն:

Եթէ 16 ծառ տնկելու համար 8 ժամ պէտք եղաւ իրեն, Գասպար ժամու մը մէջ 16 ին 8 րդ մասը կը տնկէ, այսինքն $16 : 8 = 2$ ծառ: Մնացեալ 12 ծառերը տնկելու համար այնչափ ժամ պէտք է իրեն՝ որչափ անգամ 2 ը 12 ին մէջ պարունակեալ է, այսինքն $12 : 2 = 6$ ժամ:

Օրը 5 ֆրանք վատարկող գործաւոր մը 8 օրուան մէջ 2 օր հիւանդ եղաւ. եթէ հիւանդ չըլլար՝ օրչափ պիտի շահէր, և ի՞նչ շահեցաւ իսկապէս:

Եթէ հիւանդ չըլլար $6 \times 5 = 40$ ֆրանք պիտի վասակէր, այլ 2 օր կորսնցուց, այսինքն $2 \times 5 = 10$ ֆրանք. այս կորուստը իր ընդունելիք գումարէն զեղչելով՝ առած գումարը կը գիտնամ, որ է $40 - 10 = 30$ ֆրանք:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Այս հրահանգները՝ որ միտքը կը սրեն և կը բեղմնաւորեն՝ յանհունօ փոփոխուելու են: Մինչև ցարդ հրատառակուած ազգային թուաբանութեանց հատորներուն մէջ բազմաթիւ օրինակներ կրնան գտնուիլ:

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.
ԸՆԹԵՐՅՈՒԾՔ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. — Մայրենի ոճոյն մէկ յատկութիւնն է դպրոցական կենաց ամէն պարագայները գործածել ի մտաւորական զարգա-

ցուան նոցա: Ուստի անոնց դատողութիւնն ու արամխոհութիւնը սրելու ոչ մէկ պատեհութիւնը ձեռքէ փախցնելու չէ՝ որպէս զի ըստ կարի անյապաղ վարժին ամէն բանի խելամուտ ըլլալու: Սխալ ենթադրութեամբ մը կը կարծուի թէ մնաց կանոնաւոր աշխատութիւնը դասին նեղ սահմաններուն մէջ ամփոփուած մնալու է. ծուռ և փտանգաւոր կարծիք: Արգապահութիւնը՝ որ դասարանին անհրաժեշտ պէտք է՝ տղաքը ցաւալի անշարժութեան մը կը դատապարտէ՝ որով անոնք ուսման դաղափարը ձանձրութեան՝ զերութեան և բռնանազբօսութեան գաղափարաց հետ կը լքորդեն: Իմաստակութեան աղբիւրն այդ է: Անոր տեղ ուսման աւելի սէր կը կապէին՝ եթէ իրենց մատղաշ հասակին փորձով անոնց ապացուցուէր որ իրենց խաղերն իսկ դատողութեան և արամխոհութեան ընտիր նիւթեր կրնան ընծաւել իրենց: Երեք օրինակ տամ միայն՝ «Երգ», մը «Վէպ», մը և «Սուակ», մը:

124. ԵՐԳ ՄԸ

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ

Մայր—Արաքսի ամերով
Բայլամնոր գնում եմ,
Հին հին դարուց յիշատակը
Ալեաց մէջը պըտրում եմ:
Բայց նորա միշտ յեղյեղուկ,
Պղտոր ջրով եզերքին՝
Դարիւ դարիւ խփելով
Փախչում էին լալագին:
Արաքս՝ ի՞նչու ձկանց հետ
Պար չես բռնում մանկական.
Դու դեռ ծովը չը հասած
Սըգաւոր ես ինձ նման:
Ի՞նչու արցունք ցայտում են,
Բու սէգ հպարտ աչերից.
Ի՞նչու արագ փախչում ես
Այդ հարազատ ամերից:

Մի պղտորել յատակդ ,
 Հանդարտ հոսէ խայտալով .
 Մանկութիւնը քու կարծ է .
 Շուտ կը հասնիս դէպ 'ի ծով :
 Վարդի թփեր թո՛ղ բուսնին ,
 Քու հիւրընկալ ափի մօտ ,
 Սոխակները նոցա մէջ ,
 Երգեն մինչեւ առաւօտ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է այս երգիս նիւթը :

Հայրենասէր մ'է որ Արաքս գետին եզերքը կը պատի , յիշելով իւր հայրենեաց հին փառքն ու հիմակուան տառապանքը :

Ի՞նչ տպաւորութիւն կ'ընէ վրայ այս երգը :

Այս երգիս ընթերցումն աղբու տպաւորութիւն մը կ'ընէ վրաս , վասն զի հեղինակն ալ այնչափ աշխոյժով գրած է որ մինչեւ իսկ անկենդան առարկաներն՝ հողի առեր են և հետը կը խօսին :

Լեզուն ի՞նչպէս կը գտնուի :

Լեզուն ներդաշնակ և գեղեցիկ է՝ բայց կան այնպիսի ոճեր որ մեր խօսելու կերպէն տարբեր են , ինչպէս՝ «ափերով» փոխանակ «ափերու քով» , «գնում եմ» փոխանակ «կ'երթամ» ըսելու :

Որո՞նք են այս երգիս գլխաւոր յատկութիւնները :

Աս երգը բնական , պարզ ու վառվառուն է . և անոր համար աւելի ազդեցութիւն կ'ընէ որ իւրաքանչիւր տունը մէյմէկ պատկեր կը ներկայացնէ :

Նկարագրէ ինձ ան պատկերներէն մի քանին :

Երկրորդ տան մէջ կը տեսնեմք գետը որ յեղ յեղուկ ալեօք և յորդ ջրով արագընթաց կը սրանայ . եղբրքն ուղտի Էբերը՝ նիւթական

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

պատկերը կ'ամբողջացնեն . իսկ լաւէն մակբայը հողի և կեանք կուտայ անոր : Վեցերորդ տունը հիանալի փափկութեամբ նկարուած պատկեր մ'է . կը ներկայացնէ մեզի Արաքսի խաղաղ մէկ խորշը՝ իւր հիւրընկալ ափունքը՝ ուր վարդենեաց թուփերուն մէջ սոխակները կ'երգեն դիշերն 'ի բուն :

Ի՞նչ չափով էր բուսած է :

Աս երգը եօթնտետան յանգաւոր ոտանաւոր մ'է , այսինքն իւրաքանչիւր տող եօթը վանկ միայն ունի , երկրորդ ու չորրորդ տողերուն ծայրերը խաչաձեւ իրարու նմանա վերջ են , ինչպէս՝ «եղերքին և լալագին» . — ափի մօտ — առաւօտ » :

Ի՞նչպէս կրնայ նոյն իմաստն արձակ բացատրուիլ :

Արձակ բացատրութիւնն աւելի տկար կ'ըլլայ՝ վասն զի ոչ նոյն աշխոյժ դարձուածներն և ոչ նոյն ներդաշնակութիւնն և կենդանութիւնը կարելի է պահել . արձակ պիտի ըսէինք «Արաքսի ափերուն մօտ կը պտըտիս» և հին յիշատակները միտքս կուգան՝ տեսնելով այն ալիքները որ կը փախչին կ'երթան ախուր կարկաշանօք և ին՝ :

ԱՌ ՇՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՆ . — Ասոր նման՝ ըստ ներքեջ կարողութեան համբակցը՝ շատ մը անդրադարձութիւններ կրնանք բնել տալ , այլ և այլ ժողովրդական երգոց վայր որոց սէրն ու ճաշակը տարածելու ենք ազգին մէջ : — Այս աւթիւ ներուի ինձ դիտողութիւն մ'ընել՝ երաժշտութեան նրկատմամբ . վարժեցնենք մեր տղայքը ճիշդ երգելու , և ստոր համար հրահանգները զանոնք մեղմանայն երգելու և ոչ թէ պուշտալու . աղմուկը երաժշտութիւն չէ , աղաղակը երգ չէ : Երգը՝ ճաշակը յղկելու միջոց մ'է , մտաց աղմուկութիւն կուտայ , սրտին ախորժ յուզմունք և քողոցը տրամաւթիւն կամ ուրախութիւն : Ուսնին թող տղայք ձայներնին իրարու համաձայնեցնել , և երգին ոգին բացատրել . ան է եական կետը :

Ատենով աղւորութեամբ նմանը չտեսնուած պղտի գիւղացւոյ աղջիկ մը կար . մայրը վրան կը գրգուրար . մեծ մայրը կը խենթենար վրան : Այս աղնիւ կինը իրեն գեղեցիկ կարմիր գլխարկիկ մը շինել տուաւ . և այնչափ վայեց երեւին՝ որ ամէն տեղ անոր պղտի կարմիր գլխարկիկն կ'ըսէին :

Օր մը մայրը քաթա եփեց ու աղջկանն ըսաւ . “ Գնա՛ նայէ մեծ մայրդ ի՞նչպէս է , լսեցի որ հիւանդ է . անոր քաթա մը տար և քիչ մը կողի ” : Մէկէն պղտիկ կարմիր գլխարկիկը ճամբայ ելաւ մեծ մօրը տունն երթալու՝ որ մօտ գիւղ մ'էր : Անտառին մէջէն անցնելուն՝ գայլ վարպետին հանդը պեցաւ՝ որ շատ կ'ուզէր աղջիկը լափել , բայց չհամարձակեցաւ վասն զի անտառին մէջ մի քանի փայտահարներ կային : Աղջկան հարցուց թէ ո՞ւր կ'երթայ : Խեղճ տղեկը՝ որ չէր գիտեր թէ ո՞րչափ գէշ բան է ճամբու վրայ կենալ ու գայլի մը հետ խօսքի բռնուիլ՝ անոր ըսաւ . “ Մեծ մայրս տեսնելու կ'երթամ . մայրս իրեն քիչ մը քաթա և կողի կը խրկէ : — Տունը շատ հեռու է՝ հարցուց գայլը . — Հապա , հապա , ըսաւ պղտիկ կարմիր գլխարկիկը , սա հեռուն տեսած շողացքեդ անդին է՝ գիւղին առջի տունը , — Ես ալ երթամ զինքը տեսնեմ ” ըսաւ գայլը . դու աս ճամբէս գընա՛ ես միւսէն , նայինք ո՞վ առաջ կը հասնի ” : Գայլն ամէնէն կարճ ճամբէն սկսաւ բոլոր ուժովը վազել . պղտիկ աղջիկը երկայն ճամբէն գնաց՝ կաղիններ փրցունելով՝ թիթեռնիկներուն ետեւէն վազելով՝ և գաած ծաղիկներով՝ փունջեր կապելով : Շատ չանցաւ գայլը հասաւ մեծ մօրը տունը՝ դըրան կը զարնէ . “ Թաք Թաք ” . — “ Ատ ո՞վ է ” , “ Թոռնիկդ է՝ պղտիկ կարմիր գլխարկիկը , ըսաւ գայլն՝ աղջկան ձայնը կեղծելով , քիչ մը քաթա և կողի տուաւ մայրս որ քեզի

բերեմ ” : — Մեծ մայրը հիւանդ պառկած ըլլալուն՝ պօռաց . “ Փակաղակը վերո՞՛ դուռը կը բացուի ” :

Գայլը փակաղակը քաշեց և դուռը բացուեցաւ : — Գայլը մէկէն աղնիւ կնկան վրայ նետուելով՝ ակնթարթի մը մէջ լափեց՝ վասն զի երեք օրւնէ 'ի վեր փորն անօթի էր : Յետոյ դուռը փակեց և գնաց մեծ մօր անկողինը պառկելու և կարմրուկ գլխարկին կ'սպասէր որ շատ չանցաւ եկաւ դուռը զարկաւ : “ Թաք , Թաք ” . — Ո՞վ է ատ : — Կարմրուկ գլխարկը գայլին խոշոր ձայնը լսելուն առջի բերան սիրտը դող ելաւ , բայց կարծելով որ մեծ մայրը հարբուխ եղած էր պատասխանեց , “ Գու աղջիկդ եմ՝ Կարմրուկ գլխարկը՝ որ մօրս խրկած քաթան ու կողին կը բերեմ ” : Գայլը ձայնը մեղմացրնելով պատասխանեց . “ Փակաղակը վերո՞՛ դուռը կը բացուի ” : Կարմրուկ գլխարկը փակաղակը վերցուց . գայլը տըղուն ներս մտնելը տեսնելով՝ վերմակը գլխուն քաշեց և ըսաւ . “ Քաթան ու կողին սեղանին վրայ դիր , ու քովս եկուր պառկէ ” : Կարմրուկ գլխարկը կը հանուի ու անկողինը կը մտնէ , և զարմանքով կը նայի թէ ո՞րչափ ազեղ է իւր մեծ մայրը հանուած ատեն : Կ'ըսէ “ ի՞նչ երկայն թեւեր ունիս՝ մեծ մայր : — Աղջիկս քեզ աղէկ գրկելու համար է . — Մեծ մայր՝ ատ ի՞նչ խոշոր սրունք են : — Տղաս՝ աւելի շուտ քալելու համար է : — Ատ ի՞նչ երկայն ականջներ են՝ մեծ մայր . — Աւելի լաւ լսելու համար է՝ աղաս . — Ի՞նչ խոշոր են աչւրներդ՝ մեծ մայր . — Աւելի աղէկ տեսնելու համար է , աղջիկ . — Ատ ի՞նչ մեծ մեծ ակռաններ են՝ մեծ մայր , — Քեզ լափելուն համար է ” : Այս խօսքերս ըսելով՝ չար գայլը կարմրուկ գլխարկին վրայ նետուեցաւ և զայն լափեց :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է աս կարմրուկ
գլխարկը:

Որե՞ տղան էր:

Ո՞ւր կ'երթար:

Որո՞ւ պատահեցաւ:

Ո՞ւր պատահեցաւ:

Ինչո՞ւ դայլը մէկէն
հոն չլափեց:

Ինչո՞ւ դայլը զինքը
խօսքի բռնեց:

Գայլն ինչո՞ւ կարծ
ճամբէն մեծ մօր
տունը գնաց:

Ի՞նչ յանցանք ու-
նէր կարմրուկ գլխ-
արկը:

Ասկէ ի՞նչ կը հե-
տեւեցնես:

Կարմրուկ գլխարկը սիրուն տղայ մ'է որ
չար դայլին զոհ կըլլայ:

Բարեմիտ գիւղացւոյ մը աղջիկն էր:

Մեծ մօրը կ'երթար ընծայ մը տանելու
համար:

Գայլի մը՝ որ զինքը լափել կ'ուզէր:

Անտառին մէջէն անցնելու ատեն:

Գայլը մէկէն չհամարձակեցաւ լափելու,
վասն զի հոն ուրիշ մարդիկ կային:

Գայլը զինքը խօսքի բռնեց խմանալու հա-
մար թէ ո՞ւր կ'երթար, ո՞ւր էր մեծ մօրը
տունը, վասն զի արդէն միտքը դրած էր
զայն բզբտել:

Մեծ մայրը լափելու համար նախ, և յե-
տոյ անոր տեղն անցնելով՝ դիւրաւ խաբելու
համար կարմրուկ գլխարկը:

Կարմրուկ գլխարկին յանցանքն անխոհե-
մութիւնն էր որ նախ գայլին հետ խօսքի
բռնուեցաւ և անոր ամէն բան միամտու-
թեամբ պատմեց, և երկրորդ՝ ճամբան շի-
տակ չերթալով՝ ուշացաւ մեծ մօրը տունը
հասնելու՝ որով անուղղակի կերպով անոր
մահուան պատճառ եղաւ:

Ասկէ կը հետեւեցնեմ որ տղայ մը խոհեմ ըլ-
լալու է, և իր հօրը մօրը խօսքէն դուրս ել-
լելու չէ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՍ. — Ասոր նման վէպերէն ընարանօր
կրնայ աւանուել՝ որով տղայք թէ կ'ըբօսնուն թէ պատմել կը սովբին և թէ
երեսն խորհրդածութեան և բարոյականի արտօմելի դաս մը կ'ըլլայ:

ԳԱՌՆ ՈՒ ԳԱՅԼԸ

Զօրագունին մեշտ իրաւունքն է յաղթող
Ո՛վ որ շաւտար հոս տեսնայ թող:

Գառնուկ մը կեցեր

Յրատակ առուակէն ծարաւը կ'անցնէր.

Գայլ մը ծոմ բերնով

Կուգայ հոն յանկարծ

Քաղցէն ըստիպուած

Բախտ մը վնասելով:

Կատրելով խակոյն

Կը կանչէ դառան.

Ի՞նչ յանդգնութիւն,

Որ կեցեր այդպէս,

Իմին խմելու ջուրս կը պղտորես:

Ատ յանդգնութեան պատիժը կ'առնես: —

Տէր իմ վեհափառ,

Գառնուկը կըսէ, ինձ մի բարկանար.

Այլ մէջ մը նայէ

Զուրն որուն կողմէն դէպ ուր կը վազէ.

Ես քսան քայլով

Կը խմեմ հեռու հոս քեզնէ վարով,

Եւ ինչպէս կուզես

Որ քու խմելուքդ ազատեմ հոսկեց: —

Քեզ քաչէ լեզուդ,

Դու կը պղտորես, կանչեց դայլն անգութ:

Աս ալ գիտեմ ես՝

Որ անցած տարի իս բամբասեր ես: —

Ի՞նչպէս կարելի

Այդ՝ ըսաւ գառնուկն, երբ ծընած չէի.

Դեռ կաթ կուտեմ ես: —

Յղբայրդ ուրեմն էր, թէ որ դուն ան չես: —

Զունիմ ես եղբայր: —

127. ԻՐԵՐԸ

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ աշկերտք աղիւսակի և սեւ տախտակի վրայ կը գրեն:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Աշկերտք աղիւսակի և սեւ տախտակի վրայ կը գրեն՝ վասն զի դիւրին կ'ըլլայ գրերն աւելի:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Դասը զբօսանքէն ինչո՞վ կը վանազանեա:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Դասը նուիրուած է աշխատութեան, զբօսանքը՝ զուարճութեան և խաղի. ուստի դասարանը լուռ ըլլալու է, զբօսանքը աղմկալից. դասարանին մէջ տղայոց ծանօթութիւնք կ'աւելնան, և աշխատելէն վերջը զբօսանքն ա՛նուշ կուգայ. զբօսանքը մտաց հանդիստ կուտայ և մարմնոյն բարգաւաճում. անիկայ աղէկ աշխատելուն վարձքն է և անկէ ետքը տղան յօժարութեամբ դասարան կը մտնէ:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Դասարանին մէջ քանի՞ անկիւն կայ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Դասարանի մը մէջ՝ ինչպէս խաղու քուէին վրայ՝ ութ անկիւն կայ. վասն զի դասարանն ու խաղի քուէն նոյն ձեւով են:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ խաչը քրիստոնէայ եկեղեցւոյ մը գլխաւոր զարդէ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Խաչը քրիստոնէայ եկեղեցւոյ մը գլխաւոր զարդն է, որովհետեւ Քրիստոսի մարդկանց վերկութեանը համար քաշել յանձն առած անարդ և անգութ տանջանքը կը յիշեցնէ մեզ:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ ամենէն ծանր կաղամարները լաւագոյններն են:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ծանրագոյն կաղամարները լաւագոյններն են որովհետեւ աւելի դժուարաւ կը շրջին, և որովհետեւ տետրակները մեղանոտելը տղոց ամենէն սովորական մէկ թերութիւնն է:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ ըմպելիներն ապակեայ շիշերու մէջ կը պահեն:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ըմպելիներն ապակեայ շիշերու մէջ կը պահեն, վասն զի երբ այս ամաններն աղէկ խցուին՝ հով չեն առներ և ըմպելեաց ամենեւին համ չեն տար:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ սովորաբար տները աղիւսով և որմնաքարով կը շինեն:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Տանց շինութեան համար կոփածոյ քարը ամենէն հաստատուն նիւթն է. բայց շատ սուղ է դայն լեռներէն կտրել՝ տաշել՝ տեղափոխել և տեղաւորել. այս պատճառաւ շատ անգամ կոփածոյ քարի տեղ աղիւս և որմնաքար կը գործածուի որ կարծր քար մ'է և բանողչէքը նուազ սուղ է, կամ աղիւսը՝ որ թրծուն հողէ է:

Ա.Ռ. ԾՆՈՂՍ ԵՒ Ա.Ռ. Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Այս ընդհանուր քաղուածին մէջ կրնայ դաստտուն աւելի համարձակ վարուելով՝ շղթայաշար հարցումներ ընել թէև իրեն դասուն սահմանէն հարկ ալ ըլլայ քիչ մ'անդին անցնել: — Այս պատուական հարահանգին մէկ օրինակը տանք:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ի՞նչպէս է դասարանը:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Դասարանը լուռ է:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Որովհետեւ լուռութիւնն աշխատութեան պայմանն է:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ աշխատելու է:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի բան սովորելով մարդուս միտքը կը բացուի:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Մտաց բացուելէն ի՞նչ օգուտ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Անով մեր զորութիւններն ու գործելու միջոցները կը շատնան:

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Ինչո՞ւ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Անով աւելի կարող կ'ըլլանք օգտակար ըլլալու մեր նմանեաց և մեր անձին. և ին. և ին:

128. Է Ա. Կ Ն Ե Ր Ը

Գ.Ա.Ս.Ս.ՈՒՆ. — Բուսոյ մը մասունքն ի՞նչպէս կրնանք իրարու նմանցնել:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Բուսոյ մը մասունքն ասով կրնանք իրարու նմանցնել որ ամէնքն ալ նոյնք տարրերէն բաղկացած են, այնպէս որ արմատն անգոյն ցողուն մ'է, ծաղկանց թերթերը՝ տերեւոց գոյնէն տարբեր գոյնով տերեւներ են:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ կը մշակեն եղեւինը:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Եղեւինը շատ օգտակար ծառ մ'է, վասն զի մեզի կ'ընձեռէ խէժ՝ պտուղներ՝ որ պատուական կեղանիւթ են, և փայտ մը որ ամէն տեսակ շինութեանց՝ ևս առաւել նաւային շինութեանց շատ յարմար է:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Բուսահողն ի՞նչպէս կը կազմուի:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Բուսահողը կը կազմուի կենդանեաց և տնկոց մնացորդներէն որոնք երկրին երեսը կը գերզուին:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ վարդը գեղեցիկութեան նշանակուէ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վարդը գեղեցիկութեան նշանակին է՝ վասն զի մեր պարտէզներուն ամենէն գեղեցիկ և հոտաւէտ ծաղիկն է. ասոր համար է որ ծաղկանց թագուհին ալ կը կոչուի:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչպէս կրնանք ծաղիկ բառն յարմարցնել մէկ բանի իրաց:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ծաղկանց յատուկ եղող թարմութիւնն ու գեղեցիկութիւնն ունեցող ամէն բանին՝ ծաղիկ բառը կը պատշաճի, ասոր համար կ'ըսենք «Գեղեցիկութեան ծաղիկը» «մանկութեան ծաղիկը» ևլն:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Բոյսերն ինչպէ՞ս կրնան դատուիլ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Տնկոց ամէնէն բնական դասակարգութիւնն է՝ զանոնք մշակեալ և վայրենի բուսոց բաժնել. մշակեալ տունկերը աննդեան՝ գեղի՝ ներկելու ևլն կը ծառայեն, մարդուն պիտոյից համեմատ:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչպէս կ'ապրին գեշատիչ թռչունները:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Որսորդ մը առաւօտուն դէմ բաղէ մը սպաննելով, ճեղքեց և ստամոքսին մէջ հինգ մուկ գտաւ զոր ճաշած էր. անկէ հետեւցոց որ շինականք աղէկ բան չեն ըներ թռչուններն սպաննելով որոնք այսպէս կը ջնջեն վնասակար կենդանիները:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ շունը կատուէն աւելի կը սիրուի:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Շունը կատուին վրայ սա առաւելութիւններն ունի որ աւելի յարած է իր տիրոջը, աւելի լաւ կը հասկնայ

անոր միտքը, կոյրին առաջնորդ կ'ըլլայ, տունն և հօտը կը պաշտպանէ և որսորդին կ'օգնէ:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչպէս կը գնհատես կով մը և թութակ մը:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Կովն աւելի օգտակար է՝ վասն զի մշակին օժտեղակն է. թութակն աւելի զուարճալի՝ վասն զի մարդուս ձայնին կը նմանցնէ իւր ճիչը:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչպէս կրնաս շունը գայլին հետ բաղդատել:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Շունն և գայլը կրնան իրարու բաղդատուիլ, վասն զի ձեւի և բնաւորութեան կողմանէ շատ նմանութիւններ ունին. վայրենի շունը գայլի նման կենդանի մ'է. գայլը՝ ընտանի կենդանի մ'ըլլալու անկարող շուն մ'է:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ պղտիկ պարտէզի մը տիրոջն էջ մը ձիէն աւելի քործին կուգայ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Պղտիկ պարտէզի մը տիրոջը գործին ձիէն աւելի կուգայ իշուկը, վասն զի էջ մ'առնելն ու պահելը այնչափ սուղ չեն. ուժով է՝ շատ տոկուն և ձիուն չափ բժախնդիք չէ:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Քար մը բոյս մը և կենդանի մ'ինչո՞վ կը զանազանես:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Քարն անգործ է՝ այսինքն շարժում և կեանք չունի. բոյսն ու կենդանին շարժումն ու կեանք ունին. բայց բոյսին կեանքն է զինքն անուցանող հողէն չզատուելով աճիլ, մինչդեռ կենդանին հողին յարած չէ, տեղափոխութիւն կ'ընէ և ինքնին կ'երթայ անունդը բնտուելու:

129. ՄԱՐԴ ԵՒ ԻՒՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչէ՞ կը հասկնաս որ մեծցեր ես:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Տարուէ տարի մեծնալս անկէ կը հասկնամ որ հագուստներս կարծ ու նեղ կուգան:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչպէս մարդս ձեռօք միւս կենդանիները կը գերազանցէ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդս ձեռօք միւս կենդանիները կը գերազանցէ, վասն զի իւր ութ մատը միւս մատերուն առջև դըլ-

ներու կարող ըլլալով՝ յարմարութիւն կ'ստանայ բռնելու՝ սրահելու և գրչի ու մատիտի պէս բարակ գործիներ բանեցընելու :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Մարդու խօսուածքը թուծակին խօսքէն ինչով կը տարբերի :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդու խօսուածքն իր մտածածը՝ զգացածն և ուղածը կը բացատրէ . մինչդեռ թուծակը մեքենական բնագղմամբ միտքը չհասկցած բառեր կը կրկնէ :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ մարդս շան պէս արագ կը քայլէ և անկէ շուտ կը յոգնի :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդս աւելի երկայն սրունք ունենալուն շան պէս արագ կը քայլէ . բայց աւելի շուտ կը յոգնի , վասն զի բոլոր մարմնոյն բեռը երկու սրունքներուն վրայ միայն կ'իջնայ :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ անկարելի է տեղ մը երթալու համար պէտք եղած ժամանակը ճշդիւ զրուցել :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Վասն զի այս ժամանակը ճամբորդին աւելի կամ պակաս արագութեամբ քալուածքէն կախում ունի : Ահա օրինակ մը .

Օր մը Պուալօ Օդէօյէն Սէն—Քլու երթալ կուզէ հետի . տեսնելով գիւղացի մը որ խրճիթին դուռը նստեր էր՝ կը հարցնէ թէ սրչափ ժամանակէ կրնայ հասնիլ : — Չգիտեմ , կը պատասխանէ գիւղացին :

Պուալօ ճամբան յառաջ կը տանէր այսպիսի ստահակ պատասխանի վրայ տագոհալով , մէյմ'ալ գիւղացին զինքը ետ կանչելով՝ « Տէր , ըսաւ , ժամէ մը կը հասնիս » : Պուալօ զարմանալով . « Ինչո՞ւ առաջուց չըսիր ատ » , հարցուց . — Ինչպէս կրնայի զրուցել , պատասխանեց գիւղացին , քալուածքիդ արագութիւնը չտեսած » :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Արուեստներն ի՞նչպէս կրնան դատուիլ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Արուեստները կը դատուին ազատական արուեստներու՝ որ երկայն ուսում կը պահանջեն , մտաւոր մը-

չակութիւն մը , և ձեռարուեստներու՝ որոց կը բաւեն մարմնոյ ուժն և արուեստին ուսումը :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Դերձակին՝ խոյրագործին և կարուակին մէջ ի՞նչ նմանութիւն կայ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Դերձակը՝ խոյրագործն ու կարուակն ասով իրարու կը նմանին որ երեքն ալ մարդս հագուեցնելու կը ծառայեն :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ շատ անգամ քահանան բժշկին կը համեմատեն :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Քահանան ու բժիշկը շատ հեղ իրարու կը համեմատեն , վասն զի երկուքն ալ մարդուս երջանկութեանը կ'աշխատին . քահանան անոր մոլորութիւններն ուղղելով և հոգին ախտէն պահելով . բժիշկը՝ մարմնոյն հիւանդութիւնները դարմանելով և առողջապահութեան համար բարի խըրատներ տալով . ասոր համար է որ շատ անգամ « քահանան հոգւոյ բժիշկն է » կ'ըսեն :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ մարդս կենդանեաց թագաւորն է :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդս կենդանեաց թագաւորն է , վասն զի շնորհիւ իւր մտաց և աշխատութեան՝ կարող է վայրագ ու ամեհի կենդանիներէ պատասպարուիլ և ՚ի նպաստ իւր գործածել իւր ընտելացուցած կենդանեաց ուժն ու խելքը :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչ կապ ունին իրարու ծուլութիւն՝ տգիտութիւն և թշուառութիւն բառերը :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ծուլութիւն՝ տգիտութիւն և թշուառութիւն բառերը կրնան իրարու զօդիլ այնու որ թշուառութիւնը ծուլութեան և տգիտութեան բնական և աներկբայ հետեւութիւնն է :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչպէս կը գործածուին գամն ու պտուտակը :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գամն ուղղակի կը մխուի միծոյ հարուածներով . պտուտակն աւելի կամաց բայց աւելի հաստատուն ու ապահով կերպով կը մխուի պօղոսկապնդիչով մը :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ ճարտարագետն անկիւնաչափ և կարկին կը գործածէ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ճարտարապետն անկիւնաչափ կը գործածէ ու-

զիղ անկիւններ գծելու համար, և կարկինը՝ շրջանակներ քաշելու և հեռաւորութիւնները ճշգիւ չափելու համար:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչպէս կը գործածուի թուղթը:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Թուղթը գլխաւորապէս գրի և գծագրութեան կը գործածուի. անով երբեմն պատերն ալ կը ծածկեն կամ պզտիկ ծրարներ կը կապեն:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ մուրճն աշխատութեան նշանակ կը համարուի:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մուրճն աշխատութեան նշանակ կը համարուի, վասն զի շատ մը բանւորներու ամենէն գործածական գործին է:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Երկու կանգուն երկայնութիւն ունեցող քանակ մը մէկ կանգուն քանակի մը հետ բաղդատուելով ինչպէ՞ս որակացնելու է:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Երկու կանգուն ունեցող քանակը մէկ կանգուն ունեցողին կրկինն է, այս ալ միւսին կէսն է:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ժամացոյց մը ինչո՞վ նախամեծար է արեւաժամէն:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ժամացոյցը նախամեծար է արեւաժամէն՝ վասն զի բաւական է որ լարուած ըլլայ՝ գիշեր ցերեկ ժամը կը ցուցնէ. մինչդեռ արեւաժամը ցերեկուան ժամերը միայն կը նշանակէ՝ այն ալ երբ արեւէն լուսաւորուի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ծխանի մը փողրակներն ու մոխրնոցն ի՞նչ օգուտ ունին:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ծխանի մը փողրակներուն ու մոխրնոցին առաւելութիւններն ասոնք են որ երկուքն ալ կրակին անօգուտ մնացորդները կ'ընդունին, փողրակներէն մուխը դուրս կ'ելլէ, մոխրնոցին մէջ ալ մոխիրը կը ժողվուի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչո՞վ կարելի է հայելի մը արձագանդի մը նմանցնել:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Հայելին ասով կրնայ արձագանդի մը նմանցուիլ որ հայելին լոյսը կամ պատկերը կ'անդրադարձնէ, ինչպէս արձագանդը՝ ձայնը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ժամացոյցի մը մեծ ասեղն օրուան մը մէջ քանի՞ շրջան կ'ընէ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ժամացոյցին մեծ ասեղը ժամը մէկ շրջան ընելուն՝ օրուան քսան և չորս ժամուան մէջ քսան և չորս շրջան կ'ընէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ պզտիկ ասեղը մէկ օրուան մէջ երկու անգամ միայն կը դառնայ թուացոյցին վրայ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Պզտիկ ասեղն երկու շրջան միայն կ'ընէ թուացոյցին վրայ՝ վասն զի թուացոյցը տասներկու մասանց բաժնուած է. արդ պզտիկ ասեղը մէկ ժամու մէջ այս բաժանմանց մէկուն վրայ միայն կը շրջի, որով տասներկու ժամուան մէջ թուացոյցին վրայ անգամ մը միայն կը շրջի, և քսան և չորս ժամու մէջ՝ երկու անգամ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Հողմացոյցը ջրաղացքին հետ բաղդատու:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Աղացքները սովորաբար երկու երկանաքարի մէջ ցորեն աղալու կը ծառայեն: Երկու բնական զորութիւններէ կը շարժին՝ ջուր և հով: Հովին առաւելութիւնն այս է որ ամառ ձմեռ կը փչէ, մինչդեռ ջրոյ հոսանք կրնան ձգմեռ ատեն սառիլ, երբեմն ալ ամառը ցամքիլ: Ջրին ալ առաւելութիւնն այս է՝ որ այս երկու պարագաներէն զատ՝ հովէն աւելի միօրինակ և կանոնաւոր ուժ մը կուտայ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Գրոց վրայ ի՞նչ աղէկ և ի՞նչ գէշ բան կրնայ ըսուիլ:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գրոց աղէկութիւնն այս է որ՝ կարգալ գիտցող մարդուն համար կը թուութեան և դաստիարակութեան գործիք են, և ընթերցմամբ միտքն ու բարքը կ'ուղղեն: Գրոց վրայն այս կրնայ ըլլալ որ մոլար և անզգամ մարդիկներու գործ ըլլալով՝ կրնան տգէտներուն մոլար գաղափարներ տալ՝ և տկարամտաց գէշ ակտերը տածել: Այսպիսի ընթերցուածներ ընելու տեղ՝ կարգալ չգիտնալն աւելի օգտակար է:

130. ԲՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԴԱԿԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ ամուլ են մէկ քանի տեղուանք:

ԱՇԿԵՐՏԸ. — Հողերուն ամլութեան ամենէն ընդհանուր պատճառը ջուր չգանուիլն է. յիրաւի խոնաւութեամբ է որ բուսոց և կենդանեաց ամէն սերմերը կը բարգաւաճին:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ հողը կը մշակեն:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Հողը քրքրելով՝ արօրը կամ բահը հողի բունձերը կը փխրէ՝ որով ջուրն ու օդը կրնան մէջը թափանցել և ամէնէն նրբաթել արմատները գետնին տակ իրենց սնունդը բնտուելու համար տարածուիլ:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ի՞նչ բանի կը ծառայեն ամպերը:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ամպերը ջրամբարներ են որ հողմէն մղուելով ասդիս անդին անձրեւ տեղալու կ'երթան՝ որով հողերը կ'արգասաւորին:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Գարունն ու աշունը ինչո՞վ կը բաղդատուին:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Գարունն ու աշունը կրնան ասով համեմատիլ որ երկուքն ալ միջնական եղանակներ են՝ ծայրայեղ ցրտերէ և տաքերէ հաւասարապէս զերծ:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞վ կեանքը կըտածի աշխարհիս վրայ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Բուսոց և կենդանեաց կեանքը գլխաւորապէս տածողը տաքութիւնն է:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ հորին ջուրը ձմեռը տաք և ամառը պաղ կ'երևայ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Հորերուն բարեխառնութիւնը գրեթէ ամփոփոխ ըլլալով մէջի տաքութիւնը չցնդելուն համար՝ կը հետեւի որ համեմատութեամբ անոր ջուրը մեզի տաք կուգայ՝ երբ դրսի օդը պաղ է և փոխադարձաբար:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ժամանակին ո՞ր բաժանմունք միշտ ընդունելի եղած են:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Ամէն ժողովրդոց ընդունած ժամանակի բաժանումներն օրերու և տարիներու բաժանմունքն են:

Ասոր պատճառն այս է որ այն բաժանմունք աչքի զարնող բնական եղելութեանց վրայ հիմնուած են. արեւուն ծագիլն ու մոնելն օրը կը սահմանաւորեն. տարին՝ երկրիս տուաւել կամ նուաղ արեւուն մօտ գտնուելէն կ'որոշուի:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ մեր շուքը օրուան զանազան ժամերուն կը փոփոխի:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մեր շուքն օրուան զանազան ժամերուն կը փոփոխի, վասն զի լոյս առած կողմերնուս մ'տ հակառակ

կողմն է շուքը, և արեւն ալ՝ մեր հորիզոնին նկատմամբ՝ անընդհատ անդ փոխելու վրայ է:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ մարդ առաւօտուն աւելի կայտառ է:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Առաւօտուն մարդուս միտքն ու մարմինն աւելի կայտառ են՝ վասն զի կազդուրիչ քնէ մը դեռ նոր արթընցած է:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Չորս ոլորտակէտք ի՞նչպէս որոշուած են:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Չորս ոլորտակէտք արեւուն ծագման կէտէն որոշուած են՝ որ Արեւելք կը կոչուի. հորիզոնին հակադիր կէտն Արեւմուտք կը կոչուի. երբոր աջակողմնիս Արեւելքի տանք՝ Հիւսիսը դիմացնիս կ'լինայ, և Հարաւն ետին:

ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Ինչո՞ւ մարդ մեքենաներ կը հնարէ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. — Մարդ մեքենաներ կը հնարէ որպէս զի իր օգտին և շահուն գործածէ և բանեցնէ բնութեան ամէն ուժերն ու ազդակները, արեւը՝ երկիրը՝ օդը՝ ջուրն ու կրակը:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳՄԱՍՏՈՒՆ. — Այս հարցմունք՝ կը կեկներ՝ տրուան մտաց սրութիւն տալու միայն սահմանուած են. բայց եթէ տղան յարմարութիւն ցուցնէ՝ մեծ օգտիւ կրնան իրեն կարգացուիլ ընտանեաց բնակէ Բնութեան կուտած գրոց հետաքրքրաշարժ ուսումնական հարցումները:

Մտամարդութեան այս երկրորդ մասին աւարտելուն՝ ներուի մեզ Ա. մասին վերջն ըրած դիտողութիւննիս կրկնել: Եթէ քաղուածն ու վերաբնութիւնը շատ գոհացուցիչ արդիւնք մը չտան, անվճատ հատորիկը նորէն սկսելու է՝ հրահանգները փոփոխելով որ ձանձրոյթ և տաղտկութիւն չպատճառեն: Անխոհեմ գահալիութիւն մը կըլլայ երեւակայութեան և ճաշակի վերաբերեալ հրահանգաց անցնիլ՝ եթէ կանխաւ ստուգած չըլլանք որ տղան կը դատէ՝ կը բաղդատէ և կը տրամախոհէ առանց երկրայելու՝ արագութեամբ՝ և ըրածին դիտակցութիւնն ունենալով:

Գիտողութիւնը՝ բաղդատութիւնն ու տրամախոհութիւնը տարրական և էական գործողութիւններ են առանց որոց միւսները ոչինչ են. անոնց վրայ կանգ առնելու է: Զգուշանանք մեր դաստիարակութեան մէջ սովորական եղած Թերութեան մը՝ այն է օգտակարը թողլով աւելորդին հետամուտ ըլլալ՝ երեւոյթն իսկութեան վեր գասելով: « Կուտ գլխուն գոհարէ զարդ » կըսէ խիկար:

ՀԱՄԱՏԵՍԻԼ ՊԱՏԿԵՐ

ՀՐԱՀԱՆԳՈՅ ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃՈՅ

ՄԱՍՆ Բ.

7 ԷՆ 10 ՏԱՐԵԿԱՆ

ՏՂԱՆ ԿԸ ՊԱՐՏԻ

ԴՊՐՈՅԻ՝ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ՝ ՏԱՆ՝ ՔԱՂՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԻՆ ՄԷՋ
Իրաց՝ էակաց՝ մարդուս՝ բնութեան՝ զօրութեան նկատմամբ

ԴԱՏԵԼ

Ա.յսինքն իրաց բնութիւնը, յատկութիւնները, ծագումը ճանչել.

ԲԱՂԴԱՏԵԼ

Ա.յսինքն իրաց նմանութիւններն ու հակադրութիւնները, բարին եւ
չարը զանազանել.

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԵԼ

Ա.յսինքն եղելութիւններէն՝ օրէնքը մակարերել, սկզբունքէն հե-
տեւութեան իջնել.

ՀԱՇԻՈՅ՝ ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՕՐԵԱՅ ԿԵՆԱՅ ՄԷՋ՝ ՄԻՇՏ
ԵՒ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ:

2013

3652

« Ազգային գրադարան

NL0061213

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

(ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃ)

ՕՐԻՆԱԿՔ ԵՒ ՆԻՒԹՔ ԲԵՐԱՆԱՑՐ ԵՒ ԳՐԱԻՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳԱՑ

ՄԱՍՆ Ա.

3 ԷՆ 3 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

ԳԵՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԻՐԱՅ ԵՒ ԷՍԿԱՅ ՎՐԱՅ

ՄԱՍՆ Բ.

7 ԷՆ 10 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

ԳԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԲՄԱՍԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

- ԳԻՐՔ Ա. — Դատողութիւնք իրաց եւ էական վրայ:
- ԳԻՐՔ Բ. — Դատողութիւնք Մարդուս վրայ:
- ԳԻՐՔ Գ. — Կատողութիւնք իրաց եւ էական գործածութեան:
- ԳԻՐՔ Դ. — Բաղդատութիւնք իրաց եւ էական:
- ԳԻՐՔ Ե. — Իմաստասիրութիւնք:
- ԳԻՐՔ Ջ. — Զանազան գործադրութիւնք:

ՄԱՍՆ Գ.

8 ԷՆ 13 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

ՅԵՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐԻՒԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

- ԳԻՐՔ Ա. — Մշակութիւն ներողութեան:
- ԳԻՐՔ Բ. — Մշակութիւն Երեւակայութեան:
- ԳԻՐՔ Գ. — Հրահանգք գործադրութեան:

ՄԱՍՆ Դ.

10 ԷՆ 16 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԶԳԱՅՈՒՄՆ

- ԳԻՐՔ Ա. — Տղան եւ իւր պարտիքը:
- ԳԻՐՔ Բ. — Մարդ եւ Աստուած:
- ԳԻՐՔ Գ. — Մարդուս պարտիքը:

ՄԱՍՆ Ե.

13 ԷՆ 18 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

ԿՐՐՈՒԹԻՒՆ ՃԱՇԱԿԻ

- ՆԵՐԱԵՐՈՒԹԻՒՆ. — Ճաշակի եւ արուեստագործութեանց վրայ:
- ԳԻՐՔ Ա. — Կպրութիւն:
- ԳԻՐՔ Բ. — Կեդարուեստք:
- ԳԻՐՔ Գ. — Բնական հետեւութիւնք:
- ԳԻՐՔ Դ. — Հրահանգք գործադրութեան: